

MAGYARORSZÁG ÁLLATVILÁGA
FAUNA HUNGARIAE

DR. BOROS ISTVÁN, DR. DUDICH ENDRE, DR. KOTLÁN SÁNDOR ÉS DR. SOÓS LAJOS
KÖZREMŰKÖDÉSÉVEL SZERKESZTI

DR. SZÉKESSY VILMOS

X. KÖTET

COLEOPTERA V., STREPSIPTERA

5. FÜZET

ORMÁNYOSBOGARAK II.
CURCULIONIDAE II.

(61 ábrával)

ÍRTA
DR. ENDRŐDI SEBŐ

Fauna Hung. 53.

A X. kötethez tartozó valamennyi
füzet borítólapjának beszolgáltatása ellené-
ben a kötet kemény kötéstábláját bármelyik
könyvesbolt kiadja.

Az ábrákat KEVE GYULA és DR. ENDRÓDY-YOUNGA SEBESTYÉN rajzolta

A kiadásért felelős az Akadémiai Kiadó igazgatója
Szerkesztésért felelős: Jolsvay Alajos — Műszaki felelős: Szöllősy Károly
Kézirat beérkezett: 1960. III, 28. — Példányszám: 1.500 — Terjedelem: 11.5 (A/5) fv
60.51068 — Akadémiai Ny., Budapest — Felelős vezető: Bernát György

RÖVIDÍTETT RENDSZERTANI MUTATÓ

„Magyarország Állatvilága” X. kötetének 5. füzetéhez

(Dr. Endrédi Sebő: Ormányosbogarak II. — Curculionidae II., — Fauna Hung. 53.)

ALCSALÁDOK — ALNEMEK

- Bangasternus GOZIS 92, 126
 Barynotini 7
 Barynotus GERM. 7, 68
 Barypithes DUVAL 3, 39
 Bothynoderes SCHÖNH. 94
 Brachyderes SCHÖNH. 6, 64
 Brachyderinae 1
 Brachyderini 3
 Brachysomus STEPH. 5, 54

 Callistolixus REITT. 112
 Chaerodrosus REITT. 8
 Chiloneus SCHÖNH. 4, 46
 Chlorodrosus DANIEL 12
 Chlorophanus GERM. 83, 87
 Chromoderus MOTSCH. 100
 Cleoninae 90
 Cleonini 91
 Cleonus SCHÖNH. 91, 92
 Cleonus s. str. 101
 Cneorrhini 3
 Cneorrhinus SCHÖNH. 3
 Compsolixus REITT. 110
 Coniocleonus MOTSCH. 95
 Conocetus DESBR. 16
 Cycloderes SAHLB. 82, 83

 Dilixellus REITT. 112

 Eudipnus THOMS. 11
 Eulixus REITT. 105
 Eusomus GERM. 4, 50
 Eustolus THOMS. 16

 Foucartia DUVAL 5, 62

 Lachnaeus SCHÖNH. 91, 123
 Larinus GERM. 91, 116
 Lepyrus GERM. 91
 Leucodrosus STIERL. 13
 Leucosomus MOTSCH. 93
 Liophloeodes WEISE 24
 Liophloeus GERM. 2, 23
 Liophloeus s. str. 23
 Lixini 91

 Lixochelus REITT. 115
 Lixus FABR. 91, 104
 Lixus s. str. 105

 Mecaspis SCHÖNH. 99
 Mesagroecus auct. 2
 Mesagroicus SCHÖNH. 2, 37
 Metadrosus SCHILSKY 13
 Metallites GERM. 9

 Neolicarus THOMS. 68

 Ortholixus REITT. 109

 Pachycerus SCHÖNH. 98
 Paophilus FAUST 5, 53
 Philopedon STEPH. 3, 38
 Piezocnemis CHEVR. 12
 Polydrosini 1
 Polydrosus GERM. 1, 7
 Polydrosus s. str. 21
 Psalidiini 7
 Psalidium ILLIG. 7, 70
 Pseudocleonus CHEVR. 100
 Pseudoptochus FORM. 5, 61

 Rhinocyllus GERM. 92, 124

 Sciaphilus STEPH. 5, 52
 Sciaphobus DANIEL 4, 47
 Scythropus SCHÖNH. 2, 21
 Sitona GERM.-2, 25
 Sitonini 2
 Stasioidis GOZIS 4, 46
 Stolatus MULS. 91
 Strophomorphus SEIDL. 6, 64
 Strophosomini 6
 Strophosomus s. str. 67
 Strophosomus STEPH. 6, 66

 Tanymecinae 82
 Tanymecini 83
 Tanymecus SCHÖNH. 83, 85
 Thomsonconymus DESBR. 15
 Thylacites GERM. 82

Thylacitini 82
Trachyphloeini 7
Trachyphloeus GERM. 7, 71

Tropiphorini 7
Tropiphorus SCHÖNH. 7, 77
Tylodrusus STIERL. 19

FAJOK ÉS FAJ ALATTI KATEGÓRIÁK

achates GEBL. 103
afflatus BOH. 53
afflatus STIERL. nec BOH. 54
albaria FÄHR. 34
albescens STEPH. 32
albicans GYLL. 95
albidus FABR. 101
alboerinita REITT. 32
albomarginatus BOH. 111
algirus L. 112
alternans BOH. (Barynotus) 70
alternans GYLL. (Trachyphloeus) 74
alternans HERBST (Cleonus) 99
ambigua GYLL. 31
ambiguus GYLL. 10
amoenus GERM. 12
anguinus L. 110
angustesquamosus ENDR. 31
angustifrons REITT. 28
Apfelbecki PETRI 111
aquisgranensis FÖRSTER 24
araneiformis SCHRANK 42
argutula GYLL. 28
aristatus GYLL. 77
armiger DANIEL 43
arvenicus DESBR. 19
Ascanii L. 111
asperatus BONSD. 53
atomarius OLIV. 10
atripes SCHILSKY 18
attrita GYLL. 36
aurohirtus SEIDL. 62
australis CAP. 119

balcanicus APFB. 49
banaticus FORM. 60
barbatulus GERM. 50
bardanae FABR. 114
Beckeri PETRI (Larinus) 123
Beckeri TOURN. (Eusomus) 52
bellus KRAATZ 8
betavorus CHEVR. 95
bicolor FÄHR. (Sitona) 36
bicolor PANZ. (Lixus) 110
bicolor STIERL. nec FÄHR. (Sitona) 36
bifoveolatus BECK 76
brevicollis GYLL. 32
brevipes BRIS. 109
brevis HERBST 120
brunnipes OLIV. 42
bucephala APFB. 35
budensis CSIKI 43

cachecta GYLL. 27
caesius HOPE 50

caesus GYLL. 99
callosa GYLL. 29
cambrica STEPH. 27
campestris OLIV. 28
canescens FISCH. (Lixus) 106
canescens STURM (Larinus) 119
capitatus DEG. 67
cardui OLIV. (Lixus) 116
cardui ROSSI (Larinus) 121
carinatus auct. 79
carinatus MÜLL. 81
carinirostris SCHÖNH. 122
carlinae OLIV. 122
carpathicus BRANCSIK (Polydrosus) 12
carpathicus REITT. (Barypithes) 44
caucasicus PETRI 106
Cejkai ROUB. 12
cervinus L. 18
Chevrolati BOH. 43
chlorophanus WESTH. 11
chrysomela auct. nec OLIV. 18
chrysomela OLIV. 18
chrysomeloides ENDR. 18
cicatricosus HOPPE 95
cinereus ENDR. (Sciaphobus) 50
cinereus SCHRANK (Cleonus) 100
cinnamomea STIERL. 29
circumdatus BOH. 111
coelestis ENDR. 15
coenobita OLIV. 100
comatus BOH. 64
conconvirostris HOCHH. 36
confluens STEPH. 18
conicus FRÖL. 125
constricta FABR. 27
coruscus GERM. 19
coryli FABR. 67
costirostris SEIDL. 109
costulatus KIESW. 53
cribricollis BOH. (Lixus) 114
cribricollis GYLL. (Sitona) 27
crinita HERBST 32
crinitus BOH. 124
cucullatus FAUV. 82
cupreus SCHILSKY 11
cylindricollis BOH. (Polydrosus) 13
cylindricollis FABR. (Sitona) 36
cylindricus L. 112
cylindrus FABR. 112
cynarae FABR. 121

dalmatinus STIERL. 21
declivis OLIV. 101
Deubeli KRAUSSE 28
difficilis CAP. 109, 110

- dilaticollis* GYLL. 87
dorsiger FAUST 89
- echinatus* BONSD. 59
elegans GYLL. 34
elegantulus BOH. 109
elevatus HERBST 81
elongatus GOEZE 116
erinaceus REDTB. 75
euphorbiae CAP. 107
excisus FABR. 87
excoriatus GYLL. 98
- faber* HERBST 68
fallax SAHLB. 88
farinosus FÄHR. 95
fasciatus MÜLL. (*Cleonus*) 101
fasciatus STIERL. (*Brachysomus*) 57
fasciatus STROEM. (*Polydrosus*) 13
fasciculatus BOH. 115
ferrugatus OLIV. 114
filiformis FABR. 116
flavescens BOH. (*Lixus*) 113
flavescens GERM. (*Larinus*) 120
flavescens HERBST (*Chlorophanus*) 90
flavescens MARSH. (*Sitona*) 29
flavipes DEG. (*Polydrosus*) 21
flavipes ENDR. (*Paophilus*) 54
flavovirens GYLL. 21
Flecki CSIKI 31
fritillum PANZ. 85
Frivaldszkyi KUTHY (*Trachyphloeus*) 74
Frivaldszkyi REITT. (*Brachysomus*) 61
fulvicornis FABR. 13
fuscopilosa APFB. 34
- Gabrieli* PEN. 45
geminatus CHEVR. 10
geniculata FABR. 33
gibbosus PAYK. 89
gibbus BOH. 25
glaucus FABR. 96
globatus HERBST 79
globulicollis GYLL. 30
globus SEIDL. 40
gracilipes PANZ. 44
graminicola GYLL. 90
grammicus PANZ. 100
granicollis BOH. 120
gressoria FABR. 27
grisea FABR. 27
Guinardi DUVAL 84
- Hampei* SEIDL. 54
herbeus GYLL. 19
Herbsti GYLL. 25
hirsutulus FABR. 59
hirtus BOH. 57
hispidula FABR. 35
hispidus BOH. (*Strophomorpha*) 64
hispidus REDTB. (*Brachysomus*) 61
Hopffgarteni STIERL. 12
hoverlanus SMREZ. 25
- humeralis* STEPH. 36
hungaricus TOURN. 69
hungarus PETRI 113
- igneus* ENDR. 20
ignitus ENDR. 20
impar GOZIS 9
impressifrons GYLL. 21
incanus L. 65
inermis BOH. 77
inops GYLL. 37
inquinatus BOH. 108
intermedium REITT. 71
intermedius ZETT. 13
interpositus ROUB. 43
iris OLIV. 106
irresectus BOH. 114
irroratus MÉN. (*Cleonus*) 95
irroratus REITT. (*Lixus*) 108
- jaceae* FABR. 123
junci BOH. 111
- Kahri* KIRSCH 16
- languida* GYLL. 31
lanuginosus GYLL. 75
laricis CHEVR. 10
lateralis BRIS. nec PANZ. (*Lixus*) 111
lateralis GYLL. (*Polydrosus*) 15
lateralis GYLL. (*Sitona*) 34
lateralis PANZ. (*Lixus*) 107
lateralis PAYK. (*Strophosomus*) 68
laticollis BOH. 76
latirostris LATR. 125
latus HERBST 121
Laufferi PETRI 111
lentus GERM. 25
lepidii MOTSCH. 108
lepidopterus GYLL. 65
lineata L. 33
lineella BONSD. 31
liptoviensis WEISE (*Barypithes*) 41
liptoviensis WEISE (*Liophloeus*) 25
liturata STIERL. 64
longula GYLL. 35
- maculata* MOTSCH. 36
maculatus HAMPE 46
maculosus HERBST 18
madidus OLIV. 98
marginatus STEPH. 10
marmoratus FABR. 102
maxillosum FABR. 71
medicaginis REDTB. 28
melanogrammus FÖRST. 67
melanopus SCHILSKY 10
melanotus STEPH. 18
meliloti WALTON 36
mercurialis FABR. 81
Merkli KAUFMANN (*Polydrosus*) 16
Merkli STIERL. (*Sciaphobus*) 50
micans BOH. (*Tropiphorus*) 79

micans FABR. (Polydrosus) 11
microgrammus auct. non GYLL. 96
Mihóki PEN. 55
minutus GYLL. 118
mixtus STIERL. 20
moerens FABR. 70
mollicomus AHR. 44
mollis STROEM 11
montanus CHEVR. 42
morbillosus FABR. 103
muricatus FABR. 53
murinus BONSD. 69
mustela HERBST 22
myagri OLIV. 108

nanus GYLL. 100
nebulosus L. 97
nigrosaturatus GOEZE 97
ninguidus GERM. 48
niveopictus REICHE 14
nodulosus CHEVR. 19
nubilus FABR. 24

obesus FAUV. 80
obliquus FABR. 97
obscurus BOH. (Mesagroicus) 38
obscurus FABR. (Barynotus) 69
obsoletus ENDR. 109, 110
obtusus BONSD. (Tropiphorus) 80
obtusus STURM (Lirinus) 118
ocellatus FÄHR 93
ochraceosignatus Boh. 81
ochropus GMEL. 21
ocularis Chevr. (Strophosomus) 66
ocularis Desbr. (Sitona) 33
Olivieri BEDEL 77
ononidis SHARP 34
orientalis CAP. (Bangasternus) 126
orientalis CSIKI (Lirinus) 120
ornatus STIERL. 59
ovulum GERM. 52

palliata OLIV. 27
palliatum FABR. 86
pallidus GYLL. 10
paradoxus STIERL. 12
parallelus SEIDL. 75
paraplepticus L. 105
parvulus FABR. 47
pauper STIERL. 13
pedestris PODA 93
pellucidus BOH. 43
perplexus GYLL. 18
picipes ENDR. 17
pictus PETRI 29
picus FABR. 21
piger SCOP. 103
pilifer HOCHH. 16
pilosellus GYLL. 68
pilosus FABR. (Cycloderes) 84
pilosus GREDL. (Polydrosus) 19
plagiatum SCHALL 39
planus FABR. 122

pollinosus GERM. 116
porcellus SCHÖNH. 64
pruinosis BOH. 60
pterygomalis BOH. 20
ptochoides BACH 63
pulvereus OLIV. 112
puncticollis STEPH. 34
punctirostris BOH. (Barypithes) 44
punctirostris BOH. (Lixus) 108
punctiventris BOH. (Lixus) 115
punctiventris GERM. (Cleonus) 95
pupillatus APFB. 24

quadripunctatus SCHRANK 93

rasis HOCHH. 29
regensteiniensis HERBST 30
robustus DESBR. 13
roridus PALL. 103
rubens STIERL. 11
rubens STIERL. 21
rubi GYLL. (Sciaphobus) 48
rubi STIERL. (Polydrosus) 18
ruficornis BONSD. 13
rufipes STEPH. 67
rufitarsis BOH. 116
rugifer PETRI 108

sabulosus REDTB. 77
salicicola GERM. 90
sanguineus ROSSI 110
scaber REDTB. 74
scabriculus L. 75
scapularis FAUST 109
Schwiegeri REITT. 14
scitulus GERM. 49
scolopax BOH. 116
sculpturatum BOH. 71
scutellatus BOH. 103
scutulatus PETRI 114
seniculus BOH. 110
senilis FABR. 120
sericeus SCHALL. 15
seriesetosa FÄHR. 32
setiger BOH. 60
setosa REDTB. 32
setosus FORM. 43
setulosus BOH. (Brachysomus) 57
setulosus GERM. (Sciaphobus) 50
smaragdinus BOH. 50
sparsus GYLL. 17
spinimanus GERM. 75
spinosis GOEZE 77
squalidus GYLL. 48
squamulata HERBST 63
squamulatus OLIV. 77
squamulosus HERBST 22
stigma REITT. 95
stipulatus GERM. 77
striatella GYLL. 31
striatellus FABR. 100
stricticollis DESBR. 33
sturnus SCHALL. 122

- styriacus* BEDEL (*Tropiphorus*) 79
styriacus SEIDL. (*Barypithes*) 45
subalpinus PETRI 20
subcostata ALLARD. 27
subnudus SEIDL. 58
subtilis STURM 108
sulcifrons THUNB. 28
sulcirostris L. 103
suturalis STEPH. 34
- talyschensis* SCHILSKY 16
tener BOH. 46
tereticollis DEG. 14
teretirostris SCHÖNH. 121
tessellatus MARSH. 76
tessulatus MÜLL. 24
tetragrammus PALL. 96
thalassinus GYLL. 16
tibialis GYLL. (*Polydrosus*) 13
tibialis HERBST (*Sitona*) 31
tibiella GYLL. 35
tigrinus PANZ. 102
tomentosus MARSH. 80
transsylvanicus DANIEL (*Tropiphorus*) 81
transsylvanicus SEIDL. (*Brachysomus*) 60
trichopterus GAUT. 45
trisolcatus HERBST 102
turbatus FÄHR. 96
turbinatus GYLL. 117
- Ullrichi* FAUST 89
undatus FABR. 14
uniformis STIERL. 14
- variens* DESBR. 36
varius HERBST 98
ventricosus GERM. 73
vicina DESBR. 34
Viertli SCHILSKY 19
vilis ROSSI 115
villosulus GERM. 57
virbius SCHILSKY 16
virens auct. 18
virens BOH. 18
virguncula SEIDL. 41
viridicinctus GYLL. 19
viridis L. 89
vittatus FABR. (*Larinus*) 122
vittatus GYLL. (*Sciaphobus*) 49
vittiger GYLL. 87
voluptificus GYLL. 88
vranicensis REITT. 9
vulpes OLIV 120
- Waterhousei* WALTON 32
- ypsilon* SEIDL. 73
Zellichi FORM. 56

4. alcsalád: **Brachyderinae**

Írta

DR. ENDRÓDI SEBŐ

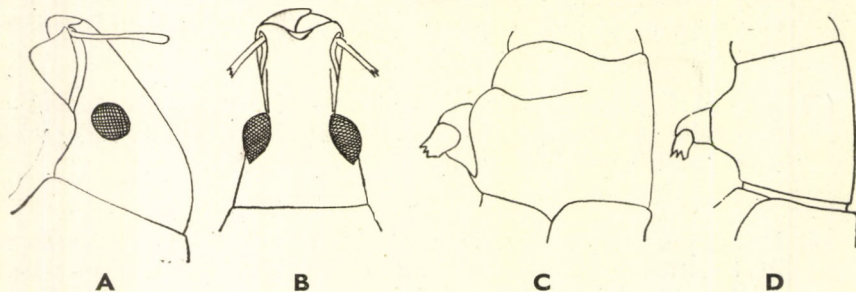
Ormányuk vastag és rövid, felül rendszerint lapított, rajta gyakran hosszanti élek futnak végig. Hosszúkás csápárkuk az ormány oldalán helyezkedik el (1. ábra: A), felülről egyáltalában nem, vagy néha csak kis részben látható (1. ábra: B), vége — néhány kivételtől eltekintve — nem a szemük felé irányul, hanem a szem alsó széle alatt az ormány alsó oldala felé kanyarodik. Csápjuk aránylag rövid és sokszor vastag, tőize gyakran a szem elülső szegélyét sem éri el. Szemük kerekded, a fej oldalán helyezkedik el, átmérője mindig kisebb, mint a fej oldalának teljes magassága, rendszerint lapos, néhány fajon erősen kidülledt, sőt ritkábban kúp alakú. Előtörök elülső szegélye egyenesen lemetezett (1. ábra: D), szemük alatt nem ívelt, tehát szemkaréjuk nincs és előremeredő hosszú serteszőrök sincsenek ezen a helyen. Szárnyfedőik hosszúkásak, csak kevés fajukon többé-kevésbé kerekdedek. Közepes és kis testalkatú ormányosbogarak.

Az alcsalád fajai valamennyi földrészen megtalálhatók, ahol a létezésükhöz szükséges növényzet él. Összes fajszáma megközelíti a 3000-et; ezek közül a Kárpát-medencében eddig 133 faj előfordulásáról tudunk.

A n e m e k h a t á r o z ó k u l c s a

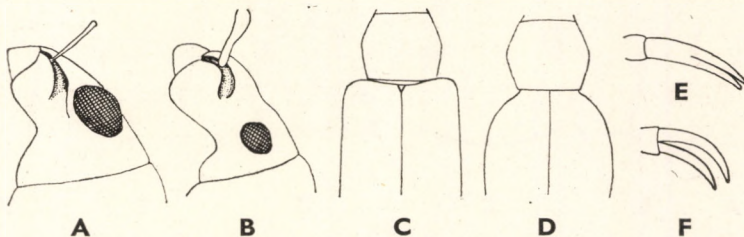
- 1 (42) Szemük oldalnézetben többnyire sokkal (2. ábra: A), ritkábban csak valamivel közelebb áll a fej felső széléhez, mint az alsóhoz.
- 2 (11) Szárnyfedőjük egyenes vagy homorú töve jól észrevehetően szélesebb az előtör tövéénél, válluk szögletesen kiugró (2. ábra: C). Hosszúkás, csak ritkán valamivel szélesebb testű fajok.
- 3 (8) Karmaik a tövükön egymással összenöttek (2. ábra: E). Testüket rendszerint fémes (zöldes vagy bronzos) csillogású, ritkábban fémfény nélküli szürkés pikkelyek fedik. Combjaikon többnyire a belső él közepe táján 1—1 éles fog található (1. nemzetség: *Polydrosini*).
- 4 (7) Karcsú, hosszúkás tojásdad testüket — kevés faj kivételével — fémes csillogású pikkelyek fedik. Szárnyuk jól fejlett. A legtöbb faj combjának belső élét fog díszíti.
- 5 (6) Ormányuk nem, vagy alig rövidebb a szélességénél, csúcán nincs körülhatárolt félkör alakú sima felület. Testük pikkelyei a legtöbb esetben fémfényűek. Combjuk belső oldalán vagy van (3. ábra: A), vagy nincs fog (3. ábra: B) 1. nem: **Polydrosus GERM.**

- 6 (5) Ormányuk nagyon rövid, sokkal rövidebb a szélességénél, csúcsán nagy, félkör alakú sima felülettel (3. ábra: C). A testfelület pikkelyei szürkék. Combjuknak belső élén nincs fog. Szemük kicsi, a fej felső szélétől távol áll
2. nem: *Scythropus* SCHÖNH.
- 7 (4) Széles tojásdad testüket igen apró pikkelyek fedik; a pikkelyek vagy egyszínűek, vagy különböző színűek, és akkor kisebb-nagyobb tarka foltokba tömörülnek. Előtörük kicsi, szárnyfedőik nagyon szélesek, erősen ívelt oldalakkal. Szárnyuk csökevényes. Combjuknak belső élén legfeljebb csak igen kicsiny fog van
3. nem: *Liphloeus* GERM.
- 8 (3) Karmaik a tövükön is szabadok (2. ábra: F). Testüket fémfény nélküli szürkés, barnás vagy sötét pikkelyek fedik, csak igen kevés faj esetében csillognak a pikkelyek fémesen. A pikkelyek között gyakran hosszabb vagy rövidebb serteszőrök is láthatók, vagy kivételesen a pikkelyeket szőrök helyettesítik. Combjaik belső oldalán nincs fog (2. nemzetség: *Sitonini*).
- 9 (10) Előtörük sima vagy egyszerűen pontozott, rövid, felálló serteszőrök rajta sohasem találhatóak. Szárnyfedőiken vagy egyáltalában nincsenek hosszabb serteszőrök, vagy csak gyéren helyezkednek el, főleg a szárnyfedők hátulsó felén. Ritkán hiányzanak a pikkelyek, és helyüket finom, testhez simuló szőrök foglalják el — C s i p k é z ő b o g á r
4. nem: *Sitona* GERM.
- 10 (9) Előtörukat nagy, kerekded, lapos szemölcsök borítják, amelyek mindegyikén 1—1 szőrt viselő pont van; a szemölcsöket keskeny barázdászerű hálózat különíti el egymástól (3. ábra: D). Felületüket erős, de rövid, felálló serteszőrök borítják, amelyek a szárnyfedők pikkelyei között is jól láthatók (= *Mesagroecus* auct.)
5. nem: *Mesagroicus* SCHÖNH.
- 11 (2) Szárnyfedőjük töve nem, vagy alig szélesebb az előtor tövénél, válluk erősen, ritkán gyengébben lekerekített, nem erősen kiugró (2. ábra: D). Testük sokszor igen széles, zömök.

1. ábra. A: *Polydrosus mollis* STROEM feje oldalról és B: felülről — C: *Cleonus roridus* PALL. előtorának szemkaréja — D: *Polydrosus mollis* STROEM előtora oldalról (Eredeti)

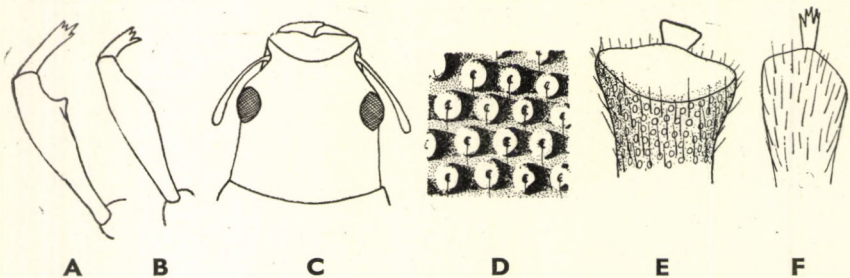
- 12 (39) Karmaik a tövükön egymással összenőtték (pl. 2. ábra: E).
- 13 (14) Hátsó lábszárú csúcsa a lábfej töve felé ferdén lemetszett, az így keletkezett, belül kissé kiemelkedő felületet minden oldalon serték szegélyezik (3. ábra: E) (3. nemzetség: *Cneorrhinini*). — Elülső lábszárú külső oldala a vége felé erősen kiszélesedik. Potrohuk majdnem gömb alakú (= *Cneorrhinus* SCHÖNH.)
6. nem: **Philopedon** STEPH.
- 14 (13) Hátsó lábszárú csúcsa egyszerű vagy lemetszett, de a serteszőrök sohasem zárják be teljesen az általuk szegélyezett teret, vagy csak az egyik oldalon vannak serték, vagy ha a másikon is vannak, akkor legalább egy kis szakaszon teljesen hiányoznak (3. ábra: F).
- 15 (38) Halántékuk a szem mögött egyenletesen elkeskenyedő vagy kiszélesedő, de mindig éles gallérszerű bemélyedés nélkül (4. ábra: A). Szemük lapos vagy félgömbömszerűen kidülledt. Szemük előtt a homlokukon nincs harántbarázda. Combjuk belső élén csak ritkán van fog. Hátsó szárnypárjuk csökevényes (4. nemzetség: *Brachyderini*).
- 16 (17) Testfelületükön pikkelyeknek még nyoma sincs, azon legfeljebb finom szőrök találhatók. Testük hosszúka, potrohuk tojásdad. A combok belső élén nincs fog. Apró termetű fajok tartoznak ide
7. nem: **Barypithes** DUVAL
- 17 (16) Felületüket sűrűn vagy gyéren elhelyezett pikkelyek fedik.
- 18 (33) Ormányuk keskenyebb a fejüknél, oldala a tövétől kezdve többékevésbé erősen homorúan ívelt (4. ábra: D).
- 19 (20) Az ormány csúcsán nagy, félkör alakú, hátul élesen határolt kopasz és sima felület van, amely hátul eléri a csápok tövét. Csápjuk tőize

2. ábra. A: *Sitona humeralis* STEPH. és B: *Trachyphloeus ventricosus* GERM. feje oldalról — C: *Sitona humeralis* STEPH. és D: *Barypithes Chevrolati* BOH. előtora és szárnyfedőjének töve — E: *Polydrosus mollis* STROEM összenőtt és F: *Sitona humeralis* STEPH. szabad karmai (Eredeti)

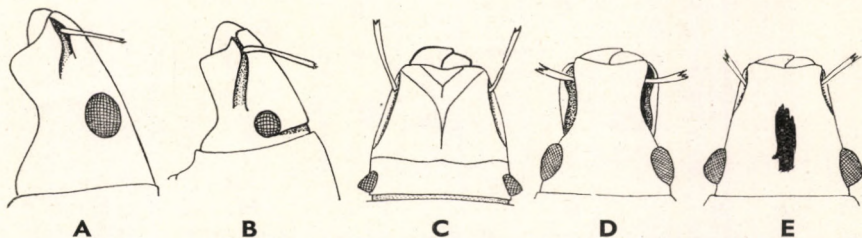
túlhalad a szem hátulsó szélén. Szárnyfedőjüknek a válla néha gyengén kiemelkedik [8. nem: *Chiloneus* SCHÖNH.]

- 20 (19) Ormányuk csúcsa egyszerű, nincs rajta félkör alakú sima felület.
- 21 (24) Válluk kevésbé erősen lekerekített, szárnyfedőjük tojásdad, előtoruk töve kissé keskenyebb a szárnyfedők tövénél.
- 22 (23) Hasuk szőrös, hátulsó combjuk belső élén nincs fog. A faunaterületükön élő faj nagyon kicsi (3—4 mm), szárnyfedői majdnem félgömb alakúak, igen sűrűn zöld pikkelyekkel borítottak [9. nem: *Stasiodis* GOZIS]
- 23 (22) Hasuk pikkelyes, hátulsó, sőt néha az elülső combjuk belső élén is finom fogacsók vannak. Szárnyfedőik hosszúságú tojás alakúak, csúcsuk felé többé-kevésbé erősen elkeskenyednek
10. nem: *Sciaphobus* DANIEL
- 24 (21) Válluk teljesen lekerekített, szárnyfedőik többnyire erősen tojásdad alakúak, ritkábban rövidebbek. Előtoruk töve nem keskenyebb a szárnyfedők tövénél.
- 25 (26) Szárnyfedőik hátul erősen elkeskenyednek, közös csúcsban futnak össze, csónak alakúak (5. ábra: I). Combjaik belső élén 1—1 hegyes fog helyezkedik el. Hátulsó lábainak 1. lábfeje olyan hosszú, mint a 2 következő íz együttvéve. Csápáruk rövid, hátrafelé ellaposodó. Testüket sűrű, zöld pikkelyek borítják, amelyek között csak a szárnyfedők végén állnak ki igen rövid, elszórt serteszőrök
11. nem: *Eusomus* GERM.
- 26 (25) Szárnyfedőik hátul közösen lekerekítettek.

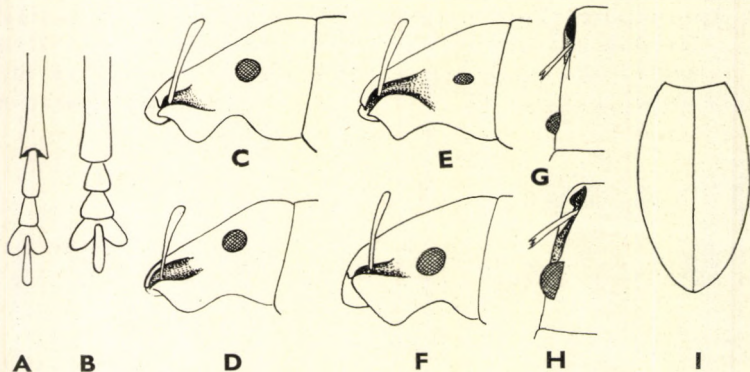
3. ábra. A: *Polydrosus cervinus* L. és B: *P. viridicinctus* GYLL. elülső combja — C: *Scythropus mustela* HERBST feje felülről — D: *Mesagroicus obscurus* BOH. előtorának szemölcssei — E: *Philopodon plagiatum* SCHALL. és F: *Eusomus ovulum* GERM. hátulsó lábszárának a vége (Eredeti)

- 27 (28) Combjaik belső oldalán 1—1 finom fog található. Hátsó lábfejük 1. íze valamivel rövidebb a 2. következő íz együttes hosszánál. Csápárkuk hosszabb, hátul is éles és lefelé görbül. A szárnyfedők pikkelyei között jól látható felálló serteszőrök vannak
12. nem: **Sciaphilus** STEPH.
- 28 (27) Combjaik belső élén nincs fog.
- 29 (30) Szárnyfedőiken nincsenek sertesorok, csak fémes csillogású apró pikkelyek. Csápatoruk majdnem kétszer olyan hosszú, mint a tőíz. Lábszáraik és lábfejeik vékonyak (5. ábra: A)
13. nem: **Paophilus** FAUST
- 30 (29) Szárnyfedőiken többé-kevésbé jól látható sertesorok vannak. Csápatoruk sokkal rövidebb a tőíz kétszeres hosszánál. Lábszáraik és lábfejeik nagyon vastagok, utóbbiak 1. íze alig hosszabb a 2.-nál (5. ábra: B).
- 31 (32) Pikkelyeik nem fémes csillogásúak. Ormányuk hosszabb a szélességénél. Csápárkuk a szem irányában erősen szélesedő háromszög alakú (5. ábra: C), ritkábban oldalai párhuzamosak, és az árok erősen az ormány alsó oldala felé görbül
14. nem: **Brachysomus** STEPH.
- 32 (31) Pikkelyeik zöldek, fémes csillogásúak. Ormányuk rövidebb a szélességénél. Csápárkuk széles gödör alakú, oldalai párhuzamosan haladnak a szem irányában (5. ábra: D)
[15. nem: **Pseudoptochus** FORM.]
- 33 (18) Vastag ormányuk az alapján olyan széles, mint a fejük, oldalai a fej oldalainak folytatásaképpen a csúcs felé erősen keskenyednek (4. ábra: E).
- 34 (35) Apró termetű (2—4 mm hosszú) fajok. Felületük sűrűn pikkelyezett, pikkelyeik szürkék vagy néha fémes csillogásúak, közöttük felálló sertékből álló sorok helyezkednek el. Szárnyfedők rövidek, széles tojásdad alakúak
16. nem: **Foucartia** DUVAL

4. ábra. A: *Eusomus ovulum* GERM. és B: *Strophosomus melanogrammus* FÖRST. feje oldalról — C: *S. melanogrammus* FÖRST., D: *Brachysomus setiger* BOH. és E: *Foucartia squamulata* HERBST feje felülről (Eredeti)

- 35 (34) Sokkal nagyobb, 6—11 mm hosszú fajok.
- 36 (37) Csápáruk hátrafelé erősen kiszélesedik, alsó széle erősen lefelé görbül (5. ábra: E). Szemük tojásdad (5. ábra: E, G). A szárnyfedők 9. és 10. pontsora (a legszélsők) a hátulsó csípők magasságában egymást erősen megközelítik (6. ábra: A). Testfelületükön a sűrű pikkelyek között hosszú, felálló serteszőrök találhatók
17. nem: **Strophomorphus** SEIDL
- 37 (36) Csápáruk hátrafelé alig szélesedik ki, alsó éle közvetlenül a szem alsó széle felé irányul (5. ábra: F). Szeme majdnem kör alakú, csak gyengén szögletes (5. ábra: F, H). A szárnyfedők 9. és 10. pontsora a hátulsó csípők magasságában nem közelíti meg egymást (6. ábra: B). Testfelületükön nincsenek hosszú, felálló serték, csak a szárnyfedők végén láthatók rövid, erősen hátrasimuló serteszőrök
18. nem: **Brachyderes** SCHÖNH.
- 38 (15) Halántékuk a szem mögött élesen, gallérszerűen bemélyedt (4. ábra: B), bizonyos esetekben azonban ez a bemélyedés csak kétoldalt, a szemek mögött látható világosan. Szemük erősen kidülledt. Homlokukon — néha azonban csak gyenge — harántbarázda van (4. ábra: C). Combjaik belső élén nincs fog. Szárnyuk csőkevényes vagy jól fejlett (5. nemzetség: *Strophosomini*). — Csápjuk tőize nem halad túl a szem hátulsó szegélyén. A szárnyfedők töve egyszerűen boltzott, harántélnék nyoma sincs
19. nem: **Strophosomus** STEPH.
- 39 (12) Karmaik a tövükön is szabadok (pl. 2. ábra: F).
- 40 (41) Homlokukon nincs mély harántbarázda (6. ábra: C). Csápjuk vékony, ostorízei nem szélesebbek, mint amilyen hosszúak. Testfelületüket finom szürkés, porszerű pikkelyek takarják. Szárnyfedőik

5. ábra. A: *Paophilus Hampei* SEIDL. és B: *Brachysomus echinatus* BONSD. lábfeje — C: *B. setiger* BOH., D: *Pseudoptochus aurohirtus* SEIDL., E: *Strophomorphus porcellus* SCHÖNH. és F: *Brachyderes incanus* L. feje oldalról — G: *Strophomorphus porcellus* SCHÖNH. és H: *Brachyderes incanus* L. fejének baloldala felülről — I: *Eusomus ovulum* GERM. szárnyfedői (Eredeti)

rendszerint kissé szélesebbek, mint az előtör töve, és válluk szöglete-
sebb (6. nemzetség: *Barynotini*) 20. nem: **Barynotus** GERM.

- 41 (40) Homlokukon a szemek között mély harántbarázda fut (6. ábra: D).
Csápjuk vastag, ostorízei szélesek, korong alakúak. Testüket apró
fekete pikkelyek takarják, színük a test színével teljesen összeolvad,
úgyhogy a test csupasznak látszik. Hasukat meglehetősen hosszú fehér
vagy sárgás szőrök borítják. Szárnyfedőik válla teljesen lekerekített,
nem szélesebb, mint az előtör töve (7. nemzetség: *Psalidiini*)
21. nem: **Psalidium** ILLIG.

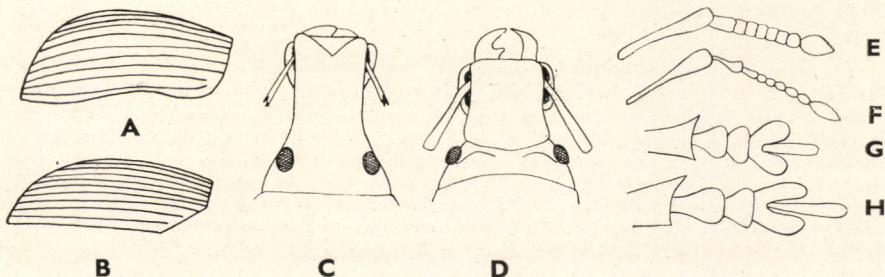
- 42 (1) Szemük a fej oldalának közepén vagy még lejjebb helyezkedik el
(2. ábra: B).

- 43 (44) Csápjuk rövid és nagyon vastag, ostorízei korong alakúak (6. ábra:
E). Lábfejük rövid; a 3., erősen kimetszett íz feltűnően szélesebb a
többinél (6. ábra: G). Szárnyfedőiket pikkelyek borítják, amelyek
között durva, felálló sertékből álló sorok merednek elő, felületüket
azonban nagyon gyakran szennyes, sáros lepedék borítja, amely a
pikkelyeket felismerhetetlenné teszi (8. nemzetség: *Trachyphloeini*)
22. nem: **Trachyphloeus** GERM.

- 44 (43) Csápjuk hosszabb és vékonyabb, ostorízei gömb alakúak (6. ábra:
F). Lábfejük hosszabb és karcsúbb (6. ábra: H). Szárnyfedőiket na-
gyon finom, porszerű pikkelyek borítják, közöttük legfeljebb igen
rövid serték találhatóak (9. nemzetség: *Tropiphorini*)
23. nem: **Tropiphorus** SCHÖNH.

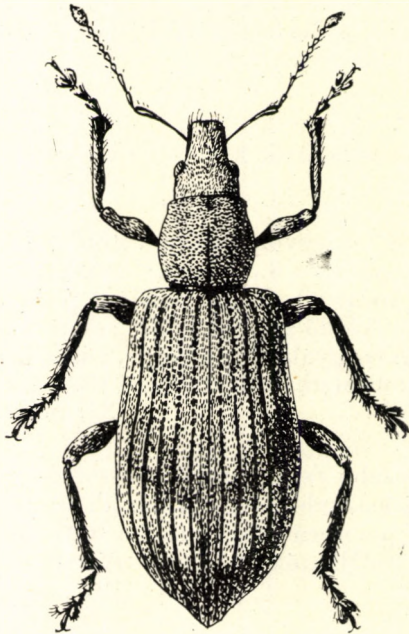
1. nem: **Polydrosus** GERM.

Vastag ormányuk többnyire hosszabb, ritkábban alig rövidebb a széles-
ségénél, csúcsán nincs körülhatárolt félkör alakú sima felület. Csápárkuk az
ormány csúcsának két oldalán helyezkedik el, úgyhogy a csáp töve felülről

6. ábra. A: *Strophomorphus porcellus* SCHÖNH. és B: *Brachyderes incanus* L. jobb szárnyfedője
oldalról — C: *Barynotus obscurus* FABR. és D: *Psalidium maxillosum* FABR. feje felülről — E:
Trachyphloeus ventricosus GERM. és F: *Tropiphorus micans* BOH. csápjja — G: *Trachyphloeus*
ventricosus GERM. és H: *Tropiphorus micans* BOH. lábfeje (Eredeti)

nem látható (1. ábra: A-B); kivételesen (pl. *P. sericeus* SCHALL.) a csápárok csúcsi része felülről is szabadon látható, de a csáp töve ebben az esetben is rejtett. Szemük a fej oldalának felső széléhez közel foglal helyet (pl. 2. ábra: A), rendszerint erősen kidülledt. Hosszúak, többnyire keskeny szárnyfedőjük töve lényegesen szélesebb az előtor tövéénél, vállalai kiugrók (7. ábra). A legtöbb faj

7. ábra. *Polydrosus undatus* FABR. (Eredeti)

combjának belső élén erősebb vagy gyengébb fogat találunk (3. ábra: A), de vannak fajok, amelyeken ezek a fogak hiányzanak (3. ábra: B). Karmaik a tövükön összenőttek (2. ábra: E). Felületüket részben vagy egészen élénk fémes csillogású pikkelyek fedik; néhány faj pikkelyei azonban szürkések vagy barnásak, fémes csillogás nélkül.

Valamennyi faja lombrágó; számottevő károkozásukról azonban csak kevés irodalmi adat áll rendelkezésre. Egyes tömegesen előforduló fajai (*P. mollis* STROEM., *amoenus* GERM., *undatus* FABR., *sericeus* SCHALL., *cervinus* L., *coruscus* GERM.) különféle erdei fák és vadon élő cserjék lombozatát sokszor erősen megrongálják; védekezésre költségkímélés miatt azonban csak akkor van szükség, ha kertekben ültetett díszfákat, cserjéket vagy kivételesen gyümölcsfákat lepnek meg. Ilyen esetben porozás vagy permetezés bármely kontaktmeggel jó eredménnyel jár. Fajainak többsége mediterrán, kisebb része pedig európai, ázsiai vagy észak-amerikai elterjedésű. Eddig közel 200 faját ismerjük; ezek közül faunaterületünkön 27 fordul elő.*

* A *P.* (subg. *Chaerodrosus* REITT.) *bellus* KRAATZ nevű, a Balkán félsziget déli részsein és Kisázsiaiában élő faj tévedés következtében kerülhetett a Kárpát-medence fajainak jegyzékébe.

- 1 (8) Felületét hosszú, vékony, serteszerű pikkelyek fedik, kerekded vagy tojásdad alakú pikkelyek sem az előtoron, sem a szárnyfedőkön nem találhatók. A pikkelyek fémes csillogásúak, ritkábban szürkék. Csápja rövid, legtöbb ostoríze nem, vagy alig hosszabb a szélességénél.
- 2 (7) Ormányának csúcsa egyenesen lemetezett vagy enyhe ívben kikerekített (8. ábra: A). Csápja rövid és vastag, 2. ostoríze alig hosszabb az 1.-nél, többi íze gömbölyded (8. ábra: C). Elülső lábszárának külső éle tompa (8. ábra: G) (1. alnem: *Metallites* GERM.). A nálunk előforduló fajok előtora finoman pontozott, a pontokból eredő finom pikkelyszőrök legnagyobb része harántirányban helyezkedik el. Minden combjának belső élén kis fogat visel.
- 3 (4) Szárnyfedőinek pikkelyszőrei élénk fémes csillogásúak, csak a varrat mellett levő közterecskén helyettesíti ezeket finomabb, barnás, alig fémfényű szőrözet, ezeknek a közterecskéknek szőrözete tehát színben élesen elüt a többitől. Ritkán az egész felület pikkelyszőrözete egyszínű szürkés; minthogy azonban ez a faj sokkal nagyobb a két következő rokonfajnál, azokkal ebben az esetben sem téveszthető össze. Felülete világosabb vagy sötétebb barna; ez a szín a pikkelyzet között is áttetszik. Lábai és csápjai vörössesárgák. 6—8 mm.

Közép-európai faj, faunaterületünk dombos és hegyes vidékeit kedveli az alföldeken hiányzik. V—VIII.*

impar GOZIS

V á l t o z a t a :

1. Szárnyfedőin az összes pikkelyek barnásszürkék, fémes csillogás nélkül. A forma tipica között fordul elő, de elég ritka ab. *vranicensis* REITT.
- 4 (3) Szárnyfedőinek pikkelyszőrei egyszínűek, a varrat melletti közterecskén és az oldalakon levők a többitől színben nem térnek el, szürkék vagy barnásak, nem, vagy alig észrevehetően fémes csillogásúak. Az előbbinél jóval kisebb fajok.
- 5 (6) Előtora olyan hosszú, mint amilyen széles, elől kúposan elkeskenyedő (8. ábra: E). Szárnyfedőinek oldala a közepéig alig észrevehetően szélesedik, onnan egyenletes ívben elkeskenyedik, vége közös csúcsban fut össze. Pajzsocskája nagyon kicsi, szélesebb a hosszánál. Az elülső combjainak belső élén lévő fog nagyobb a többi comb fogánál. Szeme kicsi, erősen kidülledt. Sötétbarna, lábai és csápjai világosabbak. Pikkelyszőrei az előtoron harántirányúak és valamivel finomabbak, mint a szárnyfedőkön többnyire hosszanti sávokban elhelyezkedő sűrűbb pikkelyszőrök. 3,5—5 mm.

* Azoknak a hónapoknak számát adjuk csak meg, amelyekben gyűjtött példányt láttunk; egyes fajoknál tehát a rajzási idő tágabb is lehet.

Európai elterjedésű faj, nálunk a dombvidékeken közönséges; az Alföldön ritkább és adataink szerint a magasabb hegyvidékeket kerüli. Tápnövényei között lomb- és tűlevelű fák egyaránt találhatók. IV—IX. (= *ambiguus* GYLL.)

marginatus STEPH.

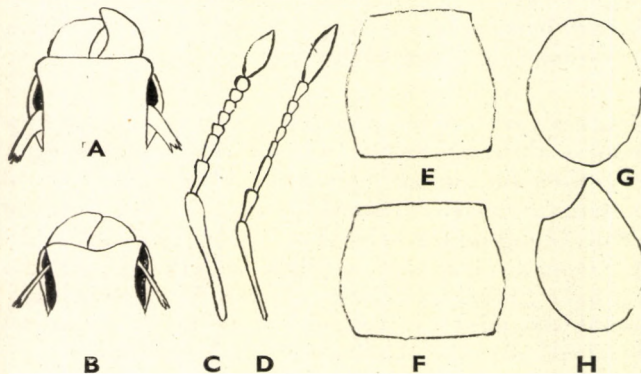
- 6 (5) Előtora szélesebb, mint amilyen hosszú, oldalai egyenletesen kerekítettek (8. ábra: F). Szárnyfedőinek vége erősebben lekerekített, nem olyan csúcsos, mint az előbbi faj esetében, viszont vállai erősebben kiugrók, mert a szárnyfedők oldala a vállak alatt gyengén kiöblösödik. Pajzsoeskája nagyobb, olyan hosszú, mint amilyen széles. Elülső combjainak foga sem nagyobb a többi comb belső oldalán levő fognál. Szeme nagyobb, laposan boltozott. Feje és előtora majdnem fekete, szárnyfedői, lábai és csápjai vörösesbarnák, gyakran a csápbunkó töve és a combok közepe sötétebb. A szárnyfedők pikkelyszőrei egyenletesen eloszlottak, nem tömörülnek hosszanti sávokba. 4—5 mm.

Európai elterjedésű faj, a Kárpát-medencében főleg a magasabb hegyvidékeken él, de található a Dunántúl alacsonyabb dombvidékein is. Tápnövényei különféle lombfák és cserjék. V—VIII. (= *laricis* CHEVR.)

atomarius OLIV.

Változatai:

1. Szárnyfedői világossárgák, pikkelyszőrei rendszerint élénkebben fémfényűek. — Nem ritka ab. **pallidus** GYLL.
 2. Lábai barnásfeketék. — Ritka ab. **melanopus** SCHILSKY
 3. A szárnyfedők pikkelyszőrei a közterecskéken hosszanti sávokat alkotnak. — Ritka ab. **geminatus** CHEVR.
- 7 (2) Ormányának csúcsa közepén tompán benyomott (8. ábra: B). Csápjai rövid ugyan, de vékony, 2. ostoríze sokkal hosszabb az 1.-nél, a

8. ábra. A: *Polydrosus impar* GOZIS és B: *P. mollis* STROEM ormánya felülről — C: *P. impar* GOZIS és D: *P. mollis* STROEM csápjai — E: *P. marginatus* STEPH. és F: *P. atomarius* OLIV. előtora — G: *P. impar* GOZIS és H: *P. mollis* STROEM elülső lábszárának keresztmetszete (Eredeti)

többi is hosszabb a szélességénél (8. ábra: D). Elülső lábszárának külső széle éles (8. ábra: H) (2. alnem: *Eudipnus* THOMS.). Nagy, különösen a nőtény széles tojásdad alakú. Előtora durván, de nem túl sűrűn pontozott, a pontokból kiinduló pikkelyszőrök csillag alakban helyezkednek el. Szárnyfedőinek pikkelyszőrői a közterecskéken sűrűn állnak, és a csupasz pontsorok közöttük finom választóvonalakat alkotnak. Felülete fekete, a pikkelyszőrök színe élénkpiros, fémes csillogású vagy gyengén zöldesbe játszó (forma typica). Lábai és csápjai sárgászörösek, csápbunkója sötétebb. A hátulsó combok belső oldalán gyenge fogacska látható, a többi fogatlan. 6—10 mm.

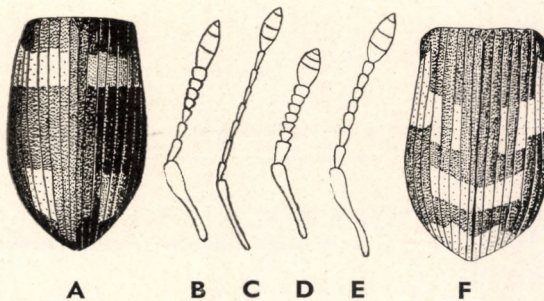
Eurosibériai elterjedésű, faunaterületünk hegyvidékein és alföldjein egyaránt közönséges; hímje nagyon ritka. Tápnövényei különféle lombfák és cserjék. IV—VIII. (= *micans* FABR., *rubens* STIERL., *cupreus* SCHILSKY)

mollis STROEM

Változata:

1. Felületének pikkelyszőrői zöldek vagy zöldesszürkék. — Gyakori
ab. *chlorophanus* WESTH.

- 8 (1) Felületének pikkelyei — legalábbis részben — kerekdedek vagy tojásdad alakúak, fémes csillogásúak vagy szürkésbarnák. Csápjának alakja változó.
- 9 (52) Egész felületét sűrűn álló pikkelyek vagy sűrűn és rendszertelenül elhelyezett pikkelyszőrök borítják, amelyek néha helyenként apró foltocskákba tömörülnek. Ha szárnyfedőin nagy, kopasz felület található (9. ábra: A), akkor combjain nincsenek fogak (*P. viridicinctus* GYLL.).
- 10 (23) Csápjá rövid és vastag, ostorának 2. íze rövidebb az 1.-nél, vagy legfeljebb ugyanolyan hosszú, 4—7. íze gömb alakú, nem hosszabb, mint amilyen széles (9. ábra: B); csak a *P. undatus* FABR. ostorának 2. íze olyan hosszú, mint az 1.; ennek csápjá is valamivel vékonyabb, mint a csoport többi tagjáé, de szürkén pikkelyezett szárnyfedőin ívesen elhelyezkedő, világos pikkelyfoltok találhatók.

9. ábra. A: *Polydrosus viridicinctus* GYLL. szárnyfedői — B: *P. amoenus* GERM., C: *P. sericeus* SCHALL., D: *P. tibialis* GYLL. és E: *P. ruficornis* BONSD. csápjá — F: *P. ruficornis* BONSD. szárnyfedői (Eredeti)

- 11 (16) Csápjának tőize nem éri el a szem hátulsó szegélyét. Magashegyvidéki fajok.
- 12 (15) Halántéka a szem mögött kissé elkeskenyedik. Csápárka az ormány alsó oldalára is átterjed. A hímek lábszárai többnyire erősen megvastagodtak és lapítottak. Combjainak belső élén nincs fog (3. alnem: *Piezocnemis* CHEVR.).
- 13 (14) Lábai teljesen sárgák. Előtora szélesebb a hosszánál, csak oldala szőrös. Szárnyfedői sűrűn zöld, kerek pikkelyekkel fedettek, oldala hátul vöröses színű. 5—6 mm.

A törzsalak az Alpok lakója, az Északnyugati-Kárpátokban csak nagyon ritka alfaja fordul elő

[paradoxus STIERL. subsp. *Cejkai* ROUB.]

- 14 (13) Lábai feketék, csak lábszárai sárgák. Felületének pikkelyei zöldek, hosszúkásak. 4—5 mm.

Egyetlen ismert példányát a múlt században gyűjtötték a Kárpátokban (Mons Kis Kriván)

[carpathicus BRANCSIK]

- 15 (12) Halántéka a szem mögött kiszélesedik. Csápárka csak az ormány alsó széléig terjed. A hímek lábszárai is egyszerűek, nem vastagodtak meg. Combjainak belső élén nincs fog (4. alnem: *Chlorodrosus* DANIEL). Meglehetősen széles, zömök, felületét sűrű zöld (ecetéter hatására kékül!), fémes csillogású pikkelyek borítják. Fekete, lábfejei és csápjának első 3—4 íze sárgásbarna. Ormánya olyan széles, mint amilyen hosszú, csúcsán gyengén, ívesen kimetszett, csúcsa felé gyengén keskenyedik. Homloka a szemek között szélesebb, mint az ormány háta a csápok töve között. Szeme kicsi, erősen kidülledt. Előtora szélesebb a hosszánál, oldalai erősen ívelték. Szárnyfedői a közepük mögött a legszélesebbek. Lábai rövidek és erősek. 4—5 mm.

Európai hegyvidéki faj, de előfordul Szibériában is. Faunaterületünkön a Kárpátok vonulata mentén közönséges, két példánya Zircről is ismeretes. Tápnövényei különféle fenyőfélék és állítólag a csalán. VII—IX.

amoenus GERM.

V á l t o z a t a :

1. Lábszárai sárgásbarnák. — A törzsalak között nem ritka

ab. *Hopffgarteni* STIERL.

- 16 (11) Csápjának tőize eléri a szem hátulsó szegélyét, vagy azon túl is halad. Felületét szürkés vagy barnás, nem fémes csillogású pikkelyek borítják.
- 17 (18) Csápja nagyon vastag és rövid, már 2. ostoríze is majdnem gömb alakú, és sokkal rövidebb, mint az 1. (9. ábra: D). Felületét egy-

színű szürke pikkelyek takarják, közöttük legfeljebb szabálytalanul elszórt apró barnás foltocskák észlelhetők. Combjainak belső élén nincs fog (5. alnem: *Leucodrosus* STIERL.)*. Ormánya hosszabb a szélességénél, homloka a szemek között alig szélesebb, mint az ormány háta a csápok töve között. Szeme aránylag erősen kidülledt. Előtora szélesebb a hosszánál, hosszanti középvonalában finom él húzódik. Szárnyfedői rövidek, hátulsó felük kissé kiszélesedett. 3,5—5 mm.

Kelet-mediterrán elterjedésű, Magyarországon a Dunántúl és a Duna—Tisza közének déli részein fordul elő, aránylag ritka. V. (= *cylindricollis* BOH.)

tibialis GYLL.

V á l t o z a t a :

1. Szárnyfedőin a szürke pikkelyek között apró, szabálytalan, barnás pikkely-foltocskák találhatók. — Ritka ab. **robustus** DESBR

18 (17) Csápja karcsúbb, ostorának 2. íze nem gömb alakú, hanem hosszúkás, és alig rövidebb az 1. ostoríznél (9. ábra: E). Felületét rozsdavörös vagy barnás pikkelyek borítják, a szárnyfedőkön rendszerint szimmetrikusan elhelyezkedő szürkésfehér pikkelyfoltok találhatóak (9. ábra: F). Combjainak belső élén nincs fog (6. alnem: *Metadrosus* SCHILSKY).

19 (20) Az előtor hátát kétoldalt elhelyezkedő lapos bemélyedések és kiemelkedések egyenetlenné teszik (10. ábra: A). Barna, tarkója és hasa sötétebb, csápja a bunkóval együtt világosabb sárgás. Ormánya alig hosszabb a szélességénél, középvonalában finom hosszanti barázdával. Homlokán a szemek között apró, hosszúkás gödröcskét találunk. Halántéka párhuzamos, hosszabb a szem átmérőjénél. Szeme kevésbé kidülledt. Előtora felülről nézve majdnem négyzet alakú. Szárnyfedői hátrafelé kiszélesedők, első és második harmadukban egy-egy hátrafelé öblösödő fehér öv van, az elülső öv közepén szélesen megszakad; a szárnyfedők csúcsa szintén szürkésfehéren pikkelyezett (9. ábra: F). 3—6 mm.

Euroszibériai elterjedésű faj, faunaterületünkön főleg a Kárpátok lakója; egy ízben Mátraházán is gyűjtötték. VI—VII. (= *fulvicornis* FABR., *fasciatus* STROEM., *intermedius* ZETT.)

ruficornis BONSD.

20 (19) Az előtor hátán nincsenek bemélyedések vagy kiemelkedések, egyenetlesen boltozott.

21 (22) Csápjának 2. ostoríze rövidebb, mint az 1., a 4—7. ostoríz szélesebb, mint amilyen hosszú, csápja tehát rövidebb és vastagabb. Színezete

* Valószínűleg ebbe az alnembe tartozik a Magyarországról ismertetett *P. pauper* STIERL. nevű faj, amelyet csak leírásából ismerünk; ez azonban nem nyújt kielégítő támpontot a faj felismeréséhez.

az előbbi fajéhoz nagyon hasonlít, de szárnyfedőinek elülső fehéres öve is majdnem teljes, a szárnyfedők csúcsán csak közepén van egy keskeny, hosszúkás, világos folt (10. ábra: C). Ormánya lényegesen hosszabb a szélességénél; sem az ormányán, sem homlokán nincs barázda. Halántéka rövid, szeme erősen kidülledt. Előtora kissé hosszabb a szélességénél. Egyébként az előbbi fajhoz nagyon hasonlít. 5 mm.

Balkáni elterjedésű faj; egy példányát Budapesten (Kamaraerdő) is megtalálták. IV.

Schwiegeri REITT.

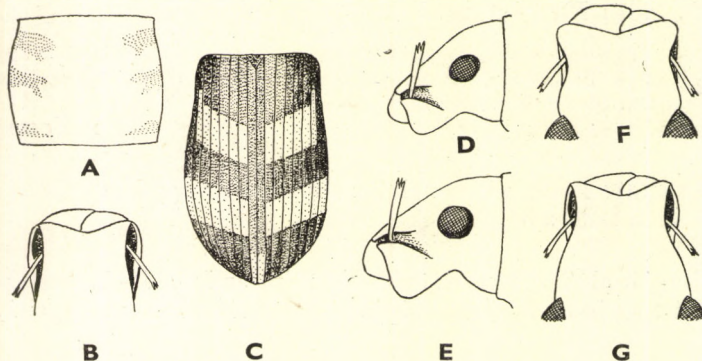
- 22 (21) Csápjának 2. ostoríze olyan hosszú, mint az 1., a 4—7. ostoríze gömb alakú, csápja tehát valamivel hosszabb és vékonyabb. Ormánya hosszabb a szélességénél; sem az ormányán, sem a homlokán nincs barázda. Szeme laposan boltozott. Előtora hosszabb a szélességénél, oldalai íveltek. Felületén a pikkelyek sötétbarnák, néha gyenge fémes csillogással; szárnyfedőin az előbbi 2 fajhoz hasonlóan az első és második harmadban 1—1 szürkésfehér, félkör alakú pikkelyöv van, és csúcsa világosbarna pikkelyekkel fedett. A pikkelyek színezete változó. Szárnyfedői hosszúak, hátulsó felükben kiszélesedettek. Lábai és csápjai egyszínű barnák (7. ábra). 4—7 mm.

Euroszibériai elterjedésű faj, a Kárpát-medencében mindenütt gyakori. Tápnövényei a legkülönbözőbb lombfák és cserjék. IV—VI., VIII. (= *tereticollis* DEG.)

undatus FABR.

Változatai:

1. A szárnyfedők rajzolata elmosódott, az egész felület egyöntetűen szürkésbarna. — Nem gyakori ab. *uniformis* STIERL.
2. A félkör alakú pikkelyövek ezüstösférek. — Ritka ab. *niveopictus* REICHE

10. ábra. A: *Polydrosus ruficornis* BONSD. előtora — B: *P. sericeus* SCHALL. ormánya felülről — C: *P. Schwiegeri* REITT. szárnyfedői — D: *P. Kahri* KIRSCH és E: *P. cervinus* L. feje oldalról — F: *P. sparsus* GYLL. és G: *P. confluens* STEPH. ormánya felülről (Eredeti)

- 23 (10) Csápja hosszú és vékony. 2. ostoríze rendszerint hosszabb az 1.-nél, a 4—7. íze többnyire észrevehetően hosszabb, mint amilyen széles (9. ábra: C).
- 24 (29) Csápjának tőize rövid, csúcsa nem éri el a szem hátulsó szegélyét. Előtora nem, vagy alig szélesebb a hosszánál. Csápárka hosszú, csúcsi része felülről is látható (10. ábra: B). Felületét egyöntetű sűrű, fémes csillogású pikkelyek borítják. Combjainak belső oldalán kis fog van (7. alnem: *Thomsononymus* DESBR.).
- 25 (26) Széles testalkatú, előtorának és szárnyfedőinek oldalai erősen íveltek, utóbbiaknak a hátulsó fele erősebben kiszélesedett, a közép mögött a legszélesebbek. Felületét sűrű, aranyosvörös pikkelyek fedik, előtorának oldala és szárnyfedőinek négy-öt szélső köztterecskéje meglehetősen élesen határoltan élénkzölden pikkelyezett. 6—7 mm.

Dél-európai elterjedésű faj; a Kárpát-medencében Horvátországban és a Deliblátón fordul elő; ritka. Kimutatása a Dunántúl déli részein várható. V.

[*lateralis* GYLL.]

V á l t o z a t a :

1. Felületének pikkelyei nem aranyvörösek, hanem élénkzöldek, oldalainak pikkelyei pedig nem zöldek, hanem világoskékek. — Eddig csak Horvátországból ismerjük, de ott is nagyon ritka [*ab. coelestis* ENDR.]

- 26 (25) Karcsú, hosszúkás állatok, feketék; az egész felületüket sűrűn borító pikkelyek egyszínűek, élénk fémes csillogású zöldek.
- 27 (28) Lábai és csápja sárgák, csupán csápbunkója sötét. Ormánya aránylag hosszú, hosszabb a szélességénél, csúcsa felé kissé kiszélesedik (10. ábra: B). Homloka a szemek között alig keskenyebb, mint az ormány háta a csápok töve között. Előtörának oldalai laposan íveltek, maga az előtor nem, vagy csak kevéssel szélesebb, mint amilyen hosszú. Szárnyfedőinek pikkelyei teljesen fedik a köztterecskéket, amelyeket a pikkely nélküli pontsorok élesen elválasztanak egymástól. A hím sokkal keskenyebb, mint a nőtény. 5—8 mm.

Eurosibériai elterjedésű faj. Magyarországon mindenütt közönséges. Tápnövényei különféle lombfák; néha a lombzatban nagy kárt okoz. V—VIII.

sericeus SCHALL.

- 28 (27) Az előbbi fajhoz igen hasonlít, és attól külsőleg csak a következő bélyegek alapján különböztethető meg: csápbunkója nem sötétbarna, hanem szintén sárga, combjai a lábak színétől eltérően feketék (szintén zöld pikkelyekkel), előtora a szélességénél mindig jóval rövidebb. 5—7,5 mm.

Ez a főleg balkáni elterjedésű faj a Kárpát-medence déli területein, különösen Horvátországban és Erdélyben elég gyakori, de előfordul a Dunántúl déli részein, sőt Bihar megyében és Bátorligeten is. V—VI. (= *Merkli KAUFMANN*)

thalassinus GYLL.

- 29 (24) Csápjának tőize hosszú, jóval túlhaladja a szem hátulso szegélyét.
- 30 (31) Szeme sokkal hosszabb, mint amilyen széles, fekvő tojás alakú (10. ábra: D). Csápja és lábai nagyon hosszúak és vékonyak. Ormánya igen széles és rövid, feje vastag, halántéka olyan széles, mint az előtora. Combjainak belső élén nincs fog (8. alnem: *Conocetus DESBR.*). Szeme erősen kidülledt. Előtora alig rövidebb a szélességénél, majdnem párhuzamos oldalú, első harmadában gyengén befűződött. Szárnyfedői hosszúak, keskenyek, hátrafelé alig szélesednek ki. A feketés testet élénkzöld pikkelyek fedik, combjai sötétek, lábai és csápjai sárgák. 3—4 mm.

A Földközi-tenger északi partvidékének középső szakaszán él, Horvátország déli részein is előfordul. V—VI.

[**Kahri KIRSCH**]

- 31 (30) Szeme kerekded (10. ábra: E).
- 32 (41) Combjainak belső élén kis fog van (3. ábra: A). Felületének pikkelyei foltokban vagy csíkokban rendeződnek el. Ormánya legalább olyan hosszú, mint amilyen széles, többnyire azonban jóval hosszabb. Halántéka a szem átmérőjénél nem hosszabb, nem duzzadt (11. ábra: B) (9. alnem: *Eustolus THOMS.*).
- 33 (34) Szárnyfedőin elég sűrűn elhelyezett és erősen elálló, hosszú serteszőrök találhatók. Fekete, csápja, valamint lábai — a sötét combok kivételével — sárgásbarnák. Felületét apró kerekded, gyengén vöröses csillogású pikkelyek takarják, a pikkelyekkel fedett részek között számos kisebb-nagyobb kopasz foltocská van. Ormánya aránylag rövid, nem hosszabb a szélességénél, csúcsán erősen kimetszett, homloka széles, középen gyengén bemélyített, szeme gyengén kidülledt. Előtora alig szélesebb, mint amilyen hosszú, középen a legszélesebb, oldalai lekerekítettek. Szárnyfedőinek pontsorai meg lehetőszen erőteljesek. 4—6 mm.

Pontusi faj, amely nyugat felé egészen Romániáig hatol. Az egyetlen Kalocsáról ismert példány azonban magyarországi előfordulását is bizonyítja.

pilifer HOCHH.

Változatai:

1. Felületének pikkelyei sárgások. — Nálunk eddig még nem találták
[ab. *talyschensis* SCHILSKY]
2. Pikkelyei zöldek. — Nálunk szintén nem került még elő
[ab. *virbius* SCHILSKY]

3. Lábai sötétbarnák vagy feketék, pikkelyei vörösek, sárgák vagy zöldek. —
A Kalocsáról származó példány ehhez a változathoz tartozik

ab. **picipes** ENDR.

34 (33) Felületén nincsenek hosszú, elálló serteszőrök.

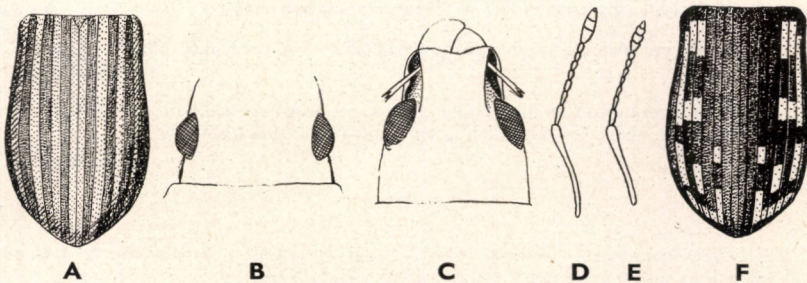
35 (36) Ormánya nem hosszabb a szélességénél, a csúcs felé nem keskenyedik el (10. ábra: F). Fekete, lábai és csápjai vörösesbarnák. Felületét finom, vöröses fémes csillogású pikkelyek borítják; a szárnyfedők oldalán középen egy nagyobb, és csúcsa közelében több kisebb élénk aranyoszöld pikkelyfolt van; az ezeket a foltocskákat alkotó pikkelyek nagyobbak és szélesebbek, mint a többi. Hasonlóan élénkzöldes pikkelyek takarják az előtor oldalát, a pajzsocskát és a test hasoldalát is. Szeme nagy, kerek, kidülledt, homloka lapos, alig keskenyebb, mint az ormány háta a csápok töve között, halántéka kissé duzzadt. Előtora a hosszánál szélesebb, csúcsa mögött kissé befűzött, oldalai gyengén lekerekítettek. Szárnyfedőinek hátulsó fele kiszélesedett. 3,5—4 mm.

Mediterrán faj, a Kárpát-medencében Horvátországban és a Dunántúl déli részein (Pécs, Szigetvár), valamint Sümegen is gyűjtötték; ritka. Tápnövényei különböző fűzfélék

sparsus GYLL.

36 (35) Ormánya határozottan hosszabb, mint amilyen széles, a csúcsa felé gyengén elkeskenyedik (10. ábra: G). Nagyobb fajok, színezetük az előbbi fajétól eltérő.

37 (38) A szárnyfedők 3., 5. és 7. közterecskéjében, különösen hátul olyan sűrűn állnak a kissé világosabb színű pikkelyek, hogy a szárnyfedők sávosságnak látszanak (11. ábra: A). Bronzbarna pikkelyei hosszúkásak, a világosabbak gyakran kerekdedek. Sötétbarna, csápjja sárga, bunkója fekete, lábai — a sötét combok kivételével — szintén sárgák, de a combok töve is világos. Homloka szélesebb, mint az ormány háta a csápok töve között. Szeme kicsi, félgömbszerűen kidülledt, halántéka a szem keresztmetszeténél hosszabb. Előtora szélesebb a

11. ábra. A: *Polydrosus confluens* STEPH. szárnyfedői és B: feje felülről — C: *P. viridicinctus* GYLL. feje felülről — D: *P. pterygomalis* BOH. és E: *P. subalpinus* PETRI csápjja — F: *P. picus* FABR. szárnyfedői (Eredeti)

hosszánál, oldalai gyengén íveltek. Szárnyfedőinek pontsorai finomak. 4—6 mm.

Európai elterjedésű faj. Magyarországon szórványosan fordul elő, de sehol sem közönséges. Tápnövénye a *Sarothamnus scoparius*. V.—VI. (= *perplexus* GYLL.)

confluens STEPH

Változatai:

1. Felületének pikkelyei szürkék. — A törzsalak között, ritka ab. **rubi** STIERL.
 2. Lábai feketék. — Ritka ab. **atripes** SCHILSKY
 3. A szárnyfedők páratlan számú közterecskéin levő pikkelyek kerekdedek és a többi pikkelytől erősen elütően aranyzöldek vagy szürkék; így a szárnyfedők sávozottsága még jobban szembeötlő. — Meglehetősen gyakori (= *chrysomela* auct. nec OLIV.*) ab. **chrysomeloides** ENDR.
- 38 (37) A szárnyfedők pikkelyei szabálytalanul és sűrűn elhelyezett foltocskákat alkotnak. A páratlan számú közterecskéken nem különböztethetőek meg világosabb sávok.
- 39 (40) A szárnyfedők pikkelymentes foltjain olyan rövid és finom szőrök vannak, hogy a szárnyfedők még erős nagyítás alatt is csaknem kopaszknak látszanak. Ormánya csak kevéssel hosszabb a szélességénél, egyenletesen pikkelyezett. Sötétbarna, feje, előtora, combjai és csápjainak csúcsi fele fekete. Felületének pikkelyei sárgásszürkék (forma typica), vagy különféle színekben játszó fémes csillogásúak. Pikkelyfoltjai aprók és sűrűn állók, rendszerint nem, vagy alig nagyobbak, mint a pikkelymentes foltok. Homloka olyan széles, mint az ormányának háta a csápok töve között. Szeme nagy, meglehetősen erősen kidülledt (10. ábra: E). Előtora jóval szélesebb, mint amilyen hosszú, oldalai gyengébben íveltek. 4—6 mm.

Euroszibériai faj; a Kárpát-medencében sík- és hegyvidéken egyaránt közönséges. Tápnövényei igen különféle lombfák és cserjék, de különösen a nyárfélék. V—VII.

cervinus L.

Változatai:

1. Pikkelyei sárgásszürkék. — Magyarországon ritka forma typica
2. Pikkelyei bronzos- vagy zöldesvörösek. — A törzsalak között gyakori ab. **maculosus** HERBST
3. Pikkelyei különféle árnyalatú zöldek. — Magyarországon a példányok túlnyomó többsége ehhez a változathoz tartozik (= *virens* auct.***) ab. **melanotus** STEPH.

* A *P. chrysomela* OLIV. nevű faj csak Nyugat-Európában fordul elő, és a *P. confluens* STEPH.-től főleg lényegesen rövidebb csápja által különbözik.

** Az *Eusomus (Eusomatalus) virens* BOH. a Szovjetunióban és a Kaukázusban él, Magyarországon azonban nem fordul elő. Valószínűleg a fenti név téves alkalmazása folytán említették Magyarország területéről.

- 40 (39) Szárnyfedőinek pikkelymentes foltjain hosszú, testhez simuló szőrözlet van. Ormánya jóval hosszabb, mint amilyen széles, fején csak a szemek között található pikkelyek. Előtórának oldalai erősebben íveltek. Fekete, többnyire lábai is teljesen feketék vagy sötétbarnák. Pikkelyei bronzsvörösek, kevés zöldes csillogással. Az előbbi fajnál általában nagyobb, egyébként nagyon hasonló. 5,5—8 mm.

Európai elterjedésű faj, a Kárpát-medencében a domb- és hegyvidékek lakója, a síkságokat kerüli. Tápnövényeiként a bükköt és nyárféléket említik. V—VII. (= *arvenicus* DESBR., *nodulosus* CHEVR.)

pilosus GREDL.

- 41 (32) Combjainak belső élén nincs fog (3. ábra: B). Felületének pikkelyzete sűrű, egyenletesen zárt. Ormánya rövidebb a szélességénél. Halántéka rendszerint hosszabb, mint a szem átmérője, kissé megduzzadt (11. ábra: C) (10. alnem: *Tylodrusus* STIERL.).

- 42 (43) Szárnyfedőinek nagy része kopasz, csak tövük mögött és csúcsuk előtt, valamint az előtör két oldalán van 1—1 jól körülhatárolt fémes csillogású pikkelyfolt (9. ábra: A); ritkábban a szárnyfedők két foltja hosszanti sáv alakjában összeolvadt. Felületének szőrei hosszúak, elállóak, ezüstös színűek. Fekete, csápjai és lábai sárgák. Homloka széles és lapos, szeme kicsi, gyengén kidülledt, halántéka erősen megduzzadt, feje ezért nagyon vastagnak látszik. Előtora igen keskeny, valamivel hosszabb, mint amilyen széles, csúcsa mögött gallérszerűen befűzött, korongja durván pontozott. 3—4 mm.

Délkelet-európai elterjedésű faj, faunaterületünkön csak a magas hegységekbe nem hatol be, egyébként nem ritka. Tápnövényeit eddig még nem tisztázták. V—VII.

viridicinctus GYLL.

V á l t o z a t a :

1. A szárnyfedők pikkelyfoltjai egymással hosszirányban összefüggnek. — Aránylag ritka ab. **Viertli** SCHILSKY

- 43 (42) A szárnyfedőit egyöntetűen és sűrűn borító pikkelyek rendszerint zöldek.
- 44 (45) A szárnyfedők pikkelyei között apró, világos színű szőrök vannak, de ezek oldalról is alig láthatók. Felületének feketés alapszínét a zártan álló, élénkzöld, erősen csillogó pikkelyek teljesen eltakarják. Csápjai és lábai sárgák, csápbunkója valamivel sötétebb. Homloka sokkal szélesebb, mint az ormány háta a csápok töve között, közepén sekély hosszanti mélyedés látható. Szeme félgömbyszerűen kidülledt. Előtora a hosszánál jóval szélesebb, oldalai gyengén íveltek. Szárnyfedői hosszúak, hátrafelé gyengén kiszélesedők. 4—6 mm.

Európai elterjedésű faj. Magyarországon mindenütt közönséges. Tápnövényei főleg fűz- és nyárfélék. V—VII. (= *herbeus* GYLL.)

coruscus GERM.

V á l t o z a t a :

1. Pikkelyei aranyvörösek. — Nagyon ritka, Magyarországon eddig csak Szegeden és Bátorligeten gyűjtötték
ab. **igneus** EN DR

- 45 (44) A szárnyfedők pikkelyei között jól látható serteszőrök merednek elő.
- 46 (49) A szárnyfedők serteszőrei sárgák, sűrűn állók, hosszúak, kissé hátrafelé dőlnek. (A 2 következő faj színezetében és egyéb külső morfológiai tulajdonságaiban igen hasonlít egymáshoz, valamint az előbbi fajhoz is.)
- 47 (48) Csápbunkója legfeljebb háromszor olyan hosszú, mint amilyen széles, ízei tömörebben fűződnek egymáshoz, nem kifejezetten tagoltak (11. ábra: D). Testalkata domborúbb és szélesebb. Pikkelyei sűrűn fedik felületét, zöldek vagy sárgászöldek, szőrözete a fején és az előtorán is meglehetősen hosszú. Csápja és lábai sárgák. 4—6 mm.

Eurosibériai faj; az egész Kárpát-medencében domb- és hegyvidéken gyakori, a síkságokon azonban hiányzik. IV—VI. (= *mixtus* STIERL.)

pterygomalis BOH.

V á l t o z a t a :

1. Felületének pikkelyei aranyvörösek. — A törzsalak között, ritka
ab. **ignitus** ENDR.

- 48 (47) Csápbunkója négyszer olyan hosszú, mint amilyen széles, ízei kifejezetten tagoltak (11. ábra: E). Testalkata laposabb és keskenyebb. Pikkelyei az előbbi faj pikkelyeihez hasonlók, szőrözete a fején és az előtorán rövidebb. Egyebekben az előbbi fajhoz nagyon hasonlít. 4—6 mm.

Eddig csak Erdélyben, a Radnai-havasokban gyűjtötték

[**subalpinus** PETRI]

- 49 (46) A szárnyfedők serteszőrei feketék.
- 50 (51) A szárnyfedők fekete serteszőrei meglehetősen hosszúak, jól láthatók, erősen elállók. Felületének pikkelyei zöldek, többnyire fémes csillogásúak, igen sűrű elrendeződésűek, csak a fekete szőrök tövénél látható 1—1 apró pikkelymentes pont. Fekete alapszíne rendszerint nem látható, csápja és lábai sárgák. Homloka nagyon széles, középen enyhén bemélyedt. Szeme igen kicsi, erősen kidülledt. Halántéka hosszú, és jól láthatóan megduzzadt. Előtora rövidebb, mint amilyen széles, oldalai meglehetősen erősen íveltek. Szárnyfedői hosszúak. 4—6 mm.

Európai elterjedésű faj, Magyarországon azonban csak szórványosan fordul elő. Tápnövényei éger- és fűzfélék. V—VII. (= *ochropus* GMEL.)

flavipes DEG.

- 51 (50) A szárnyfedők fekete szőrei rövidek, alig elállóak, és így csak nehezen észrevehetőek. Felületének pikkelyei élénkzöldek, de alig fémfényűek, inkább selymesek. Egyéb tekintetben az előbbi fajhoz nagyon hasonlít, de általában valamivel nagyobb. 4,5—6,5 mm.

Európai elterjedésű faj; Magyarországon főleg az Alföldön gyűjtötték, de előfordul hegyvidéken is; mindenütt ritka. Tápnövényeit nem ismerjük. V—VI.

impressifrons GYLL.

V á l t o z a t a i :

1. Pikkelyei sárgászöldek. — Magyarországon még nem került elő
[ab. **flavovirens** GYLL.]
2. Pikkelyei pirosak. — Hazai lelőhelyről eddig ez a változat sem ismeretes
[ab. **rubens** STIERL.]

- 52 (9) Szárnyfedői csupaszok, csak néhány apró, élénk fémes csillogású pikkelyfoltocska látható rajtuk. Combjainak belső élén kis fog található. Lábai hosszúak (11. alnem: *Polydrosus* s. str.). Fekete, lábai szurokbarnák, csápja sárga, a vége felé szintén fekete. Fejének és előtorának oldala, valamint melle aranyzöld pikkelyekkel fedett, szárnyfedőinek hasonló színű, szimmetrikusan elhelyezett foltocskái közül a vállszöglet alatt levő a legnagyobb (11. ábra: F). Ormánya olyan hosszú, mint amilyen széles. Előtora négyzet alakú, sokkal durvábban pontozott, mint a feje, oldalai gyengén íveltek. Szárnyfedői hátrafelé erősen kiszélesednek, pontsorai durvák. 2,5—4,5 mm.

Európai faj; Magyarországon messze elterjedt és közönséges. Tápnövényei nyárfélék és a bükk. V—VII.

picus FABR.

V á l t o z a t a :

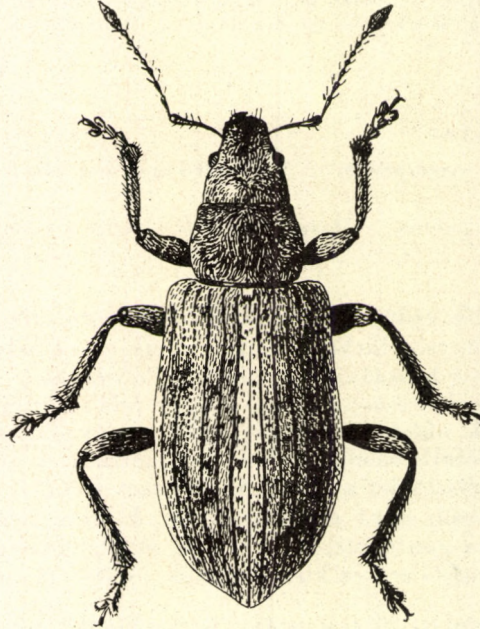
1. Pikkelyfoltjai erősen megnagyobbodtak és helyenként egymással összefolynak.
— Magyarországon ritka ab. **dalmatinus** STIERL.

2. nem: **Scythropus** SCHÖNH.

Ormányuk nagyon rövid, sokkal szélesebb, mint amilyen hosszú. Kis szemük a fej oldalának felső szélén helyezkedik el, erősen kidülledt. Halántékuk sokkal hosszabb a szem átmérőjénél. Előtoruk kissé rövidebb, mint amilyen széles, oldalai gyengén íveltek. Pajzsocskájuk kicsi, de jól látható. Hosszú szárnyfedők sokkal szélesebbek az előtor tövéénél, válluk kiugró, oldalai majdnem párhuzamosak, hátul csúcsosan elkeskenyednek. Csápjuk tízeze túleri a szem hátulsó szegélyét, ostoruk minden íze hosszabb, mint

amilyen széles, bunkójuk hosszúkás, vége hegyes. Lábaik vastagok. Felületüket hosszú pikkelyszőrök borítják, amelyek helyenként — különösen a varrata mentén — ezüstösen csillognak.

Eddig a nemnek mintegy 40 faja ismeretes, ezek legtöbbje mediterrán elterjedésű, de egyes fajai Észak-Amerikában és Japánban is élnek. Egyetlen közép-európai faja a Kárpát-medencében is előfordul.

12. ábra. *Scythropus mustela* HERBST (Eredeti)

- — Felülete feketés, ritkábban barna, pikkelyszőrei bronzvörösek, a fej és az előtor oldalán, a pajzsocskán, a szárnyfedők varrata mentén, valamint kis foltokban a szárnyfedők korongján ezüstös, zöldes színűek. Csápjai és lábai világosbarnák, a combok sötétebbek, mindenütt szőrösek (12. ábra). 7—9 mm.

Közép-európai elterjedésű faj, a Kárpát-medence több pontjáról ismert, de nagyon ritka; Magyarországon Budapesten és a Kőszegi-hegységben gyűjtötték. Tápnövényei túlevelűek, gazdasági jelentősége nincs. IV—V.

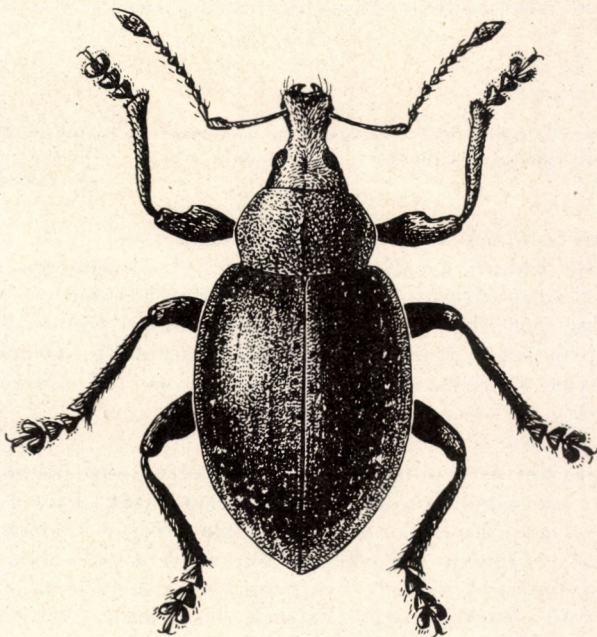
mustela HERBST

Változata:

1. Teste világosabb vagy sötétebb barna. — Ritkább a fekete törzsalaknál
ab. **squamulosus** HERBST

3. nem: *Liophloeus* GERM.

Közepes testnagyságú ormányosbogarak. Fekete felületüket apró, por-szerű, szürkés vagy barnás, néha foltosan elhelyezkedő pikkelyek takarják. Csápjuk és lábaik néha világosabbak. Aránylag hosszú ormányuk a tövénél elkeskenyedik, csúcsa ismét kiszélesedik, felül lapított. Nagy, majdnem lapos szemük a fej felső széléhez közel helyezkedik el. Csápjuk hosszú, meglehetősen

13. ábra. *Liophloeus lentus* GERM. (Eredeti)

erős, tőize eléri vagy kissé túlhaladja a szem hátsó szélét. Csápárkuk az ormány oldalán húzódik, gyengén lefelé ívelt. Előtörök szélesebb a hosszánál, széles tojásdad szárnyfedőikhez viszonyítva igen kicsi. Szárnyfedők válla jóval szélesebb az előtor tövénél és szögletesen kiugró, tövük gyakran homorúan kimetszett, oldalai erősen ívelték. Combjaik belső élén többnyire 1—1 gyenge és tompa fog látható, a hátulsókon a fog rendszerint alig észrevehető. Karmaik a tövükön összenöttek. Szárnyuk csökevényes.

Mintegy 10 faja Európában és Nyugat-Ázsiában él. Magyarországról eddig 3 fajt ismerünk. Különféle dudvanövényeken és cserjéken élnek, gazdasági jelentőségük nincs.

- 1 (2) Szárnyfedőinek töve egyenesen lemetszett (14. ábra: A), válla erősen kiugró, mert a szárnyoldal a váll alatt laposan kimetszett, oldalai laposabban ívelték, mint a másik 2 magyar faj esetében, és ezért szárnyfedői kissé hosszúkásabbak (1. alnem: *Liophloeus* s. str.). Egész felületüket foltosan elhelyezkedő, gyakran bronzos csillogású barnás,

kerekded pikkelyek fedik; az előtoron levő pikkelyek a korong két oldalán sűrűn állnak. Felülete mindenütt finoman, a szárnyfedőkön gyéren és még finomabban pontozott, pontsorai is meglehetősen finomak, közterecskéi laposak. Hártás szárnya gyengén fejlett. Utómelle olyan hosszú, mint középső csípőjének átmérője. Combjainak foga gyenge, a hátulsó combé nem, vagy alig látható. 7—12 mm.

Európai elterjedésű. Magyarországon sok helyről ismeretes és aránylag gyakori. Tápnövényei: *Levisticum officinale*, *Hedera helix* és néhány, a Rosaceae családba tartozó növény. IV—VI. (= *nubilus* FABR.)

tessulatus MÜLL.

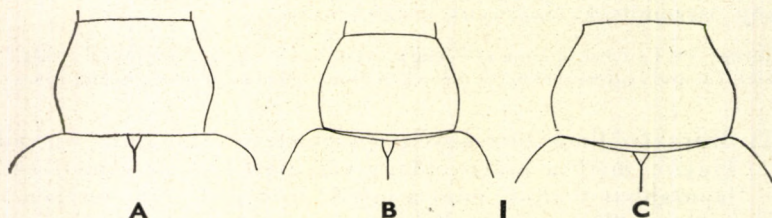
Változata:

1. Szárnyfedőinek pikkelyeit igen finom szőrszerű képletek helyettesítik, amiért is a szárnyfedők majdnem csupaszaknak látszanak. — Ritka
ab. **aquisgranensis FÖRSTER**
- 2 (1) Szárnyfedőinek töve ív alakúan kimetszett (14. ábra: B), vállá kevésbé kiugró, a váll mögött a szárnyfedőoldal egyenletesen lekerekített vagy ritkán lapos. Szárnyfedői rövidebbek és szélesebbek, oldalai erősebben íveltek. Utómelle sokkal rövidebb, rendszerint a középső csípő átmérőjének felénél rövidebb. Ormánya hosszabb. Hártás szárnya teljesen csökevényes (2. alnem: *Liophloeodes WEISE*).
- (4) Előtora kettősen pontozott, a finom, sűrű pontozás között sűrűn álló, nagy, kerekded, pupillált pontok találhatóak. Előtora kétszer olyan széles, mint amilyen hosszú, oldalai erősen íveltek, a csúcsa felé sokkal erősebben elkeskenyedők, mint a töve felé (14. ábra: C). Szárnyfedőinek pikkelyei nagyon finomak és sűrűn állók, többnyire egyszínű szürkék vagy barnák, legfeljebb gyengén tarkázottak. Pontsorai finomak, közterecskéi laposak. 7—11 mm.

Balkáni faj. A Kárpát-medencében mindössze néhány példánya ismeretes. Budapesten is gyűjtötték

pupillatus APFB.

- 4 (3) Előtora egyszerűn pontozott, a finom és sűrű pontozás között nincsenek nagy, kerek, pupillált pontok, legfeljebb szabálytalanul elhelyezkedő apró ráncok. Előtora valamivel hosszúkásabb, mint az

14. ábra. A: *Liophloeus tessulatus* MÜLL., B: *L. lentus* GERM. és C: *L. pupillatus* APFB. előtora és szárnyfedőjének töve (Eredeti)

előző fajé, oldalai még erősebben íveltek, az előtor töve felé is erősebben elkeskenyednek, bár nem annyira, mint a csúcsa felé. Szárnyfedőinek pikkelyei szintén sűrűn állnak, de azok gyakrabban határozott foltokat alkotnak. Egyéb vonatkozásaiban igen hasonlít az előbbi fajhoz (13. ábra). 6—11 mm.

Közép-európai elterjedésű faj. Magyarországon inkább a hegyvidékeken él, de dombos vidékeinken is előfordul. Tápnövényeit nem ismerjük. IV—VII.

lentus GERM.

V á l t o z a t a i :

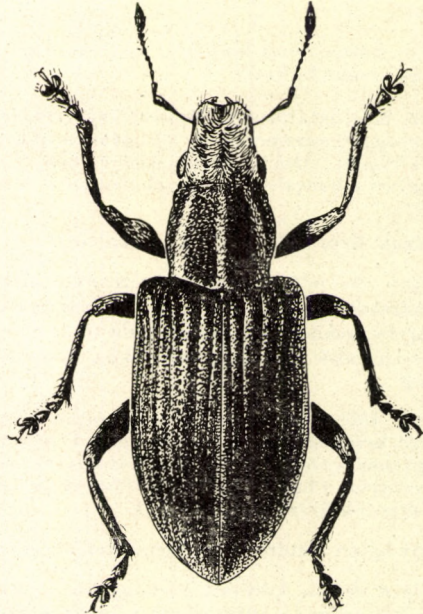
- 1 (6) Az ormány hátán nincs hosszanti középél, vagy annak legfeljebb gyenge, egész lapos nyoma látható.
- 2 (3) Az ormány háta határozottan lapított, rajta rövid, gyenge középél nyomával. A hím ivarszerve szimmetrikus, párhuzamos oldalú, háromszög alakú csúcsa élesen elkülönült. Alsó oldalán széles és mély barázda húzódik, amelynek oldalszegélyei a lemez szélén futnak végig. — A törzsalak között mindenütt előfordul
var. **gibbus** BOH.
- 3 (2) Ormányának háta többé-kevésbé domború.
- 4 (5) Az ormány tövi felének keresztmetszete kör alakú, hátán hosszanti közép-élnek rendszerint nyoma sincs. A hím ivarszerve szimmetrikus, a tövétől kezdve egyre keskenyedik, oldalvonala törés nélkül megy át az alig elkülönült csúcsba, alsó oldala lapos, ritkán többé-kevésbé határozott közép-barázdával
forma typica
- 5 (4) Az ormány tövi fele a hátoldalal gyengén lapított, illetve gyengén domború, tehát keresztmetszete nem kör alakú, hátán rendszerint egy hosszanti középél gyenge nyoma látszik. A hím ivarszerve aszimmetrikus, alsó lemezének hosszanti éle a bal oldalához közel fut végig. — Faunaterületünkön eddig csak a Kárpátok övezetéből ismerjük
[var. **Herbsti** GYLL.]
- 6 (1) Az ormány hátán határozottan kiemelkedő hosszanti él fut végig.
- 7 (8) Előtora igen széles, kevésbé keskenyebb a szárnyfedők tövénél, oldalai erősen íveltek, előre is, hátra is erősen elkeskenyednek. Szárnyfedőinek töve mélyen kimetszett, válla erősen előreugrik. — Magyarországon a törzsalak között mindenhol található
var. **liptoviensis** WEISE
- 8 (7) Előtora keskenyebb és hosszabb, oldalai gyengébben íveltek, a töve felé sokkal kevésbé elkeskenyedő. Szárnyfedőinek töve sokkal laposabban kimetszett, válla gyengébben előreugró. — Eddig a Kárpát-medencének keleti feléből ismeretes
ab. **hoverlanus** SMRE CZ.

4. nem: **Sitona** GERM. — Csipkézőbogár

Rövid ormányuk széles és vastag. Szemük mindig a fej oldalának felső széléhez közel helyezkedik el (2. ábra: A), egyes fajokon lapos, másokon erősen kidülledt. Csápjuk aránylag igen rövid és vékony, amely jellegzetesség minden fajuknál szembeötlő. Előtoruk hossza változó, alakja sokszor az egyes fajokon belül sem teljesen hasonló, mindig sokkal keskenyebb a szárnyfedőknel, felülete finomabban vagy durvábban pontozott, de sohasem szemölcsös. Pajzsockájuk szabad, jól látható. Szárnyfedőik töve egyenesen lemetszett, vállaik szögletesen kiugrók. Lábaik rövidsek, erősek, combjaik belső oldalán soha sincs fog, kar-

maik szabadok. Felületüket tojásdad vagy kerek pikkelyek fedik, ezek szürkék vagy barnák, ritkán zöldek és fémesen csillognak. A pikkelyeket ritkán pikkelyszőrök vagy szőrök helyettesítik.

A nemnek közel 100 palearktikus fajt ismerjük, csak kevés faja él Észak-Amerikában. Magyarországon 19 faja él, 2 további faj kimutatása pedig várható. A legtöbb faj imágói évenként két hullámban jelennek meg tömegesen, éspedig kora tavasszal és nyár végén. A tavasziak az előző évi nemzedék különböző fejlődési stádiumban áttelelt egyedei, az ősziak az új nemzedék fiatal példányai. Magyarországon tehát a fajok egynemzedékűek. Kifejlett egyedeket a legtöbb faj esetében kisebb számban az egész évben találunk. Több faja a természetben

15. ábra. *Sitona puncticollis* STEPH. (Eredeti)

tett növényeken nagy károkat okozhat (a veszélyeztetett növényeket az egyes fajoknál megemlítjük). Imágóik a levelek szélét rágják ki, ezért nevezik őket csipkézőbogaraknak. Lárvaik a növények gyökerével táplálkoznak. Különösen veszélyes a rágásuk fiatal növényeken, amikor a kikelő vetést sokszor teljesen elpusztíthatják. Lucernán, lóherén és más takarmánynövényeken egyedszámuk bogárfogó gépek segítségével lényegesen csökkenthető, más esetekben viszont kontaktméreggel való porozás jár eredménnyel. Az erős elszaporodás megelőzése céljából nagyon előnyös a helyes vetésforgó alkalmazása, mert az új táblák benépesedése aránylag lassan történik.

- 1 (4) A pajzsocskát borító pikkelyek sugarasan helyezkednek el (16. ábra: A).
- 2 (3) Elülső csípőinek gödre érinti az előmell harántbarázdáját (16. ábra: C). Ormánya sokkal hosszabb, mint amilyen széles, csúcsa felé erősen elkeskenyedik, felülete csatornaszerűen kimélyített, közepén a tarkójáig érő hosszanti barázda húzódik (16. ábra: E). Szeme erősen ki-domborodó, homloka lapos, halántéka hátrafelé kiszélesedik. Előtora

hosszú, oldalai erősen íveltek, elől befűzöttek. Szárnyfedői már a vállaktól kezdve lapos ívben elkeskenyednek. Felületét sűrűn elhelyezett barna vagy szürkésbarna pikkelyek borítják, hasoldala az ormánytól a potroh végéig ezüstfehér, fejének és előtorának oldalán a két színt éles határvonal választja el egymástól. Szárnyfedőinek oldala világosabb barnán pikkelyezett. 4,5–9 mm.

Közép-európai elterjedésű faj, Magyarországon a síkságok és az alacsonyabb dombvidékek lakója; a Dunántúlon és a Duna—Tisza közén találták, nagyon ritka. Tápnövénye az *Astragalus onobrychis*. Németországban a csillagfűtön (*Lupinus*) néha kárt okoz. IV—VI., X. (= *subcostata* ALLARD, *palliat*a OLIV.)

grisea FABR.

- 3 (2) Elülső csípőinek gödre olyan távol áll az előmell harántbarázdájától, mint az előmell csúcsától (16. ábra: D). Az előző fajhoz nagyon hasonlít, de előtorán közepesen élesen határolt fehér sáv húzódik végig, előmellén a csípők előtt a fehér pikkelyszőrök 1—1 sugaras kört alkotnak (16. ábra: F). Az előbbi fajnál is nagyobb: 8,5—10 mm.

Mediterrán faj. Bár az irodalom egy helyen „Magyarországról” is említi, előfordulása még megerősítésre szorul. Tápnövénye a csillagfűt (*Lupinus*), de megfigyelték seprőzanóton, sőt állítólag szilván is

gressoria FABR.*

- 4 (1) A pajzsocskáját borító pikkelyek hátrafelé irányulnak (16. ábra: B).

- 5 (6) Felületén csak finom, testhez simuló szőrözet található, pikkelyek nem. Fekete, csak csápjának töve vöröses. Ormánya valamivel hosszabb a szélességénél, csúcsa felé gyengén keskenyedik, felülete lapos, sekély hosszanti barázdával. Szeme igen erősen kidomborodó, feje a szemekkel együtt szélesebb, mint az előtor csúcsa. Homloka a szemek között lapos, halántéka hátrafelé szélesedő. Előtora kerekded, oldalai nagyon erősen íveltek, csúcsa és töve befűzött (16. ábra: J). Pajzsocskája nagyon kicsi. Szárnyfedői szélesek, tövükön sokkal szélesebbek, mint az előtor töve, oldalai gyengén íveltek. Elülső csípői elérik az előmell harántbarázdáját. 4,5—7 mm.

Mediterrán elterjedésű faj. Magyarországon a sík- és az alacsony dombvidékeken szórványosan mindenütt előfordul, ritka. Tápnövényeit és fejlődésmenetét nem ismerjük, gazdasági jelentősége sincs. III—VI., X—XI. (= *cribricollis* GYLL., *constricta* FABR.)

cambrica STEPH.

- 6 (5) Felületén mindig találhatók pikkelyek, néha ezeken kívül hosszabb-rövidebb serteszőrök is előfordulnak.

* A *S. cachecta* GYLL. nevű nyugat-mediterrán faj téves meghatározás következtében került faunalistánkba, tehát törlendő.

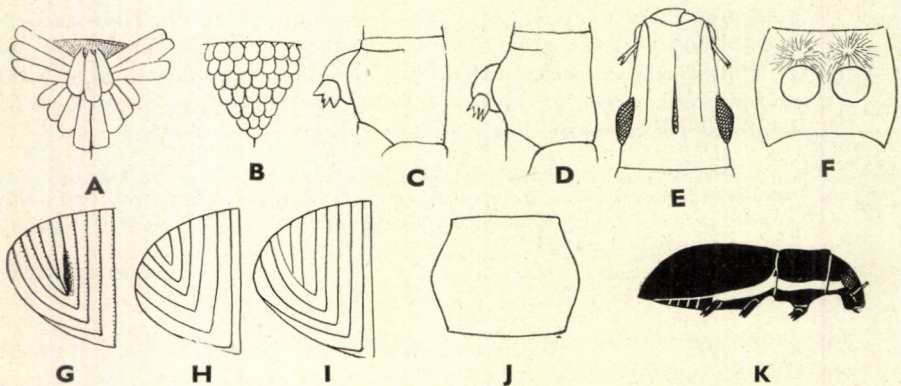
- 7 (8) Testének oldalán a fejtől a potrohig élesen elütő fehér, ritkábban sárgás vagy zöldes pikkelysáv húzódik (16. ábra: K), potrohán csak hosszú pikkelyszőrök vannak. Fekete, csápjának töve és lábszárai vörösek. Felületét igen apró, elég gyér pikkelyek fedik. Ormánya széles, a közepén húzódó éles barázda a tarkójáig ér. Szeme rendszerint mérsékeltén kiugró. Előtora alig rövidebb a szélességénél, finoman, egyenletesen és sűrűn pontozott. Pajzsocskája kicsi, többnyire fehér pikkelyekkel borított. Szárnyfedőinek pontsorai finomak, szabályosak, az 5. köztterecske tövén fehér pikkelyfolt van, a korongon elszórtan finom hosszúkás pikkelyek találhatók, amelyek között igen finom, rövid, a testhez simuló szőrök is vannak. Elülső csípői elérik az előmell harántbarázdáját. 3—4 mm.

Európai elterjedésű faj. Magyarországon is mindenütt előfordul és közönséges, főleg a vörösherén, lucernán és a hüvelyeseken, ahol érezhető kárt is okozhat. Pete vagy imágó alakban telet át. III—XI. (= *argutula* GYLL., *medicaginis* REDTB.) — Szegélyes csipkészőbogár

sulcifrons THUNB.

Változatai:

1. Szeme mérsékeltén kiugró, egyenletesen boltozott, közepén a legszélesebb. Combjai feketék vagy legalább jóval sötétebbek a lábszáraknál. Szárnyfedőinek pikkelyei keskenyek, a végük nem lemetszett **forma typica**
2. Szeme lapos, gyengén kidomborodó, feje csak olyan széles, mint az előtor csúcsa. A törzsalak között igen gyakori **ab. angustifrons REITT.**
3. Szeme igen erősen kiugró, valamivel a közepe mögött a legmagasabb, feje a szemekkel együtt jól láthatóan szélesebb, mint az előtor csúcsa. — Ritka **ab. Deubeli KRAUSSE**
4. Lábai teljesen vörössárgák, combjai a lábszáraknál nem, vagy csak alig sötétebbek. — Közönséges **ab. campestris OLIV.**

16. ábra. A: *Sitona grisea* FABR. és B: *S. crinita* HERBST pajzsocskájának pikkelyei — C: *S. grisea* FABR. és D: *S. gressoria* FABR. előmelle oldalról — E: *S. grisea* FABR. feje felülről — F: *S. gressoria* FABR. előmelle — G: *S. callosa* GYLL. szárnyfedővége a bütökkel — H: *S. flavescens* MARSCH. és I: *S. crinita* HERBST szárnyfedővége — J: *S. cambrica* STEPH. előtora — K: *S. sulcifrons* THUNB. oldalsávja (Eredeti)

5. Pikkelyei szélesebbek, végük lemetszett. — Nem gyakori ab. *rasilis* HOCHH.
 6. A szárnyfedő széles pikkelyei között a világos színűek apró foltocskákat alkotnak. — Meglehetősen gyakori ab. *pictus* PETRI

8 (7) A test oldalán nincs élesen elütő fehéres pikkelysáv; hasoldalán rendszerint pikkelyek is találhatóak.

9 (10) A szárnyfedők 5. közterecskéjének vége világosabban pikkelyezett és bütyökszerűen kiemelkedik (16. ábra: G). Fekete, felületét sűrűn álló szürkés, gyengén foltos pikkelyek borítják, a vállak töve, a csúcs előtti bütyök és a varrat melletti közterecske vége sokkal világosabb színű pikkelyekkel fedett. Feje vastag, a mérsékeltén kidomborodó szemekkel együtt legalább olyan széles, mint az előtor csúcsa. Ormánya rövid, domború, középbarázdája nagyon mély és éles, a homlok közepén ér véget. Homloka lapos. Előtora finoman és sűrűn pontozott, megközelítően négyzet alakú, oldalai gyengén íveltek. Szárnyfedői hosszúak, párhuzamos oldalúak. 4,2—6 mm.

Közép-európai faj, amelyet irodalmi adatok szerint egy ízben Trencsénben is gyűjtöttek. Tápnövénye a lucerna. Európának a Kárpátoktól északra eső részein károkozásai is ismereteseek. Főleg pete és imágó alakban telel át

[*callosa* GYLL.]

10 (9) Az 5. közterecskében a szárnyfedők csúcsa előtt nincs kiemelkedő él, legfeljebb világosabban pikkelyezett folt.

11 (12) A szárnyfedők 2. és 3. közterecskéje a csúcs közelében kiszélesedik, minthogy az ezeket határoló pontsorok kifelé ívelnek, és nem futnak végig párhuzamosan a varrattal (16. ábra: H). Ormánya alig hosszabb a szélességénél, gyengén homorú, homloka viszont gyengén domború; a közepén végighúzódó árok finom barázda alakjában a tarkóra is átterjed. Szeme mérsékeltén kidomborodó. Négyzet alakú előtora igen finoman és sűrűn pontozott, inkább finoman recézettnek látszik, oldalai erősen íveltek. Szárnyfedői igen szélesek, tövük kissé homorúan ívelt, pikkelyeit hosszú sárgás, barnás vagy szürkés pikkelyszőrök helyettesítik, ezek olyan sűrűn állnak, hogy néha a csúcs közelében a közterecskék alakjának felismerését is megnehezítik. 4,5—6,5 mm.

Európában és Szibériában általánosan elterjedt faj, Magyarországon sem ritka. Tápnövényei a lóhere és a lucerna. Gazdasági jelentősége gyér előfordulása miatt hazánkban nem jelentős. Áttelelése minden fejlődési stádiumban lehetséges. III—VIII., X. — S á r g a c s i p k é z ő b o g á r

flavescens MARSH.

V á l t o z a t a :

1. A 3. közterecskéjében, sőt néha másutt is világos és sötétebb foltocskákat mutatkoznak. — A törzsalak között meglehetősen gyakori ab. *cinnamomea* STIERL.

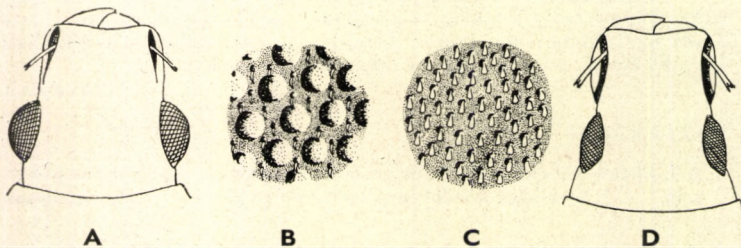
12 (11) Szárnyfedőinek 2. és 3. közterecskéi a csúcs közelében nem szélesednek ki, pontsorai végig párhuzamosak a varrattal (16. ábra: I).

- 13 (32) Szeme erősen kidomborodó. Halántékának oldalai párhuzamosak, vagy hátrafelé gyengén kiszélesednek (17. ábra: A).
- 14 (25) Előtora durván, ráncoltan pontozott, az apró pontok között olyan nagy, vagy még nagyobb pontok is találhatóak, mint a szárnyfedők tövén levő sorpontok. A szárnyfedők közterecskéin hosszabb vagy rövidebb szőrök, illetve serték is láthatók.
- 15 (16) A szárnyfedők közterecskéin sűrűn álló hosszú, finom, felálló szőrök találhatóak, amelyek sokkal hosszabbak, mint egy közterecskének a szélessége. Vállbütyke kissé lekerekített. Pajzsocskája igen kicsi, pontszerű. Szárnyfedőinek oldala erősen ívelt. Fekete, csápja a bunkó kivételével, valamint lábszárai és lábfejei vörösek. Felületét igen finom hosszúkás, gyengén fémes csillogású pikkelyek fedik. Ormányának hossza kb. a szélességével egyezik, háta gyengén homorú, hosszanti barázdája a homlok közepéig ér, halántéka hátrafelé kiszélesedik. Előtora valamivel rövidebb, mint amilyen széles, oldalai nagyon erősen íveltek, csúcsa előtt mély harántbemélyedéssel. Vállja kerekítettnek látszik, minthogy oldala a váll mögött domború. 4—6 mm.

Közép-európai elterjedésű faj. Irodalmi adatok szerint Magyarországon (Kőhalom, Bükkszád) is előfordul, ami azonban még megerősítésre szorul. Tápnövénye a csillagfürt. Fejlődésmenete még nem tisztázott (= *globulicollis* GYLL.)

regensteinensis HERBST

- 16 (15) Szárnyfedőinek közterecskéin hosszabb vagy rövidebb hátrahajló, durva serték találhatóak. Vállbütyke kiugró, szárnyfedőinek oldala a váll mögött homorú. Pajzsocskája jól fejlett.
- 17 (22) Szárnyfedőinek serteszőrei egyöntetűen rövidek, sűrű sorokat alkotnak; az alapszőrzetten kívül nincsenek sokkal hosszabb elálló sertéi.
- 18 (19) Előtorán a finom pontok között szembetűnő nagy, kerek pontok vannak (17. ábra: B). Előtora majdnem kör alakú, oldalai igen erősen íveltek. Nagyobb faj. Szeme erősen kiugró, félgömb alakú. Ormánya a hátán alig homorított, csúcsán a kissé lapított felületét

17. ábra. A: *Sitona crinita* HERBST feje felülről — B: *S. languida* GYLL. és C: *S. tibialis* HERBST előtorának részlete erősen nagyítva — D: *S. humeralis* STEPH. feje felülről (Eredeti)

fémesen csillogó pikkelyek, többi részét és fejét keskeny pikkelyszőrök borítják. Homloka bemélyített, halántéka hátrafelé kiszélesedik. Szárnyfedőinek sűrűn álló, apró pikkelyei tojás alakúak, közterecskéinek serteszőrei majdnem olyan hosszúak, mint egy közterecskének a szélessége. Csápja és lábai vörösek, combja néha sötétebb színű. 4,5—5 mm.

Kelet-európai elterjedésű faj, a magas hegysegeket kerüli. Magyarországon nem ritka. Tápnövényeit és fejlődésmenetét nem ismerjük. V—VIII., X. (= *Flecki* CSIKI)

languida GYLL.

- 19 (18) Előtorának nagy pontjai kisebbek, a sűrű ráncoltság folytán nem szembeötlők (17. ábra: C). Előtora rövidebb, nem korong alakú. Kisebb fajok.
- 20 (21) Szárnyfedőinek pikkelyei nem alkotnak különböző színű hosszanti sávokat, serteszőrei hosszabbak, sokszor majdnem olyan hosszúak, mint egy közterecske szélessége. Pikkelyei nagyok, kerekdedek, opálosan vagy gyengén fémesen csillognak. Fekete, csápjának töve és lábszárai pirosak. Ormánya rövid, gyengén homorú, csúcsán nincs kiemelkedő középél. Szeme félgömbszerűen kiugró, homloka lapos vagy alig észrevehetően bemélyített. Előtora alig hosszabb a szélességénél, oldalai íveltek, közepe mögött a legszélesebb, felülete ráncoltan pontozott. Szárnyfedői hosszúak, oldalai alig íveltek és csúcsa hátrafelé erősen elkeskenyedik. 3—4 mm.

Európa északi felében egészen a Kaukázusig elterjedt faj. Magyarországon is országsszerte gyakori. Tápnövényei a bükköny, a lednek és a lucerna. Tömeges fellépése alkalmával tetemes kárt okozhat. Fejlődésmenete még nincsen tisztázva. III—VII., IX. (= *ambigua* GYLL., *striatella* GYLL.) — B ü k k ö n y - c s i p k é z ő b o g á r

tibialis HERBST

V á l t o z a t a :

1. Pikkelyei tojás alakúak, nem kerekdedek. — Ritka
ab. *angustequamosus* ENDR.

- 21 (20) Pikkelyei sokkal kisebbek, porszerűek, szürkék vagy barnák, rendszerint a páratlan közterecskéken a szürke, a párosakon a barna pikkelyek hosszanti sávokat alkotnak, a varrat melletti közterecskének azonban többnyire csak a vége szürke. Serteszőrei nagyon rövidek, csak oldalról nézve láthatók, hosszuk nem éri el a közterecske szélességének a felét sem. Ormánya a szélességénél rövidebb, háta homorú, középbarázdája elenyésző, csúcsán nincs középél. Homloka kissé homorú. Előtorának alakja hasonló az előbbi fajéhoz, szárnyfedői szélesebbek, erősebben ívelt oldalakkal. 3—4 mm.

Euroszibériai faj. Irodalmi adatok szerint főleg Erdélyben, de Magyarországon (Sátoraljaújhely) is előfordul. Tápnövénye és fejlődésmenete ismeretlen

lineella BONSD.

Változata:

1. Előtora a hosszánál sokkal szélesebb, oldalai erősebben íveltek. Felületének pontozása durvább. — A törzsalak között fordul elő ab. *brevicollis* GYLL.
- 22 (17) Szárnyfedőinek rövid alapszörei között — különösen hátul — hosszú, erősen elálló és gyér sorokba rendezett serték is vannak.
- 23 (24) Szeme erősen kiugró, félgömb alakú. Fekete, csápjának tőize és ostora, valamint lábai — a sötétebb combok kivételével — vörösek. Felületét nagyon sűrűn elhelyezett, többnyire gyengén tarkázott világos agyagsárga vagy piszkosszürkés pikkelyek takarják. A rövid serték feketésbarnák, míg a gyéresebb, hosszú, elálló serték fehérek. Feje durván pontozott. Ormánya a szélességénél valamivel rövidebb, és úgy, mint a homlok, gyengén homorú. Előtora hengeres, oldalai íveltek, 3 világos pikkelysávja van. Elülső csípői nem érik el az előmell harántbarázdáját. 3—4,5 mm.

Európai és mediterrán elterjedésű faj. Főleg a sík- és dombvidékeken él. Magyarországon egyike a leggyakoribb *Sitona*-fajoknak. Tápnövénye elsősorban a borsó, de ezenkívül még igen sok más pillangós növény is. Ennek megfelelően elsősorban a borsóra nézve veszélyes, de a lucernát, vöröshérét és a bükkönyt is károsítja. Különösen veszélyes a frissen kikelő borsóra, amelyet sokszor teljesen lerág. Imágó alakban telel át. IV—XI. — Borsó-csipkéző bogár

crinita HERBST

Változatai:

1. Szárnyfedőin a pikkelyek sárgásbarnásak vagy barnák, közöttük sorokban elhelyezett éles fekete foltocskák láthatók. — A törzsalak között gyakori ab. *seriesetosa* FÄHR.
2. Felülete majdnem egyöntetűen fehérén vagy szürkén pikkelyezett. — Ritka ab. *albescens* STEPH.
3. Mint az előbbi, de szárnyfedőin a rövid alapserték is fehérek. — Szintén ritka ab. *alboerinita* REITT.
- 24 (23) Szeme még erősebben kidomborodó, mint az előbbi fajé, kúposan kiugró. Az előbbi fajhoz igen hasonlít, de ormánya hosszabb, mint amilyen széles, feje és előtora durvábban pontozott, szárnyfedőinek pikkelyei sötétek, gyengén zöldesen vagy vörösesen fémfényűek, a pikkelyek között kiálló fehér serték rövidebbek és sokkal gyéresebben állnak; sértetlen példányokon minden egyes ilyen serteszőr egy-egy kissé világosabb pikkelyfolt közepéből indul ki. Valamivel nagyobb, mint az előbbi faj. 4—5 mm.

Mediterrán elterjedésű faj. Magyarországon főleg a dunántúli és Duna—Tisza közti részekben fordul elő. Horvátországban nagyon ritka. Tápnövénye a szarvaskerep (*Lotus corniculatus*); gazdasági szempontból közömbös. Fejlődésmenete ismeretlen. V—VI., VIII—IX. (= *setosa* REDTB.)

Waterhousei WALTON

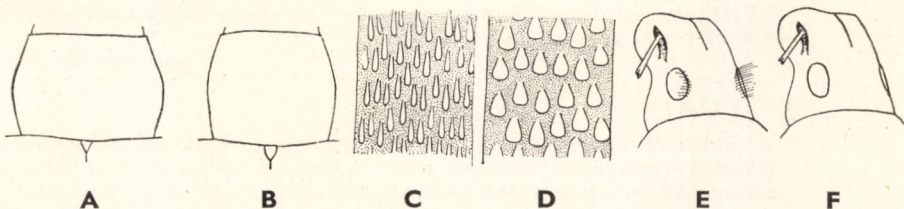
- 25 (14) Előtórának pontozása finom, egyöntetű, az összes pontok sokkal finomabbak, mint a szárnyfedők tövén levő sorpontok. Szárnyfedőin legfeljebb nagyon rövid, erősen hátrafelé simuló serték vannak, ezek csak oldalról nézve vehetők észre.
- 26 (29) Kisebb fajok (4—5 mm); elülső csípői érintik az előmell harántbarázdáját.*
- 27 (28) Előtora a közepe mögött a legszélesebb (18. ábra: A). Fekete, csáp-töve és lábszárai pirosak, felületét szürkés vagy bronzos, gyengén fémes csillogású pikkelyek borítják. Ormánya a szélességénél rövidebb, gyengén keskenyedő, felülete homorú, középbarázdája a tarkójáig ér. Homloka lapos, halántéka rövid, szeme mérsékelten kidomborodó, egyenletesen boltozott. Előtora kissé rövidebb, mint amilyen széles, oldalai erősen íveltek, hátulsó harmadában a legszélesebb. Szárnyfedői hosszúak, párhuzamos oldalúak, meglehetősen keskenyek. Pikkelyei a váltakozó közterecskéken rendszerint világosabbak, és így a szárnyfedők sávozottaknak látszanak; a pikkelyek között található apró serteszőrök legalább oldalról jól láthatók. 3,5—5 mm.

Az egész palearktikumban elterjedt faj, amelyet még Észak-Amerikába is behurcoltak. Magyarországon mindenütt gyakori. Tápnövényei a vöröshere, a lucerna, a bükköny, a borsó és a bab. Egyike a legtöbb kárt okozó csipkézőbogaraknak. Az imágók telelnek át; ezek a következő nyár közepén elpusztulnak; az új nemzedék a tél beálltáig táplálkozik, de csak tavasszal válik ivaréretté. II—XI. (= *geniculata* FABR.) — Sávos csipkézőbogár

lineata L.

Változatai:

1. Szárnyfedőinek apró sertéi sűrűbbek és jobban szembetűnők
ab. *stricticollis* DESBR.
2. Szeme erősebben kidülledt. — Mindkét változat a törzsalak között gyakori
ab. *ocularis* DESBR.

18. ábra. A: *Sitona lineata* L. és B: *S. suturalis* STEPH. előtora — C: *S. puncticollis* STEPH. és D: *S. longula* GYLL. szárnyfedőjének 2. közterecskéje erősen nagyítva — E: *S. humeralis* STEPH. és F: *S. inops* GYLL. feje (Eredeti)

* A lapos szemű fajok csoportjába [lásd: 32 (13) sorszámot] sorolt *S. cylindricollis* FABR. szeme kissé domborúbb, mint csoportja többi tagjáé, azért esetenként összetéveszthető a *S. lineata* L. nevű fajjal. Míg azonban utóbbinak elülső csípői elérik az előmell harántbarázdáját, a *S. cylindricollis* FABR. elülső csípői azt nem érik el.

- 28 (27) Előtora a középben a legszélesebb, a közepétől előre- és hátrafelé egyaránt elkeskenyedik (18. ábra: B). Az előbbi fajhoz külsőleg igen közel álló faj, csak kissé karcsúbb, szárnyfedőin a pikkelyek között levő serték olyan rövidek, hogy azokat nagyító alatt is alig lehet látni. Az előtor középső sávja többnyire nagyon keskeny, vagy hiányzik. Pikkelyei rendszerint szürkék vagy fehérek. 3,5–5 mm.

Eurosibériai elterjedésű faj, Magyarországon is messze elterjedt és gyakori. Tápnövényei a lednekfélék, de a vörösherén is megtalálható. Gazdasági jelentősége nálunk még nincs kiértékelve, fejlődésmenetét sem ismerjük. III—X. (= *albaria* FÄHR., *vicina* DESBR.)

suturalis STEPH.

V á l t o z a t a i :

1. Szeme erősebben kiugró, előtora rövidebb. — Állítólag Magyarországon is előfordul [ab. *lateralis* GYLL.]
 2. Szárnyfedőinek pikkelyei fehéresek. — Ritka ab. *ononidis* SHARP.
 3. A szárnyfedők váltakozó közterecskéinek pikkelyei ezüstösen fehérek vagy gyengén fémes csillogásúak. — Nagyon ritka ab. *elegans* GYLL.
- 29 (26) Nagyobb fajok (5–7,5 mm); az elülső csípők az előmell harántbarázdájától igen messze végződnek.

- 30 (31) Szárnyfedőinek pikkelyei nagyon aprók, porszerűek, úgyhogy pl. a 2. közterecskéiben egymás mellett 8–12 pikkely fér el (18. ábra: C). Az ormány csúcsán rendszerint rövid középléc van. A szemek fölött a pillaszőrök szürkék vagy feketék. Előtora olyan hosszú, mint amilyen széles, oldalai íveltek. A szárnyfedők töve sokkal szélesebb, mint az előtor, vállalai erősen kiugrók, oldalai íveltek. A pontsorok mentén világos színű, keskeny pikkelysávok húzódnak, előtorának korongján középben és kétoldalt szélesebb, világos sáv észlelhető (15. ábra). 5–7,5 mm.

A palearktikum nyugati felében él, Magyarországon közönséges. Tápnövényein, a vörösherén és a lucernán határozottan káros. Fejlődésmenete ismeretlen. V—VIII., de a példányok legnagyobb részét VII—VIII. hónapokban gyűjtötték. — N a g y c s í p k é z ő b o g á r

puncticollis STEPH.

V á l t o z a t a :

1. A pikkelyek között látható barna, hátrasimuló szőrök sokkal hosszabbak. Középső ormányárka többnyire hiányzik. Szárnyfedői egyöntetűen, nem sávozottan pikkelyezettek, a pikkelyek még finomabbak és még gyérebben állnak. A törzsalaknál kisebb, 5 mm. — A faj elterjedési területének mediterrán részein fordul elő, az irodalom Horvátországból is említi [subsp. *fuscopilosa* APFB.]
- 31 (30) Szárnyfedőinek pikkelyei sokkal nagyobbak, a 2. közterecskéiben egymás mellett legfeljebb 5–7 pikkely fér el (18. ábra: D). Az ormány csúcsán nincs rövid középléc. Szeme fölött a pillaszőrök majdnem fehérek. Feje vastag, szeme kevésbé kiugró. Előtora gyakran kissé rövidebb, mint amilyen széles. Szárnyfedői keskenyebbek,

mint az előző fajon. Pikkelyei sárgásszürkék, közterecskéin világos foltocskák vannak. Előtörának középső sávja keskenyebb, sokszor elenyésző. 5—7,5 mm.

Eurosibériai faj. Magyarországon az előbbi fajjal együtt fordul elő, de annál gyérebben. Tápnövénye a lucerna. Gazdasági jelentősége az előbbiéénél kisebb. Az irodalom szerint lárváállapotban telet át. III—IV., VI—X. (= *bucephala* APFB.) — H o s s z ú c s i p k é z ő b o g á r

longula GYLL.

32 (13) Szeme lapos, nem kiugró, feje keskenyebb, mint az előtor csúcsa; halántéka hátrafelé erősen kiszélesedik, ezért az egész fej előrefelé kúposan keskenyedőnek látszik (17. ábra: D).

33 (34) Szárnyfedőin, főleg azok hátulsó felén az alapszőrözetten kívül hosszú, elálló, fehéres serteszőrök állnak a pikkelyek között. Előtörán a sűrűn álló finom pontok között igen nagy pontok is találhatóak. Fekete, csápja és lábai vörösek, csak combjai feketések. Egész felületét kerek pikkelyek fedik, ezeknek zöme sötét színű, gyenge fémes csillogással; fején főleg a tarkó, előtörán a szokványos hosszanti sávok (a középső rendszerint igen keskeny vagy teljesen hiányzik) és a szárnyfedők válla élénk fémes pikkelyekkel díszített. Rövid, majdnem lapos ormányának középharárdája a szemek hátulsó szegélyével egy vonalban végződik. Előtora rövidebb, mint amilyen széles, oldalai erősen íveltek. Szárnyfedői szélesek. 3,5—5 mm.

Európában a Kaukázusig, valamint Szíriában elterjedt faj. Magyarországon az alacsony fekvésű vidékeken gyakori, de felhatol a Kárpátok magasabb vonulataira is. Tápnövényei a herefélék, de lucernán is elég gyakori. Gazdasági szempontból kevésbé jelentős kártevő. Imágó és pete alakjában telet át. IV—X. — S z ő r ő s c s i p k é z ő b o g á r

hispidula FABR.

V á l t o z a t a :

1. Lábai teljesen sárgászörösek. — Nagyon ritka

ab. *tibiella* GYLL.

34 (33) Szárnyfedőin legfeljebb a csúcs táján találhatóak nagyon rövid, csak oldalról észlelhető serteszőrök. Előtora egyszerűen, finoman és sűrűn pontozott.

35 (36) Homloka lapos, csak az ormány csúcsa kissé homorú, nem csatorna-szerűen kimélyített. Szeme kissé domború, oldalról nézve csak a fej felső szélég ér. Rövid pillaszőrei rendszerint világos színűek. Előtörán a világosabban pikkelyezett sávok ritkán szembetűnőek. Egyébként a *S. humeralis*-hoz nagyon hasonlít, és azzal könnyen összetéveszthető. 4,5—5,5 mm.

Közép- és Kelet-Európában, valamint a Balkán félszigeten fordul elő. Magyarországon csak szórványosan találták. Tápnövénye a lucerna és a herefélék. Nálunk nincs gazdasági jelentősége. A Szovjetunióban 2 nemzedéke van, és imágó

alakban telet át. III., V—VIII. (= *meliloti* WALTON, *bicolor* STIERL. nec FÄHR.*) —
Hengerestorú csipkézőbogár

cylindricollis FABR.

Változata:

1. Szárnyfedőin a pikkelyek barna foltokat alkotnak. — Ritka
ab. **varians** DESBR.

- 36 (35) Homloka és főleg ormánya csatornaszerűen bemélyített, középen erős barázda fut. Szeme lapos, oldalról nézve a fejtető magasságát kissé meghaladja.
- 37 (40) Szeme fölött hosszú szempilla-szerűen elrendezett szőrök vannak (18. ábra: E). Elülső csípőit széles térköz választja el az előmell harántbarázdájától.
- 38 (39) Szárnyfedőinek a csúcsa előtt a pikkelyek között nagyon rövid, de oldalról nagyító alatt jól észlelhető, elálló serteszőrök emelkednek ki, ezek csak valamivel hosszabbak egy-egy pikkelynél. Előtora többnyire a közepe mögött a legszélesebb, csúcsa felé kissé erősebben elkeskenyedik, mint a töve felé. Csúcsa egyenesen lemetszett, felülete egyöntetűen ráncoltan pontozott, világos színű pikkelyekből álló hosszanti sávjai szélesek. Szárnyfedői sűrűn pikkelyezettek, szürkék és barnák. 3,5—5,5 mm.

Eurosibériai elterjedésű faj. Magyarországon mindenütt igen közönséges. Tápnövénye a lucerna és más pillangós növények. A lucernának egyik legjelentősebb kártevője. A nyár végén kifejlődött imágói ősszel elkezdi, és tavasszal folytatják a peterakást. Minden fejlődési stádiumában áttelelhet. III—XI. (= *attrita* GYLL.) — Lucerna-csipkézőbogár

humeralis STEPH.

Változata:

1. Szárnyfedőinek korongján a világos színű pikkelyfelületet barna foltocskák tarkítják. — Meglehetősen gyakori
ab. **maculata** MORSCH.

- 39 (38) Szárnyfedőinek a csúcsa előtt a pikkelyek között kiálló serték lényegesen hosszabbak, mint 1—1 pikkely, erősen hátrahajlók, jó láthatók. Szeme valamivel domborúbb, színe világos sárgásbarnal Egyébként az előbbi fajhoz megtévesztésig hasonlít. 3,5—5 mm.

Mediterrán faj, amely faunaterületünkön csak Horvátországban fordul elő

[**concavirostris** HOCHH.]

- 40 (37) Teljesen lapos szeme fölött nincsenek szempilla-szerűen elrendezett szőrök (18. ábra: F). Elülső csípőit igen keskeny térköz választja el

* Az olaszországi elterjedésű *S. bicolor* FÄHR. téves auctor-megjelölés folytán kerülhetett faunajegyzékünkbe, és így törlendő.

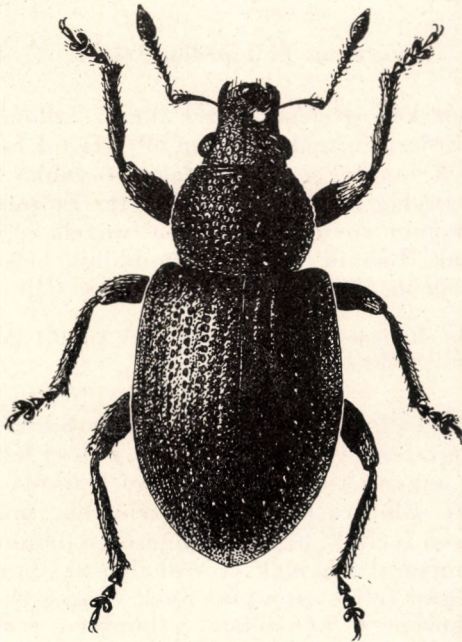
az előmell harántbarázdájától. Szárnyfedőinek a csúcsán olyan rövid serték vannak, amelyeket nagyító alatt oldalról nézve is csak alig vehetünk észre. Előtora közepén a legszélesebb, a csúcsa felé nem keskenyedik erősebben, mint a töve felé, csúcsa domborúan ívelt, felülete finoman, sűrűn és egyenletesen pontozott. Ormányának éles és mély középbarázdája eléri a szemek hátulsó szegélyének a magasságát. Pikkelyei gyéren állnak és finomak; az 5. közterecske többnyire sűrűbben és világosabban pikkelyezett. Előtórának világos sávjai gyengék. Sok tekintetben igen hasonlít a *S. sulcifrons* THUNB. kopott példányaihoz, de annál jóval nagyobb, 4—5 mm.

Euroszibériai faj. Magyarországon is előfordul; de csak szórványosan. Tápnövényeit nem ismerjük biztosan; az eddigi megfigyelések szerint a lucernán is él, de minden bizonnyal csak kevésbé jelentős kártevő. IV—VI.

inops GYLL.

5. nem: *Mesagroicus* SCHÖNH.

Ormányuk széles, lapos, valamivel hosszabb, mint amilyen széles, szemük alig van közelebb a fej felső széléhez, mint az alsóhoz. Csápjuk rövid és vastag. Előtoruk majdnem kör alakú, felületét lapos, kerek szemölcsök borítják,

19. ábra. *Mesagroicus obscurus* BOH. (Eredeti)

minden szemölcs közepén szőrt viselő pont van. Szárnyfedőjük töve az előtor tövénél jóval szélesebb, válluk szögletesen kiugró, oldalai íveltek, végük csúcsosan elkeskenyedik. Lábaik erősek, combjuk belső oldalán nincs fog, karmaik szabadok. Felületüket alig észrevehető pikkelyszőrök és oldalról jól látható elálló, meglehetősen hosszú serteszőrök fedik.

Összesen több mint 30 faja ismeretes, amelyek a palearktikum nyugati felében és Észak-Amerikában élnek. Magyarországon csupán 1 faja fordul elő.

- — Fekete, csápjának töve és lábai — a combok kivételével — vörösesek. Ormánya a csúcsa felé gyengén elkeskenyedik, és éppen olyan durván pontozott, mint a feje. Szeme erősen kiugró, félgömb alakú. Csápjának tőize alig éri el a szem hátulsó szegélyét. Szárnyfedőin durva pontok alkotnak szabályos sorokat, közterecskéi finoman ráncoltak, egész felülete majdnem fénytelen. A szárnyfedőin látható szőrök aránylag rövidek, hosszuk nem éri el egy közterecske szélességét (19. ábra). 5—7 mm.

Kelet-mediterrán és pontusi elterjedésű faj, amely a Kárpát-medencében éri el elterjedési területének észak-nyugati határát. Magyarországon csak szórványosan fordul elő. Hazai megfigyelések szerint tápnövényei közé tartozik a dohány is, amelyen kártevését is megállapították. Elszórt előfordulása miatt azonban jelenleg nincs nagyobb gazdasági jelentősége. IV—VI.

obscurus BOH.

6. nem: **Philopeton** STEPH.

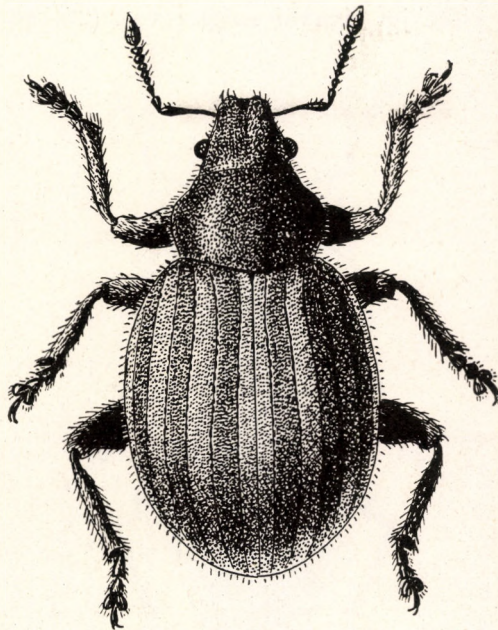
Az előző nemhez kétségtelenül közel állnak, különösen a fej és a szem alkata tekintetében. Erősen elütnek azonban tőle azáltal, hogy testük igen széles és domború, potrohuk majdnem gömb alakú, továbbá hogy szárnyfedőjük vége behúzott és aránylag szélesen lekerekített. Előtoruk nagyon finoman pontozott. Csápjuk nagyon rövid és vaskos, ostorízeik — az első 2 íz kivételével — korong alakúak. Lábaik vaskosak, combjaik belső oldalán nincs fog. Felületüket az igen sűrűn álló és finom pikkelyek teljesen betakarják.

Eddig 5 mediterrán elterjedésű faja ismeretes; ezek közül 1 Európa nagy részében, és így a Kárpát-medencében is előfordul.

- — Fekete, csápja a bunkó kivételével vörösesbarna. Ormánya valamivel hosszabb, mint amilyen széles, lapos, csúcsa felé gyengén keskenyedik. Szeme nagyon kicsi, erősen kiugró. Tarkója a halántékkal együtt megduzzadt. Előtora lényegesen szélesebb, mint amilyen hosszú, oldalai erősen íveltek. Szárnyfedői erősen domborúak, oldalai erősen íveltek, pontsorai finomak és szabályosak, közterecskéi laposak és szélesek. Egész felületén a pikkelyek világosszürkék vagy barnásak, az előtor közepe és két oldala, valamint a szárnyfedők páros közterecskéi valamivel sötétebbek (20. ábra). 4,5—8 mm.

Európában és Észak-Afrikában él. Magyarországon igen ritka, eddig csak Budapesten és a Dunántúlon (Ószhely) gyűjtötték. Tápnövényei *Euphorbia*-félék. Gazdasági szempontból közömbös. VI.

plagiatum SCHALL.

20. ábra. *Philopedon plagiatum* SCHALL. (Eredeti)

7. nem: **Barypithes** DUVAL

Kistermetű ormányosbogarak, ormányuk rövid, széles és felül lapított. Csápáruk az ormány oldalán helyezkedik el, felülről nem látható. Szemük kicsi, a fej oldalán, annak felső széléhez közelebb helyezkedik el. Csápjuk rövid és aránylag vékony. Szárnyfedőik hosszúkás tojás vagy ritkán majdnem félgömb alakúak, vállaik lekerekítettek. Hártyás szárnyuk csökevényes. A hímek szárnyfedői rendszerint keskenyebbek. Combjuk belső oldalán többnyire nincs fog. Fényes felületük csupasz, vagy csak finom és gyér szőrök található rajta, pikkelyek azonban nem. Színük a vörössesárgától a feketéig váltakozik, csápjuk és lábaik vörösek.

Összesen közel 40 faja vált eddig ismertté, ezek zöme európai, kisebb része észak-amerikai elterjedésű. A Kárpát-medencében 16 faj fordul elő. Valamennyien alacsony fűfélék és nedves avar között élnek és gazdasági szempontból közömbösek.

1 (30) Ormánya legalább olyan hosszú, mint amilyen széles, vagy még hosszabb.

- 2 (5) Szárnyfedői nagyon rövid tojás vagy félgömb alakúak, együttesen majdnem kétszer olyan szélesek, mint az előtor (22. ábra: A). Felületén igen apró, testhez simuló, porszerű, gyér szőrözet található.
- 3 (4) Elülső combja erősen megvastagodott, csúcsa előtt kimetszett, a kimetszés előtt jól látható szöglet van (22. ábra: C). Szeme fél-

21. ábra. *Barypithes Chevrolati* Boh. (Eredeti)

gömszerűen kiugró. Szárnyfedőinek csúcsa lekerekített. Ormánya közel olyan széles, mint amilyen hosszú. Vastag csápja alig éri el az előtor hátulso szegélyét. Előtora sokkal szélesebb, mint amilyen hosszú, oldalai erősen íveltek, korongja gyéren, oldala ráncoltan pontozott. Szárnyfedői félgömb alakúak, a nőtény esetében elől és hátul lemetszettek, felülről nézve majdnem négyszögletesek, pontsorai finomak. 3,6—4,5 mm.

Erdélyből ismertetett ritka faj, amelyet Bihar megyében (Hagymádfalva) is megtaláltak. Előfordulása Magyarországon is lehetséges

[globus SEIDL.]

- 4 (3) Elülső combja gyengén megvastagodott, csúcsa előtt nincs fog (22. ábra: D). Szeme lapos. Szárnyfedőinek csúcsa csőrszerűen kihúzott. Ormánya a szélességénél lényegesen hosszabb. Vékonyabb csápja kissé túlér az előtor hátulso szegélyén. Előtora hosszabb, mint amilyen széles. Pontozása az előbbi fajéhoz hasonlít, szárnyfedőinek pontsorai azonban erőteljesebbek. A hím lábai kissé erő-

sebbek, mint a nőstényé, elülső lábszára a végén gyengén befelé görbült, a nőstényé egyenes. 3,5—4 mm.

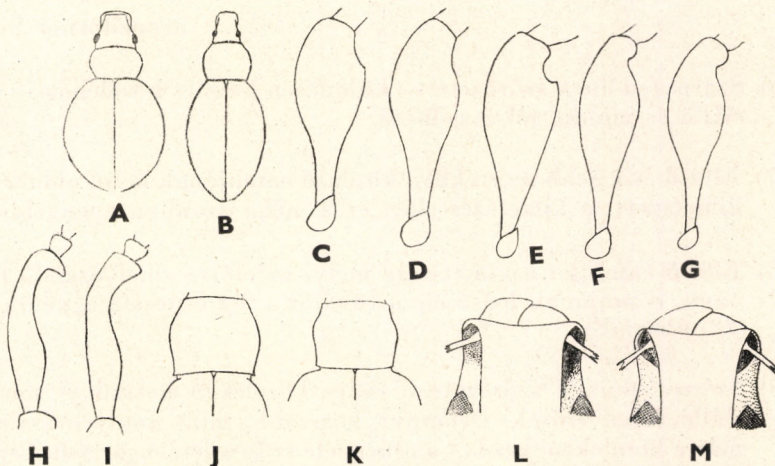
Nyugat-Ukrajnából, Krajnából és Horvátországból ismert. Valószínűleg Magyarországon is elő fog kerülni

[*virguncula* SEIDL.]

- 5 (2) Szárnyfedői hosszúkás tojás alakúak, sohasem kétszer olyan szélesek, mint az előtor (22. ábra: B). Felülete csupasz, vagy rajta csak hosszabb-rövidebb, de mindig gyéren álló szőrök láthatók.
- 6 (11) Szárnyfedői csupaszak, vagy azokon csak igen finom és rövid szőröcskék láthatók.
- 7 (8) Előtora egyöntetűen, igen sűrűn és finoman pontozott, szőrei harántirányban helyezkednek el. Ormánya csak kevéssel hosszabb, mint amilyen széles, párhuzamos oldalú, mély csápgödre a lapos szeméig ér. Csápjá alig éri el az előtor hátulsó szegélyét. Előtora a hosszánál valamivel szélesebb, oldalai erősen íveltek, tövén gyakran sűrűbb szőrözettel. Szárnyfedőinek pontsorai finomak, nem mélyedtek be rovátkaszerűen; testhez simuló szőrözete rövid és sűrű, jól észlelhető. Lábai mind a két ivar esetében egyformák, elülső lábszára egyenes. 2,5—3,2 mm.

Az Északi-Kárpátokban több helyen gyűjtött ritka faj, amely azonban lehúzódik az alacsonyabb vidékekre is. Bár Magyarországon eddig még nem találtak meg, az északi peremvidékeken előfordulásával számolni lehet

[*liptoviensis* WEISE]

22. ábra. A: *Barypithes globus* SEIDL. és B: *B. Chevrolati* BOH. testalakja — C: *B. globus* SEIDL. D: *B. virguncula* SEIDL., E: *B. Chevrolati* BOH., F: *B. interpositus* ROUB. és G: *B. mollicomus* AHR. elülső combja — H: *B. styriacus* SEIDL. ♂ és I: *B. trichopterus* GAUT. ♂ elülső lábszára — J: *B. pellucidus* BOH. ♂ és K: *B. mollicomus* AHR. ♂ előtora — L: *B. mollicomus* AHR. és M: *B. carpathicus* REITT. ormánya felülről (Eredeti)

- 8 (7) Az előtor korongján a nagy kerek pontok gyéren állnak, közöttük nagy, fényes köztürecskék láthatók. Szőrözete az előbbi faj szőrözeténél jóval finomabb és gyérebb, sőt sokszor teljesen hiányzik.
- 9 (10) Szárnyfedői együttesen tojás alakúak, vagyis középen a legszélesebbek, hátul ívesen elkeskenyednek. Ormányának hossza majdnem azonos a szélességével, csápgödre sekély, nem húzódik a lapos szemekig. Csápja hosszú, meghaladja az előtor hátulsó szegélyét. Előtora a hosszánál szélesebb, pontozása gyér és sekély, finom szőrei harántirányban helyezkednek el. Szárnyfedőinek kissé elálló szőröcskéi sorokba rendezettek, igen gyéren állók, pontsorai durvák. A hím elülső lábszára a csúcs közelében alig észrevehetően görbült, de belső éle erősen homorúan ívelt. 4—5 mm.

Nyugat-európai faj, az irodalom szerint a Kárpát-medencében (Vinkovce, Boleso-Pehó Trencsén mellett) is megfigyelték, előfordulása Magyarországon is várható

[**montanus** CHEVR.]

- 10 (9) Szárnyfedői együttesen szív alakúak, vagyis jóval a közepük előtt a legszélesebbek, hátul csúcsosan szűkülnek össze. Ormányja alig hosszabb a szélességénél, ormányháta a csápgödrök fölött ívesen összeszűkül, csápgödre mély, terjedelmes, eléri a lapos szem elülső szélét. Csápja az előbbi fajéhoz hasonlít, de ostorának utolsó ízei nem gömbszerűek, hanem kissé korong alakúak. Előtora alig hosszabb a szélességénél, pontozása és szőrözete az előbbi fajéhoz hasonlít. Szárnyfedőinek pontsorai kissé durvábbak, szőrözete nagyon apró, porszerű. 3—4 mm.

Közép-európai elterjedésű faj. Magyarországon csak kevés helyen, így Fécsett és Abaligetén gyűjtötték. V. (= *brunnipes* OLIV.)

araneiformis SCHRANK

- 11 (6) Szárnyfedőinek szőrözete — különösen a csúcs közelében — hosszú, elálló és mindig jól észlelhető.
- 12 (17) Elülső és kisebb mértékben középső combjának belső oldala mélyen kimetszett, a kimetszés előtt erős, néha azonban gyengébb fog ül.
- 13 (16) Elülső combján a kimetszése mély, az előtte elhelyezkedő fog igen nagy, combjának belső éle a tövétől a fog csúcsáig egyenes vonalú (22. ábra: E).
- 14 (15) Szárnyfedőinek szőrözete a csúcs közelében hosszú és meredeken elálló, lábai erősek. Ormányja hosszabb, mint amilyen széles, háta már a homloktól kezdve a csúcs felé erősen lefelé görbült. Csápgödre mély és eléri a lapos szem elülső szegélyét. Csápja aránylag rövid, alig éri el az előtor hátulsó szélét, ostorának első 2 íze megnyúlt, az 1. kevéssel hosszabb, mint a 2., az utolsókkal kevéssel szélesebbek, mint amilyen hosszúak. Előtora a hosszánál szélesebb, oldalai erősen

íveltek, korongja durván, többé-kevésbé gyéren, oldalai sűrűbben pontozottak, szőrei harántirányban helyezkednek el. Szárnyfedői valamivel a közepük előtt a legszélesebbek, válluk gyengén érzékelhető, pontsoraik durvák és mély barázdában helyezkednek el. A hím elülső lábszára majdnem egész hosszúságában erősen befelé görbült (21. ábra). 3—4 mm.

Közép-európai elterjedésű faj. Magyarországon a nem leggyakoribb képviselője; erdei avarból rostálható. IV—VII. (= *setosus* FORM.)

Chevrolati BOH.

- 15 (14) Az előbbi fajhoz igen közel áll és attól csak nehezen különböztethető meg. Szárnyfedőinek szőrözete a csúcs közelében is sokkal rövidebb, erősen hátrahajló, lábai sokkal karcsúbbak. 3—3,5 mm.

Erdélyben és Romániában fordul elő, nagyon ritka. Magyarországon eddig még nem gyűjtötték

[armiger DANIEL]

- 16 (13) Elülső combján a kimetszés ugyan mély, de az előtte levő fogacska nagyon kicsi és a comb lefelé ívelő belső élén helyezkedik el (22. ábra: F). Külsőleg szintén a *B. Chevrolati*-hoz hasonlít, de ormányának háta csak a csúcs közelében görbül erősen lefelé. Előtörának pontozása durvább és valamivel gyérebb. Szárnyfedőinek pontsoraik kissé finomabbak. A hím elülső lábszárának csak a vége görbül erősen befelé. 3,5—4 mm.

A fajt Szlovákiából írták le. Magyarországon eddig csak két esetben találták a Bükk hegységben és Budapesten. VI.

interpositus ROUB.

- 17 (12) Elülső és középső combjának belső élén nincs fog (22. ábra: G).
- 18 (19) A hím előtora olyan széles, mint a 2 szárnyfedő együttesen, oldalai félkörívben kerekítettek (22. ábra: J), a nőtényé valamivel keskenyebb; mindkét ivar esetében sűrűn, durván ráncoltan pontozott. Ormánya nem hosszabb, mint amilyen széles, háta egyenes, kétoldalt a mély és nagy csápgödrök által kikerekített. Szeme lapos. Csápja eléri az előtor hátulsó szélét, ostorának első 2 megnyúlt íze majdnem egyforma hosszú. Előtörának hosszú szőrei kétoldalt elálló, a korongon a testhez simulnak és harántirányban helyezkednek el. Szárnyfedői az első harmadukban a legszélesebbek, a csúcs felé erősen ívelten elkeskenyednek, pontsoraik durvák és mélyek, szőrei hosszúak és elálló. A hím elülső lábszára erősen befelé görbült. A nőtényeket a többi hosszúszerű fajtól az ormány és az előtor lényegesen hosszabb, elálló szőrözete is megkülönbözteti. 3—4 mm.

Nyugat-európai elterjedésű faj. Az irodalom szerint a Kárpát-medencében Trencsénben és Sárospatakon gyűjtötték. Budapesten számos példánya került elő. V—VI. (= *budensis* CSIKI)

pellucidus BOH.

- 19 (18) A hím előtora lényegesen keskenyebb, mint a szárnyfedők együttes szélessége (22. ábra: K).
- 20 (21) Szárnyfedőin a közterecskéken álló hosszabb és a pontsorokban elhelyezett rövidebb szőrök sűrű sorokat alkotnak. Ormánya a szélességénél hosszabb, háta egész hosszában bemélyített és a mély, fényes és lapos szemekig terjedő csápgödör által kétoldalt ívesen kimetszett. Csápja eléri az előtor hátulsó szélét, ostorának 1., megvastagodott íze olyan hosszú, mint a vékonyabb 2. íz, az utolsó ízek korong alakúak. Előtora szélesebb, mint amilyen hosszú, durván, néha ráncoltan pontozott. Szárnyfedői barázdáltan pontozottak. Mind a két ivar elülső lábszára egyenes. 2,2—2,5 mm.

Mediterrán elterjedésű faj. Faunaterületünkön Horvátországban előfordul; Magyarországon még nem került elő

[*gracilipes* PANZ.]

- 21 (20) Szárnyfedőinek szőrözete nem alkot váltakozóan rövidebb és hosszabb szőrökből álló szabályos sorokat.
- 22 (25) Mind a két ivar elülső lábszára egyenes.
- 23 (24) Ormányhátának két oldalsó éle majdnem egyenes, mert a mély csápgödörök erősen oldalt állnak, és így az ormány-hátát nem szűkítik össze (22. ábra: L). Az ormány háta tehát széles és gyengén görbült. Csápja nem éri el az előtor hátulsó szegélyét, 1. ostoríze vastagabb és hosszabb, mint a 2., az utolsó ízek gyengén korong alakúak. Szeme kidomborodik. Előtora a hosszánál szélesebb, oldalai erősen íveltek, pontozása durva és többé-kevésbé gyér, hosszanti középvonala rendszerint sima. Szárnyfedői hosszúkásak, oldalai kevésbé íveltek, mélyen barázdáltan pontozottak, szőrei hosszúak és elállóak. 2,8—3,8 mm.

Közép-európai faj. Magyarországon is elterjedt, de mindenütt ritka. V—VII. (= *punctirostris* BOH.)

mollicomus AHR.

- 24 (23) Ormányhátának két oldalsó éle a csápgödörök miatt erősen homorú, a közepe táján elkeskenyedik, oldalai nem párhuzamosak (22. ábra: M). Csápja az előbbi fajénál rövidebb és vastagabb, különösen első 2 íze igen rövid, az 1. kevéssel, a 2. alig hosszabb, mint amilyen széles. Ormánya a szélességénél hosszabb, háta egyenes, mélyen és szélesen homorított. Előtora a szélességénél hosszabb, oldalain sűrűn, korongján gyéribben, durván pontozott, középvonala többnyire sima. Szárnyfedőinek barázdált pontsorai a csúcs felé finomabbakká válnak, közterecskéi domborúak, felálló szőrözete hosszú. 2,5—3,3 mm.

Eddig főleg az Északkeleti-Kárpátokból ismert, de délkeletre egészen Csapig lehúzódik

[*carpathicus* REITT.]

- 25 (22) A hím elülső lábszára legalább a vége felé erősen befelé görbült.
- 26 (27) Szárnyfedőin a szőrözet gyér és aránylag rövid. A hím elülső lábszára már a közepétől kezdődően erősen befelé görbült (22. ábra: H). Ormánya a szélességénél hosszabb, háta homorú, oldalai homorúan íveltek, csápgödrei elérik a lapos szem elülső szélét. Csápja bőven eléri az előtor hátulsó szélét, 1. ostoríze vastag, alig hosszabb, mint a 2., utolsó ízei korong alakúak. Előtora szélesebb, mint amilyen hosszú, oldalai erősen íveltek, gyér pontozása durva, de nem nagyon mély. Szárnyfedői tojás alakúak, csúcsuk felé határozottan hegyesedők. 3—3,6 mm.

Elterjedése a Keleti-Alpokra, Boszniára és Hercegovinára, valamint a Kárpát-medencére szorítkozik. Magyarországon is messze elterjedt és helyenként gyakori. VI.

styriacus SEIDL.

- 27 (26) Szárnyfedőin a szőrözet igen hosszú. A hím elülső lábszárának csak a vége görbült befelé (22. ábra: I).
- 28 (29) Az ormányhát oldalait a csápgödrök nem homorítják ki, hanem azok egyenesek. Sokkal nagyobb faj. Előtora szélesebb, oldalai jóval erősebben íveltek, szárnyfedőinek a szőrözete hosszabb és meredekebben elálló. Ormánya valamivel hosszabb, mint amilyen széles, felülete nem bemélyített, csápgödrei a szem elülső szélét nem érik el egészen, szeme gyengén boltozott. Csápja hosszú, vékony, 1. ostoríze vastagabb és alig valamivel hosszabb, mint a 2., utolsó ízei korong alakúak. Előtora majdnem olyan hosszú, mint amilyen széles a közepén, durván, sűrűn pontozott és szőrözött. Szárnyfedőin a sorpontok alig valamivel kisebbek, mint az előtor pontjai, közterecskéi kétszer olyan szélesek, mint a pontsorok, laposak, szőrei igen hosszúak, elállóak. A hím combjai erősen megvastagodtak, elülső lábszárjai erősen görbültek. 3—4 mm.

Bukovinából írták le, az irodalom szerint Erdélyben (Retyezát) is előfordul

[**Gabrieli** PEN.]

- 29 (28) Az ormányhát oldaléleit a csápgödrök kihomorítják. Sokkal kisebb faj. Előtora keskenyebb, oldalai gyengén íveltek. Szárnyfedőin a szőrözet valamivel rövidebb és jobban hátrahajló. Ormánya olyan hosszú, mint amilyen széles, háta végig homorúan bemélyített. Csápgödrei elérik a lapos szem elülső szélét. Csápostorának 1. íze hosszabb, mint a 2., az utolsó ízek korong alakúak. Előtora kétoldalt ráncoltan, korongján gyérebben, durván pontozott. Szárnyfedői hosszúak, oldalai íveltek, barázdált pontsorai durvák. A hím elülső combjai alig vastagabbak, mint a nőstényé. 2,5—3,2 mm.

Nyugat-európai faj, amelyet az irodalmi adatok szerint Szlovákiában is gyűjtöttek. Magyarországon eddig még nem mutatták ki

[**trichopterus** GAUT.]

- 30 (1) Ormánya kétszer olyan széles, mint amilyen hosszú. A legkisebb *Barypithes*-fajok egyike. Felületét igen finom, porszerű és gyér szőrök borítják. Csápgödre mély, de a laposan boltozott szem irányában ellaposodik. Csápostorának 1. íze jóval hosszabb, mint a 2., utolsó ízei korong alakúak. Fényes előtora a hosszánál szélesebb, durván és sűrűn, néha ráncoltan pontozott, oldalai mérsékelten íveltek. Szárnyfedői rövid tojás alakúak, korongjukon barázdált pontsorok vannak. A hím combjai kissé megvastagodtak, az elülső lábszár mind a két ivar esetében egyenes. 2,2—3 mm.

Közép-európai faj. Magyarországon a Dunántúl néhány pontján került elő.
VI.

tener BOH.

8. nem: *Chiloneus* SCHÖNH.

Széles és lapos ormányú fajok, szemük a fej felső széléhez közel fekszik, halántékuk az előtör előtt nem befűzött. Ormányuk azonban keskenyebb, mint a fej, csúcsán a csáptól terjedő, hátul élesen határolt sima, fényes felület látható. Csápjuk tízeze túléri a szem hátulsó szegélyét. Válluk lekerekített, ritkán gyengén érzékelhető. Karmaik a tövükön összenőttek.

Eddig a nem közel 40 faja ismeretes, amelyek egy szibériai faj kivételével mind mediterrán elterjedésűek. Faunaterületünkön az irodalmi adatok szerint csak 1 faja fordul elő.

- — Fekete, lábai és csápjai vörösek, felületét zöldes és barnás pikkelyfoltok takarják; 1. haslemeze pikkelyes, a többi szőrös. Szeme mérsékelten boltozott. Előtora olyan hosszú, mint amilyen széles, oldalai gyengén íveltek. Szárnyfedőinek pontsorai durvák, közterecskéi egyformák, vagyis a páratlanok nem kiemelkedők. Szárnyfedőin a pikkelyek között igen rövid serteszőrök emelkednek ki. Lábai erősek, combjainak belső élén fog van. 4—5 mm.

Eddig csak Horvátország területéről ismerjük. Előfordulása Magyarország déli területén nem kizárt

[*maculatus* HAMPE]

9. nem: *Stasioidis* GOZIS

Kistermetű, széles, lapos és rövid ormányú fajok. Szemük felső széle a fej felső szélével egy magasságba esik. Csápjuk tízeze túléri a szem hátulsó szegélyét. Csápgödrük oldalt fekszik, közel a szem elülső széléhez. Előtörük a hosszánál szélesebb, oldalai gyengén íveltek. Szárnyfedőik igen szélesek és meglehetősen rövidek, válluk — bár határozottan lekerekített — mégis erősebben kiemelkedő, mint a többi rokon nem fajain. Felületüket sűrű, zöld pikkelyek fedik, közöttük sűrűn rövid serteszőrök emelkednek ki. Combjaik fogatlanok, karmaik a tövükön összenőttek.

2 mediterrán elterjedésű faja közül az egyik faunaterületünkön is megtalálható.

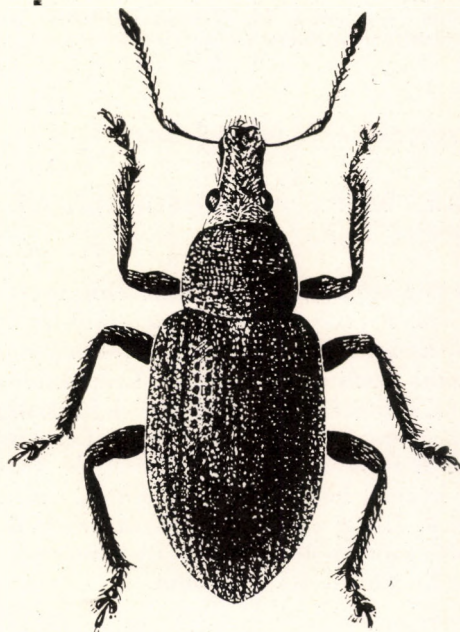
- — Fekete, lábszárjai és lábfejei világosabbak, csápjá vörös. Ormánya a csúcsa felé kissé kiszélesedik, hátán éles hosszanti középbarázda látható. Szeme mérsékelten kidülledt. Szárnyfedőinek pontsorai finomak, szabályosak, közterecskéi szélesek és laposak. Fémcsillós zöld pikkelyei az egész felületen, sőt a combokon is sűrűn állnak, a hasoldalon azonban lényegesen gyérebben. 3—4 mm.

Nyugat-mediterrán elterjedésű faj. Az irodalom Erdélyből (Felső-Komána) említi, de ez az adat újabb megerősítésre szorul

[parvulus FABR.]

10. nem: *Sciaphobus* DANIEL

Ormányuk széles, lapos és rövid, csúcsán nincs félkör alakú csupasz, fényes felület. Szemük a fej felső széléhez közelebb fekszik, mint az alsóhoz. Csápjuk rövid, tíze nem, vagy alig éri el a szem hátsó szegélyét. Halántékuk és tarkójuk nem gallérszerűen befűzött. Válluk nem laposan, hanem domborúan

23. ábra. *Sciaphobus squalidus* GYLL. (Eredeti)

lekerekített, szélesebb, mint az előtor töve. Szárnyfedőiknek pontsorai finomak, közterecskéi laposak, sűrűn álló pikkelyei nagyok, kerekdedek. Hátsó combjuk belső élén többnyire kis fog található, karmaik a tövükön őszénőttek. Egyes fajainak felületén a pikkelyek mellett hosszú, felálló serteszőrök is vannak.

Eddig ismert mintegy 20 mediterrán elterjedésű faja közül a Kárpát-medencében 8 fordul elő. Gazdasági szempontból az irodalom egyedül az *S. squalidus* GYLL.-ről említi, hogy Magyarországon is rongálja a gyümölcsfák virágait, lárvája pedig a gyökerek között él anélkül, hogy kárt okozna. Nálunk ennek a fajnak gyér előfordulása miatt nincs gazdasági jelentősége, a többi fajnak pedig azért nincs, mert tudomásunk szerint nem élnek természetett növényeken. A legtöbb faj tápnövényeit nem is ismerjük még.

- 1 (8) Szárnyfedőin nincsenek felálló serteszőrök.
- 2 (3) Kistermetű. Csápja, a sötétebb bunkó kivételével, és lábai rozsdavörösek, combjai középen feketések. Felületén a kerek pikkelyek szürkék, alig észrevehető vöröses csillogással, a varrat mellett levő köztarcskén pedig fehérek. Ormánya rövid, szeme kicsi, gyengén domború, csápja elállóan szőrözött. Előtora a hosszánál szélesebb, hosszanti éle elenyésző, sőt sokszor teljesen hiányzik. Szárnyfedői erősen domborúak, tojás alakúak, oldalai gyengén íveltek, pikkelyei szorosan egymás mellett helyezkednek el. Elülső és középső combjainak belső élén alig látható fog van, a hátulsó comb foga pedig jól észrevehető. 3—3,5 mm.

Európai elterjedésű faj. Irodalmi adatok Magyarország területéről is említik. Tápnövénye a *Rubus caesius* (= *ninguidus* GERM.)

rubi GYLL.

- 3 (2) Sokkal nagyobb fajok (4—8,5 mm).
- 4 (7) Felületének pikkelyei egyöntetűen fehéresek vagy szürkések, opálos csillogással.
- 5 (6) Előtora közel egyharmadával szélesebb, mint amilyen hosszú, oldalai gyengébben íveltek. Ormánya aránylag hosszú, tövétől a csúcsáig kissé kiszélesedő, szeme kicsi, többnyire erősen kiugró, de vannak laposabb szemű példányok is. Csápjának tőize majdnem a szem közepéig ér. Előtorán a sűrű pikkelyek hosszúkásak, hosszanti közép-vonalában gyenge él fut végig. Mind a két nem szárnyfedői szélesek, erősen domborúak, oldalai erősen íveltek, középen a legszélesebbek. Pikkelyei között, bár azok sűrűn állnak, a kitin-páncél mégis szabadon látható. Lábai erősek, elülső és középső combja a belső oldal csúcsa előtt mélyen kimetszett, de sem ezeken, sem a hátulsókon nincs fog (23. ábra). 4,5—8,5 mm.

Kelet-európai faj. Magyarországon az alacsonyabb fekvésű vidékeken gyéren fordul elő, a magas hegységeket pedig teljesen kerüli. Tápnövényei különböző gyümölcsfák; gazdasági szempontból jelentéktelen. IV—VII.

squalidus GYLL.

V á l t o z a t a :

1. Szárnyfedői nem középen, hanem valamivel hátrább a legszélesebbek. — A Kárpát-medencéből eddig csak a Bánátból ismeretes

[var. *ovalipennis* APFB.]

- 6 (5) Előtora kétszer olyan széles, mint amilyen hosszú, oldalai igen erősen íveltek és különösen a csúcs felé erősen elkeskenyednek. Szárnyfedői hosszabbak, oldalai kevésbé erősen íveltek, a nőstény szárnyfedői jóval szélesebbek, mint a hím szárnyfedői. Ormánya a tövén kissé erősebben befűzött. Pikkelyei szürkék, alig észrevehető opálos csillogással. Egyébként nagyon hasonlít az előbbi fajhoz. 5—8 mm.

A Balkán-félszigeten él; az irodalom adatai szerint azonban Herkulesfürdön is előfordul

[*balcanicus* APFB.]

- 7 (4) Szárnyfedőinek páratlan közterecskéin élénkzöld fémes csillogású pikkelyekből álló sávok húzódnak végig; a páros közterecskék csupaszok, fényes feketék. Az egész állat a vöröses csápok és lábfejek kivételével szintén fénylő fekete. Ormánya rövid, tövén befűzött, csúcsa felé erősen kiszélesedik. Szeme lapos. Csápjának tőize a szem közepéig ér. Előtora szélesebb, mint amilyen hosszú, oldalai íveltek, felülete igen sűrűn és finoman ráncoltan pontozott. Szárnyfedői rövidek, szélesek, erősen domborúak, oldalai erősen íveltek. Minden comb belső élén erős fog van, a hátsó comb foga a legerősebb. 4—6 mm.

Balkáni faj, amely északra felhatol egészen Horvátország területéig. Magyarországon eddig még nem került elő

[*vittatus* GYLL.]

- 8 (1) Szárnyfedőin a felálló serteszőrök szembetűnőek, a többnyire fémes csillogású pikkelyek között állnak.
- 9 (10) Szárnyfedőinek felálló serteszőrei fehéres színűek, aránylag rövidek és erősebben hátrahajlók. Fekete, csápja és lábai a sötétebb combok kivételével sárgászörösek. Egész felületét — combjait és lábszárait is — igen sűrűn álló, fémes csillogású zöld pikkelyek borítják, a szárnyfedők közterecskéin levő pikkelyek között igen apró, csupasz pontocskák észlelhetők, amelyekből a serteszőrök erednek. Ormánya a csúcsa felé kiszélesedik, felül lapos, szeme gyengén domború. Előtora kevéssel rövidebb, mint amilyen széles, oldalai gyengén íveltek. Szárnyfedőin a vonsorok igen finomak, vonalszerűek, a hím szárnyfedőin sokkal keskenyebbek, mint a nőstényéin. Hasoldala szintén nagyon sűrűn pikkelyes. Combjainak belső élén nincs fog. 3—4,5 mm.

Dél-európai faj, a Kárpát-medencében Horvátországban, különösen a Tengermelléken gyakori. Magyarországon a Dunántúlon (Ságvár, Siófok, Székesfehérvár) fordul elő, de ritkán

scitulus GERM.

- 10 (9) Szárnyfedőin a felálló serteszőrök barnák vagy feketék; hosszabbak, mint az előbbi faj szárnyfedőin levők.
- 11 (12) Felületén a pikkelyek élénk fémes csillogású zöldek, ritkán szürkék, és az előtorán is majdnem kör alakúak. A pikkelyek kevésbé sűrűn állnak, mint a *S. scitulus*-on. Fekete, csápja és lábai sárgászörösek.

Ormányának és szemének alakja az előbbi fajéhoz hasonlít. Előtora szintén szélesebb, mint amilyen hosszú, oldalai azonban erősebben íveltek. Szárnyfedőin a pontsorok valamivel durvábbak. 4—5,5 mm.

Hazája a Földközi-tenger északi partvidékének középső szakasza, de felhatol Ausztria, Svájc és a Kárpát-medence területére is. Horvátországban ritka; Erdélyből (Hátszeg) és Szlovákiából (Nyitra) is említik. Magyarországon még nem került elő (= *smaragdinus* BOH.)

[*barbatulus* GERM.]

V á l t o z a t a :

1. Felületének pikkelyei szürkészöldek vagy szürkék. — Ritka
[ab. *cinereus* ENDR.]

12 (11) Felületének pikkelyei szürkés, sárgás vagy vöröses, ritkán zöldes színűek, a szárnyfedőkön gyengén, az előtoron erősen hosszúkás alakúak; az előtoron harántirányban helyezkednek el.

13 (14) Szárnyfedői hosszúkás tojás alakúak, végük felé megnyúltan elkeskenyedők. Combjainak belső élén jól látható fog van. Fekete, a csáp és a kissé sötétebb combok kivételével a lábak is sárgák. Felülete sűrűn, de nem teljesen zártan pikkelyezett, előtorának pikkelyei között sűrű, az oldalak felé irányuló és kevésbé elálló szőrök láthatók. A szárnyfedők oldalán az apró, csupasz pontok a közterecskék belső széléhez közelebb helyezkednek el, mint a külsőhöz. 4,5—6 mm.

Balkáni elterjedésű faj, Erdélyben, a Bánátban és Horvátországban gyakori. Magyarországon a Dunántúl déli felében egészen a Balaton magasságáig több esetben gyűjtötték; állítólag Szlovákiában is előfordul. IV., VI., VIII.

caesius HOPE

V á l t o z a t a :

1. Szárnyfedőin a közepe mögött csupasz folt vagy csupasz harántszáv található. —
A törzsalak között gyakori ab. *Merkli* STIERL.

14 (13) Szárnyfedői rövidebbek, hátul hirtelen elkeskenyednek, sorpontjai finomabbak, pikkelyei élénkebben opalizálnak. Combjainak foga igen kicsi. Egyébként az előző fajhoz nagyon hasonló, esetleg annak csak változata. 5—6 mm.

Elterjedése megegyezik a *S. caesius* HOPE elterjedésével, faunaterületünkön azonban nagyon ritka (Apatelek, Fiume)

[*setulosus* GERM.]

11. nem: *Eusomus* GERM.

Rövid ormányuk sokkal keskenyebb, mint a fejük, párhuzamos oldalú. Szemük kiugró, közel áll a fej felső széléhez, tarkójuk megduzzadt. Csápjuk nagyon vékony és hosszú, oldalt elhelyezett csápgödrük viszont rövid. Előtoruk a szélességénél valamivel rövidebb, oldalai íveltek. Válluk teljesen lekere-

kített, hosszúkás tojás alakú szárnyfedőiknek oldala ívelt, vége csúcsosan elkeskenyedik (5. ábra: I). Lábaik karcsúak és hosszúak, combjaiknak belső élén fog van, karmaik a tövükön összenőttek. Felületüket, különösen sűrűn a szárnyfedőket apró zöld vagy ritkábban szürkés pikkelyek borítják, amelyek között többnyire igen kis csupasz pontok mutatkoznak. Lábaik hasonlóan pikkelyezettek.

24. ábra. *Eusomus ovulum* GERM. (Eredeti)

Összesen több mint 20 euroszibériai faja ismeretes. A Kárpát-medencében 2 faja fordul elő.

- 1 (2) Homloka a szemek között alig keskenyebb, mint az ormány töve. Szeme kidomborodik. Előtora sokkal szélesebb, mint amilyen hosszú, valamivel a közepe mögött a legszélesebb, oldalai erősen ívelték. Szárnyfedőin a pikkelyek a váltakozó köztterecskéken nem alkotnak világosabb sávokat. Feje éppen úgy, mint az előtora, sűrűn és finoman pontozott, valamint gyéribben pikkelyezett, mint a szárnyfedők. Pontsorai erőteljesebbek, de a sűrű pikkelyzet miatt nem feltűnőek. A pikkelyek között nincsenek felálló szőrök. Köztterecskéi nagyon finoman ráncoltan pontozottak. A combok foga, különösen az elülső combon hosszú, vékony és nagyon hegyes (24. ábra). 4–8 mm.

Európai elterjedésű faj. Magyarországon messze elterjedt és igen gyakori. Tápnövénye az *Achillea millefolium*. Gazdasági szempontból közömbös. III—VII.
— Cickafarkormányos

ovulum GERM.

- 2 (1) Homloka a szemek között jóval keskenyebb, mint az ormány töve. Szeme nem kiugró, hanem csak gyengén domború. Előtora kevésbé rövidebb, mint amilyen széles, közepén a legszélesebb, oldalai gyengén íveltek. Szárnyfedőinek pikkelyei a váltakozó közterecskéken valamivel világosabbak, és így gyenge hosszanti sávokat képeznek. Hátsó combjának a foga többnyire nem kisebb, mint a többi comb foga. Egyébként az előbbi fajhoz mind testalkatában, mind nagyságában is nagyon hasonlít. 5,5—8,5 mm.

Közép-Ázsiában és Kelet-Európában él. Faunaterületünkön az irodalom adatai szerint Temesváron gyűjtötték, Magyarország területéről eddig még nem került elő

[Beckeri Tourn.]

25. ábra. *Sciaphilus asperatus* BONSD. (Eredeti)

12. nem: *Sciaphilus* STEPH.

Zömök, széles fajok, ormányuk széles és rövid, lapos szemük a fej felső széléhez közelebb fekszik, mint az alsóhoz, tarkójuk nincs befűzve, halántékuk hátrafelé kissé kiszélesedik. Csápjuk vékony, csápgödrük kicsi, nem ér a szem elülső széléig. Előtörök a hosszánál szélesebb. Szárnyfedőik szélesek, válluk lekerekített, csúcsuk kissé hegyesedő. Lábaik erősek, minden comb belső élén

1—1 nagy fog áll, karmaik a tövükön összenöttek. Egész felületüket igen sűrűn álló kerek pikkelyek borítják, hasoldalukon a pikkelyek hosszúkásak. Szárnyfedőjükön a felálló serteszőrök szabályos sorokat alkotnak.

Eddig mindössze 10 mediterrán faja ismeretes, valamint 1 észak-amerikai. A Kárpát-medencében 1 faja él.*

- — Fekete, csápja és lábai a valamivel sötétebb combok kivételével vörösek. Pikkelyei bronzosbarnák vagy zöldesek, közöttük gyakran valamivel sötétebb és világosabb pikkelyek elmosódott foltocskákat alkotnak. Szárnyfedőinek pontsorai gyengén barázdáltak, széles közterecskéi majdnem laposak (25. ábra). 4—6 mm.

Valamennyi rokon faj közül a legtágabb elterjedéssel rendelkezik. A mediterráneumon kívül egész Közép-Európában elterjedt, Magyarországon is ország-szerte gyakori. Tápnövénye az irodalmi adatok alapján a szamóca, amelynek fás gyökerét elrágja, és így a növény pusztulását idézi elő. Gazdasági jelentősége még ismeretlen. III—XI. (= *muricatus* FABR.)

asperatus BONSD.

13. nem: **Paophilus** FAUST

Fajai karesú alakjukkal és lábaikkal, valamint vékony csápjukkal közelebb állanak az *Eusomus*-fajokhoz, mint az előbbi nem fajaihoz. Ezekről azonban hátul sokkal kevésbé csúcsos szárnyfedőik és fogatlan combjaik alapján könnyen megkülönböztethetők. Felületüket nem takarják sűrűn elhelyezett zöld pikkelyek, hanem csak helyenként sűrűbb csoportokba tömörült, általában azonban gyéren álló pikkelyek, úgyhogy felületük feketének látszik. A pikkelyek között szintén nincsenek felálló serteszőrök.

7 euroszibériai faja közül a Kárpát-medencében csak 1 fordul elő. A *P. afflatus* BON. nevű faj, amelyet az irodalom többször említ faunaterületünkről, nem él Magyarországon, és nem azonos a *P. Hampei* SEIDL. vörös lábszárú alakjával.

- — A hím szárnyfedői hosszúkásak, a nőstényé széles tojásdadok, és különösen az utóbbi esetben feltűnően szélesebbek, mint az aránylag igen kis előtor. Fekete, csápja és néha lábai — a combok kivételével — vörösek. Felületét különösen a varrat mentén és az oldalakon sűrűbb, finom, porszerű, néha valamivel erősebb hosszúkás, bronzvörös vagy zöldes csillogású pikkelyek borítják. Ormánya alig hosszabb, mint amilyen széles, párhuzamos oldalú, sűrűn pontozott; lapos homloka olyan széles, mint az ormány. Szeme többé-kevésbé erősen kiugró, vékony csápjának tőize majdnem eléri a szem hátulsó szegélyét. A hím előtora sokkal, a nőstényé alig szélesebb, mint amilyen hosszú, oldalai íveltek, közepén, vagy ritkán a csúcsához valamivel közelebb a legszélesebb. Háta durván és sűrűn pontozott, a pontokban nagyobb kerekded pikkelyekkel, mint a szárnyfedőkön. A szárnyfedők pontsorai szabályosak (26. ábra). 3,5—5,5 mm.

* A *S. costulatus* KIESW. nevű faj téves meghatározás folytán került faunalistánkba; hazája Franciaország és a Pireneusok.

Közép-Európa keleti felében él. Magyarország dombos vidékein, valamint Erdélyben elterjedt, de mindenütt ritka. Tápnövényeit nem ismerjük. V—VI.

Hampei SEIDL.

Változata:

1. Lábszárjai vörösek. — A törzsalaknál sokkal gyakoribb (= *afflatus* STIERL. nec BOH.) ab. *flavipes* ENDR.

26. ábra. *Paophilus Hampei* SEIDL. (Eredeti)

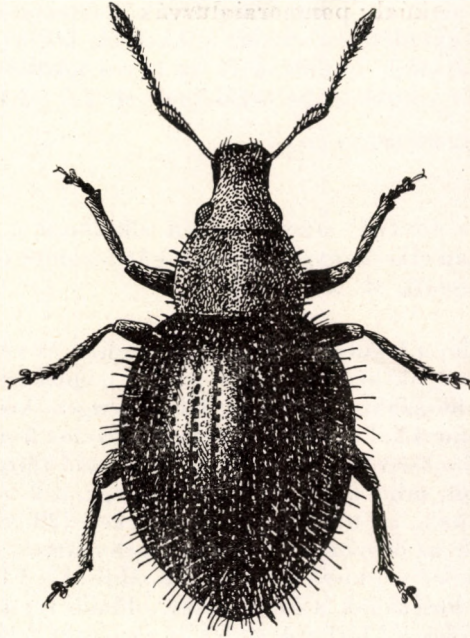
14. nem: *Brachysomus* STEPH.

Kistermetű fajok, szárnyfedőik rendszerint kerekdedek vagy tojásdadok, ormányuk rövid, széles és lapos. Szemük nem feltűnően kiugró, mindig közelebb áll a fej felső széléhez, mint az alsóhoz. Majdnem valamennyi faj csápjja igen erős. Csápáruk az ormány oldalán fekszik, és néhány fajon elöl annyira kiszélesedik, hogy egy része felülről is látható. Előtoruk a hosszánál szélesebb, sűrűn ráncoltan pontozott, fénytelen. Szárnyfedőik erősen domborúak, pontsoraik szabályosak, a közterecskéken felálló szőrök és apró pikkelyek találhatóak; válluk lekerekített, oldalaik erősen íveltek. Lábaik erősek, combjaik belső élén nincs fog, karmaik a tövükön összenőttek. A 2 ivar külsőleg igen hasonlít egymáshoz, a hímek többé-kevésbé keskenyebbek.

Az eddig ismert közel 30 faj elterjedése a Földközi-tenger környékére korlátozódik, de aránylag sok faj hatol be Kelet-Európa kontinentális területére, sőt több faj faunaterületünk

endemizmusai közé tartozik. A Kárpát-medencében eddig 13 fajt mutattak ki. Nedves, korhadó avar között élnek, gazdasági szempontból közömbösek.

- 1 (2) Igen nagy faj. A szárnyfedők pikkelyeit hosszú, testhez simuló, durva szőrök helyettesítik. Vörösesbarna, csápja és lábai világosabbak. Ormánya sokkal hosszabb, mint amilyen széles, oldalai párhuzamosak, a csápárok párhuzamos élei ív alakúan lefelé görbülnek (28. ábra: A). Szeme lapos. Csápotorának 1. íze kétszer olyan hosszú,

27. ábra. *Brachysomus echinatus* BONSD. (Eredeti)

mint a 2., az utolsó ízek korong alakúak. Előtora kétszer olyan széles, mint amilyen hosszú, oldalai erősen íveltek, középen a legszélesebb; felületének felálló szőrözete rövid, sűrű, oldalainak testhez simuló sertepikkelyei hosszúak. Szárnyfedői széles tojás alakúak, igen domborúak, pontsorai durvák, közterecskéi simák és fényesek. Felálló serteszőrei nagyon hosszúak, nem sorokba rendezettek, lesimuló fehér szőrei a legtöbb példányon a középtájon elhelyezkedő harántövben hiányzanak, aminek következtében ott sötétebb rajzolat keletkezik. 4,5–5 mm.

Eddig csak Magyarországról, éspedig a Dunántúlról (Bakony) és Budapestről ismeretes néhány példánya, amelyeket bükkösökben gyűjtöttek

Mihóki PEN.

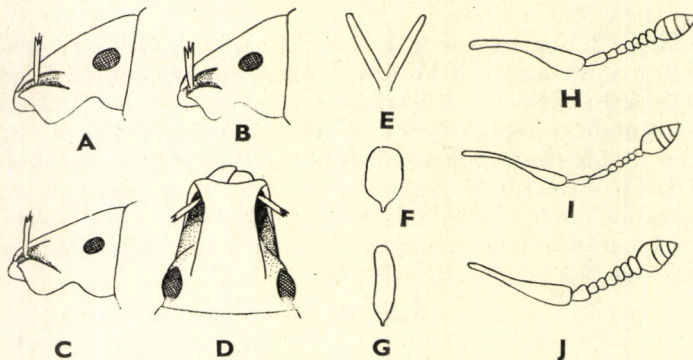
- 2 (1) Jólal kisebb fajok, testük 2–3,8 mm hosszú.

- 3 (4) Ormánya (a csápárok alsó élét véve figyelembe) a fej oldalainak folytatásában a csúcsig egyenletesen, kúposan elkeskenyedik, a szélességénél hosszabb, lapos (28. ábra: D). Szeme gyengén kiugró. Csápostorának 2. íze alig rövidebb, mint az 1. megvastagodott íz, az utolsó ízek szintén gömb alakúak. Csápárka a szem felé nyitott, széles háromszög alakú. Előtora majdnem kétszer olyan széles, mint amilyen hosszú, oldalai erősen íveltek, a csúcsa mögött gyengén befűzött. Fejének és előtorának felálló serteszőrői igen rövidek, pikkelyei meglehetősen sűrűn állanak, és az előtor oldalán nagyobbak, tojás alakúak; pontsorai durvák, közterecskéi gyengén domborúak. Az egyenletesen elszórt pikkelyek között felálló serteszőrők rövidek, hátrafelé hajlottak és az egyes közterecskéikben rendszeretlen kettős sorokban helyezkednek el. 2,5—3,4 mm.

Csak Erdélyből ismeretes

[Zellichi FORM.]

- 4 (3) Ormánya a tövénél észrevehetően elkülönül a fej oldalvonalától, nem kúposan elkeskenyedő, hanem párhuzamos oldalú vagy a csúcsa felé kiszélesedik (4. ábra: D).
- 5 (6) Szárnyfedőin a felálló szőrök igen hosszúak és vékonyak, nem serteszzerűek, a végük hegyes. Sötét- vagy világosbarna. Ormánya a szélességénél hosszabb, a csúcsa felé gyengén kiszélesedett, felülete lapos, a homlokkal egy síkban fekszik. Szeme kiugró. Csápja nagyon vastag, különösen bunkószerűen kiszélesedő tőize. 1. ostoríze kevésbé hosszabb, mint csúcsának a szélessége, a 2. íztől kezdve az ízek gömb alakúak, az utolsók korongszerűek (28. ábra: J). Csápárkának felső éle az ormány felső élével párhuzamos, az alsó erősen lefelé irányul és közepén kissé megtört (28. ábra: C). Előtörának szélessége nem éri el hosszának a kétszeresét, oldalai íveltek, a csúcs mögött levő befűződés jól látható. A fej és az előtor felálló sertéi hosszúak és sűrűn állnak, pikkelyei keskenyek és gyérek, az előtor oldalán

28. ábra. A: *Brachysomus Mihoski* PEN., B: *B. echinatus* BONSD. és C: *B. villosulus* GERM. feje oldalról — D: *B. Zellichi* FORM. feje felülről — E: *B. hirtus* BOH., F: *B. echinatus* BONSD. és G: *B. setiger* BOH. pikkelye az előtor oldaláról — H: *B. echinatus* BONSD., I: *B. hirtus* BOH. és J: *B. villosulus* GERM. csápja (Eredeti)

serteszőrökhöz hasonlóak. Szárnyfedőinek alakja az előbbi fajéhoz hasonlít, pontsorai sekélyek, fényes közterecskéi gyengén domborúak, hosszú, felálló szőrei a szárnyfedőkön szabálytalan sorokban helyezkednek el. Pikkelyek csak nagyon kis számban találhatóak rajtuk. Lábai vastagok. 2,5—3,5 mm.

Közép-európai faj, Magyarországon is elterjedt, de ritka. IV—VI.

villosulus GERM.

- 6 (5) Felületén a felálló serteszőrök durvák, végük lementszett vagy kissé megvastagodott, többnyire rövidek és csak ritkán hosszúak.
- 7 (10) Az előtor oldalán álló pikkelyek a csúcson mélyen kimetszettek, 2 hosszú ágra osztottak (28. ábra: E). Csápostoruk 2. íze kevéssebb, mint az 1., és jóval hosszabb, mint a 3. (28. ábra: I).
- 8 (9) A szárnyfedők oldalán levő közterecskék gyéren pikkelyezettek, a kitines felület a pikkelyek között jól látható. Ormánya a csúcsa felé gyengén kiszélesedett, felül lapos, a homloktól gyengén bemélyedt harántnyereg választja el. Szeme gyengén domború. Csápja vékony és hosszú, utolsó ízei is csak alig valamivel szélesebbek, mint amilyen hosszúak. Csápárka a szem felé nyitott, széles háromszög alakú, alsó éle erősen lefelé görbült. Az előtor szélessége nem éri el hosszának a kétszeresét, oldalai mérsékelten íveltek, a csúcsa mögött levő befűződés gyenge. Fejének és előtorának serteszőrei igen rövidek és előre dőlnek, apró pikkelyei egyenletesen és meglehetősen sűrűn állnak. Szárnyfedői széles tojás alakúak, pontsorai nagyon durvák, közterecskéi domborúak. Igen durva és közepes hosszúságú fehér serteszőrei a közterecskéken szabálytalan sorokat alkotnak, apró pikkelyei gyérebben állnak, mint az előtoron. 2,5—3 mm.

Közép- és Dél-Európában honos. Magyarországon is messze elterjedt és gyakori. III—V., VIII—XI. (= *setulosus* BOH.)

hirtus BOH.

- 9 (8) A szárnyfedők oldalán levő közterecskéken a pikkelyek olyan sűrűn állnak, hogy a kitines felületet majdnem teljesen eltakarják. Az előbbi fajhoz igen hasonlít, különösen ormányának, fejének, csápjának és csápárkának jellegzetes bélyegeiben. Előtora azonban jóval hosszabb, majdnem olyan széles, mint amilyen hosszú, oldalai erősebben kerekítettek, minthogy csúcsa keskenyebb, és a csúcs mögött levő befűződésnek csak a nyoma látszik. Fején és előtorán a serteszőrök hosszabbak, a pikkelyek az előtor korongján majdnem teljesen hiányzanak, oldalain ellenben igen sűrűek. Szárnyfedői szintén hosszúkásabbak, mint az előbbi faj szárnyfedői, pontsorai — bár eléggé durvák — mégis jóval sekélyebbek, ezért a közterecskék majdnem laposak. Szőrözete az előző fajéhoz hasonlít. 2,6—3,4 mm.

Mediterrán elterjedésű faj. Az irodalom adatai szerint Horvátországban is előfordul. Magyarországon még nem találták

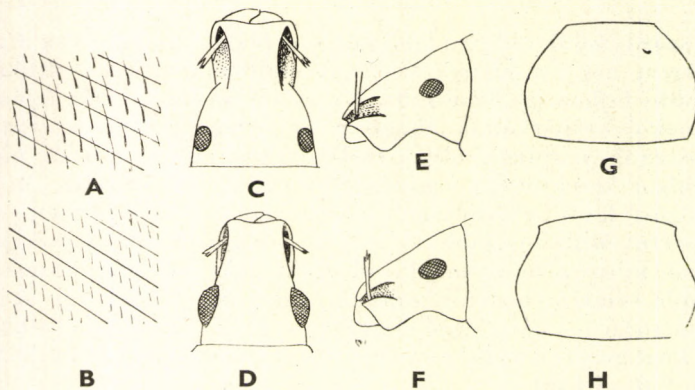
[**fasciatus** STIERL.]

- 10 (7) Az előtor oldalán a pikkelyek kerekdedek (28. ábra: F), tojás alakúak vagy pikkelyszőr-szerűek (28. ábra: G), csúcsuk nem kimetszett. Csápjuk többnyire nagyon vastag (28. ábra: H).
- 11 (12) A szárnyfedők közterecskéin csupán 1—1 szabályos sort alkotó rövid, felálló serteszőrök vannak, egyébként csupasz. Ormánya párhuzamos oldalú, csúcsa felé alig kiszélesedő, lapos felülete a homlokkal egy síkot alkot. Szeme majdnem lapos. Csápjának tőize karcsú, ostorának 1. íze majdnem kétszer olyan hosszú, mint a 2., a többi gömb alakú. Csápárka széles háromszög alakú, a szeme irányában nyitott. Előtora kétszer olyan széles, mint amilyen hosszú, oldalai erősen íveltek, a csúcsa mögött levő befűződés jól látható. Fejének és előtorának felálló serteszőrei igen rövidek, előre dőlnek, csupán oldalain figyelhetők meg apró, hosszúkás pikkelyek. Szárnyfedői nagyon szélesek, rövidek, pontsorai durvák, közterecskéi gyengén domborúak. 2,5—3 mm.

Az irodalom Galíciából, Ausztriából, Észak-Magyarországról és Erdélyből említi. Hiteles magyar példányok eddig csak a nyugati határvidékről (Kőszeg és „Vas m.”) ismeretesek

subnudus SEIDL.

- 12 (11) Szárnyfedőin a felálló serteszőrökön kívül pikkelyek is láthatók.
- 13 (14) Felületének kerekded, szürkés pikkelyei olyan sűrűn állnak, hogy a kitin-páncélt teljesen eltakarják. Sötétbarna, csápjá és lábai világosabbak. Ormánya a csúcs felé kiszélesedik, lapos felülete nem különül el a szintén lapos homloktól. Szeme alig domború. Csápjának tőize egyenes, ostorának 2. íze sokkal rövidebb, mint az 1., majdnem gömb alakú, az utolsó ízek korong alakúak. Csápárkának két éle párhuzamos, erős ívben lefelé görbült. Előtora kétszer olyan széles, mint amilyen hosszú, oldalai gyengén íveltek. Fejének és előtorának serteszőrei rövidek. Szárnyfedői tojás alakúak, pontsorai

29. ábra. A: *Brachysomus echinatus* BONSD. és B: *B. transsylvanicus* SEIDL. szárnyfedősertéi — C: *B. transsylvanicus* SEIDL. és D: *B. hispidus* REDTB. feje felülről — E: *B. transsylvanicus* SEIDL. és F: *B. hispidus* REDTB. feje oldalról — G: *B. hispidus* REDTB. és H: *B. Frivaldszkyi* REITT. előtora (Eredeti)

durvák, a pontok kissé harántosak. A hím szárnyfedőinek a közterecskéi domborúbbak, mint a nőstényé. Felálló serteszőrei a közterecskéken 1—1 sűrű, szabálytalan kettős sort alkotnak. 2,4—3,3 mm.

A faj egyetlen eddig ismert lelőhelye Hagymádfalva (Bihar m.)

[ornatus STIERL.]

- 14 (13) Felületének a pikkelyei mindig gyérebbek, a kitin-páncélt sohasem takarják el.
- 15 (18) Szárnyfedőin a serteszőrök hosszúak, jóval hosszabbak, mint egy közterecske szélessége (29. ábra: A).
- 16 (17) Előtorán az oldalakat sűrű, kerek pikkelyek borítják (28. ábra: F), korongján a pikkelyek sokkal gyérebben állanak és hosszúkásak. Szárnyfedőin a serteszőrök igen hosszúak és a közterecskéken szabályosan, egysorosán helyezkednek el. Ormánya a szélességénél alig hosszabb, párhuzamos oldalú, háta a homlokával egy síkot alkot. Szeme lapos. Csápjának ostora rövid, 2. íze sokkal rövidebb, mint az 1., szélességénél alig hosszabb, a többi íz gömb alakú, csak az utolsó 2 íz majdnem korong alakú. Csápárka hátul nyitott, széles háromszög alakú (28. ábra: B). Előtorának a szélessége majdnem eléri a hosszának kétszeresét, oldalai gyengén kerekítettek, a csúcs mögötti befűződés alig látható. Fején és előtorán a serteszőrök durvák, sűrűek, az előtoron előre dőlnek. Szárnyfedői nagyon szélesek, majdnem félgömb alakúak, pikkelyei elég gyérek, hosszúkás pikkelyszőr-szerűek (27. ábra). 2,5—3 mm.

Eurosibériai faj. Magyarországon messze elterjedt, egyike a leggyakoribb *Brachysomus*-fajoknak. III—X. (= *hirsutus* FABR.)

echinatus BONSD.

- 17 (16) Az előtor oldalain a pikkelyek hosszúkásak, majdnem pikkelyszőr-szerűek (28. ábra: G). Szárnyfedőinek a serteszőrei rövidebbek és erősebben hátrahajlók. Ormánya olyan hosszú, mint amilyen széles, csúcsa felé kissé kiszélesedett, a tövén gyengén bemélyedt. Szeme majdnem lapos. Csápja igen vastag, rövid ostorának csak az 1. íze hosszabb, mint amilyen széles, a többi gömb alakú, sőt az utolsó ízek is csak gyengén korong alakúak; csápjának szőrözete feltűnően erős. Csápárka nagyon rövid, széles háromszög alakú, hátul nyitott (5. ábra: C). Előtora kétszer olyan széles, mint amilyen hosszú, oldalai erősen ívelték, elülső befűződése többnyire hiányzik, valamivel a közepe mögött a legszélesebb. Szárnyfedői rövid tojás alakúak, pontsorai finomak, de mély barázdákban foglalnak helyet, közterecskéi kissé domborúak. Felálló serteszőrei hosszabbak, mint az előtoron. A közterecskéket a keskeny pikkelyek sokszor nagyon sűrűn borítják. 2,5—3,5 mm.

Közép-európai faj. Magyarország egész területén gyakori. III—VII., X.
(= *pruinus* BOH.)

setiger BOH.

- 18 (15) A szárnyfedők serteszőrei igen rövidek, határozottan rövidebbek, mint egy közterecske szélessége (29. ábra: B).
- 19 (20) Csápja rövid, vastag, 2. ostoríze alig hosszabb az 1. íz felénél, utolsó ízei gyengén korong alakúak. Ormánya a szélességénél hosszabb, párhuzamos oldalú, homloka és ormánya egy síkban fekszik. Szeme kissé kiugró. Csápárka hátrafelé nyitott, háromszög alakú. Előtórának a szélessége eléri hosszának a kétszeresét, oldalai mérsékeltén íveltek, elülső befűződése alig látható. Fején és előtórán a serteszőrök nagyon rövidek, tojás alakú pikkelyei a fejen és az előtór oldalain sűrűn állnak, az előtór korongján ellenben majdnem hiányzanak. Szárnyfedői, különösen a nőstényen majdnem félgömb alakúak, pontsorai erőteljesek, a fényes közterecskék gyengén domborúak, rövid felálló serteszőrei a közterecskéken szabálytalan ketős-hármas sorokat alkotnak, az ugyanott elég gyéren elhelyezkedő pikkelyek kerekdedek. 2,5—3 mm.

Főként a Bánátban (Herkulesfürdő, Orsova) előforduló ritka faj. Néhány példánya azonban Versecről és Bihar megyéből is ismeretes

[banaticus FORM.]

- 20 (19) Csápja hosszabb, vékonyabb, 2. ostoríze határozottan hosszabb, mint az 1. íz fele, az utolsó ízek gömb alakúak vagy kissé hosszúkásak.
- 21 (22) Az ormány oldalai középen erősen összeszűkülnek, a csúcs felé pedig ismét kiszélesednek. Csápárkának elülső része felülről nézve félkörös ívben kiszélesedik; ez a rész felülről jól látható (29. ábra: C). Ormányának hátát a homloktól gyenge harántnyereg választja el (29. ábra: E). Csápárka oldalról nézve hátrafelé nyitott, gyengén szélesedő háromszög alakú. Szeme gyengén domború. Előtóra igen széles, a közepe mögött a legszélesebb, oldalai és hátulsó szögletei erősen íveltek. Szárnyfedői tojás alakúak, közepük táján a legszélesebbek; pontsorai finomak és mélyen barázdáltak, fényes közterecskéi domborúak, rajtuk a rövid serteszőrök szabálytalan sorokban állnak. 2,5—3,5 mm.

Erdélyben honos, de ott is nagyon ritka. Egy múzeumi példány Zenggről származik

[transylvanicus SEIDL.]

- 22 (21) Az ormány oldalai középen nem szűkülnek össze, a csúcs felé párhuzamos oldalúak. Csápárka felülről nézve elöl is csak keskeny sáv alakjában látható (29. ábra: D). Ormánya és homloka között nincs semmiféle bemélyedés (29. ábra: F). Csápárkának alsó és felső éle egymással párhuzamos és erősen lefelé görbül.

- 23 (24) Szárnyfedői tojás alakúak, előtora a csúcsa előtt nem befűzött (29. ábra: G), szeme kicsi, erősen kiugró. Homloka igen széles. Előtorának a szélessége nem éri el egészen a hosszának kétszeresét, oldalai aránylag gyengén íveltek, serteszőrei éppen úgy, mint a fejen, igen rövidek. Az előtor oldalain a pikkelyek szélesebbek és nagyobbak, mint a korongon. Szárnyfedőin a pontsorok erőteljesek, mélyen barázdáltak, a közterecskék kissé domborúak, a rajtuk elhelyezkedő igen rövid serteszőrök szabálytalan kettős sorokban rendeződnek, szürkés, tojás alakú pikkelyei sűrűn és egyenletesen helyezkednek el. 2,5—3 mm.

Erdélyből, a Bánáthból és Bécs környékéről ismeretes. Az irodalmi adatok nagy része azonban bizonyára a következő fajra vonatkoztatandó. Magyarország területéről eddig csak Magyaróváron fogták. V—VIII.

hispidus REDTB.

- 24 (23) Szárnyfedői félgömbszerűek, előtora a csúcsa mögött erősen befűzött (29. ábra: H), szeme nagy, kevésbé kiugró, homloka keskenyebb. Szárnyfedőin a pikkelyek kisebbek és hosszúkásabbak. Egyéb bélyegeiben az előbbi fajhoz nagyon hasonlít. 2,5—3 mm.

Elterjedése az előbbi faj elterjedéséhez hasonlít, a Kárpát-medencén kívül azonban még nem került elő. Magyarországon nagyon ritka, de mégis több lelőhelyről ismeretes, mint az előbbi faj (Budaörs, Jászberény és Kalocsa)

Frivaldszkyi REITT.

15. nem: *Pseudoptochus* FORM.

Apró, az előbbi nem fajaihoz hasonló testalkatú és hasonló módon szőrözött és pikkelyezett fajok. Míg azonban az előbbi nem fajainak ormánya a csúcsa felé egyáltalában nem, vagy csak igen gyengén szélesedik ki, addig a *Pseudoptochus*-fajok ormánya nagyon széles, és a csúcsa felé erősen kiszélesedik. A *Brachysomus*-fajok testfelületének pikkelyei, akár kerekdedek, akár pikkelyszőr-szerűek, mindig világos piszkosszürkék, ritkán gyenge opálos csillogással, a *Pseudoptochus*-fajok pikkelyei pedig élénkzöldek, fémesen csillogók.

A nemnek összesen 2 faja ismeretes, mind a kettő balkáni elterjedésű; az egyik a Kárpát-medence területére is behatol.

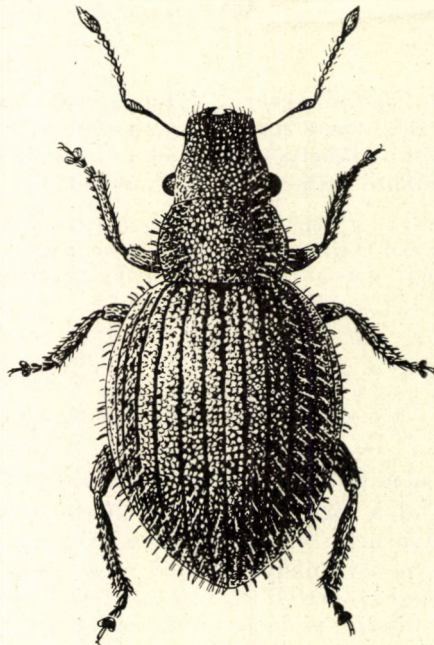
- — Fekete, csápja és lábai teljesen sárgák. Szeme erősen kiugró. Fején és előtorán a serteszőrök rövidek, az előbbin hátrafelé, az utóbbin előrefelé dőlnek; felülete finoman ráncoltan pontozott. Előtorának a szélessége nem éri el hosszának a kétszeresét, felületét a korongon gyér és apró pikkelyszőr-szerű, az oldalakon sűrű és nagy kerek pikkelyek borítják. Szárnyfedői igen domborúak, szélesek, és hátul csúcsosan elkeskenyednek. Szabályos pontsorai finomak, barázdáltak, lapos közterecskéin igen hosszú és vékony, felálló, hegyesvégű szőrök egysoros vonalban helyezkednek el. A szőrök hossza meghaladja egy közterecske szélességét. 2,5—3,5 mm.

Törökországtól egész Erdélyig elterjedt, de mindenütt csak szórványosan előforduló ritka faj. Magyarországon még nem gyűjtötték

[aurohirtus SEIDL.]

16. nem: **Foucartia** DUVAL

Kistermetű, rövid tojás alakú, erősen domború fajok. Felületüket sűrűn elrendezett szürke vagy zöldes kerekded pikkelyek, valamint felálló serteszőrök takarják. Ormányuk rövid, a fejükkel együtt előrefelé kúposan keskenyedik, felülete lapos. Szemük feltűnően kidomborodik, és a fej felső széléhez

30. ábra. *Foucartia squamulata* HERBST (Eredeti)

közelebb helyezkedik el, mint az alsóhoz. Csápjuk karcsú, csápárkuk oldalt álló, jóval a szem előtt ívesen lefelé görbül. Előtörük sokkal szélesebb, mint amilyen hosszú, oldalai gyengén íveltek. Pajzsocskájuk alig látható. Szárnyfedők majdnem félgömb alakúak, vállaik teljesen lekerekítettek. Combjaik belső oldalán nincs fog, karmaik a tövükön összenőttek.

Mintegy 10 európai elterjedésű faja közül a Kárpát-medencében 3 fordul elő. Termesztett növényeket nem károsítanak, így gazdasági szempontból közömbösek.

- 1 (4) Előtora a közepe táján a legszélesebb; oldalai előre- és hátrafelé egyaránt elkeskenyednek (31. ábra: A). Szárnyfedőinek serteszőrei hosszabbak.

- 2 (3) Szárnyfedői igen szélesek, majdnem félgömb alakúak, közterecskéi szélesek, egészen laposak, felületét rendszerint szürkésfehér, ritkábban gyengén zöldes árnyalatú pikkelyek borítják. Ormánya a hosszánál szélesebb, felül közepén sekély, de aránylag terjedelmes bemélyedés látható. Szeme kicsi, oldalt álló, félgömbszerűen kidomborodik. Feje a szemekkel együtt szélesebb, mint az előtor csúcsa. Homloka nagyon széles, kissé domború. Csápja vékony, de rövid, gyengén megvastagodott tőize nem éri el a szem hátulsó szegélyét, 2. ostoríze kevéssel rövidebb, mint az 1., a többi íz majdnem olyan széles, mint amilyen hosszú, bunkója hosszú, keskeny, orsó alakú. Az előtor csúcsa mögött levő harántbemélyedés széles, de sokszor csak elenyészően sekély. Szárnyfedőin a felálló serteszőrök majdnem olyan hosszúak, mint egy közterecskének a szélessége, és a közterecskéken 4—5-soros sávokat alkotnak (30. ábra). 3—3,5 mm.

Európai elterjedésű faj. Magyarországon főleg a síkságokon és az alacsonyabb dombvidékeken él, ahol száraz helyeken, különböző dudvanövényeken gyakori. V—VIII.

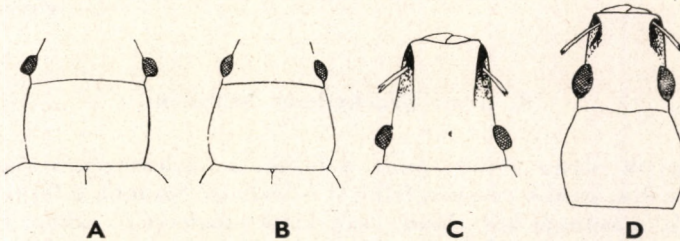
squamulata HERBST

- 3 (2) Szárnyfedői határozottan tojás alakúak, közterecskéi keskenyebbek és egész gyengén domborúak, felületén a pikkelyek fémesen csillogó zöldek. Ormánya kissé keskenyebb, mint az előző fajé, csápárka elöl szélesebb, szélei felülről jobban láthatók. Feje, szeme, csápja és előtora nagyon hasonlít az előbbi fajéhoz. Szárnyfedőinek serteszőrei szintén hosszúak, de finomabbak, inkább szőrszerűek, végük nem olyan határozottan lemetezett. 2—3 mm.

Eddig csak Ausztria és Thüringia területéről volt ismeretes, de igen ritkán Magyarországon a Dunántúl területein is előfordul. V—VI.

ptochoides BACH

- 4 (1) Előtora a töve közelében a legszélesebb, onnan majdnem egyenes vonalban keskenyedik a csúcsáig (31. ábra: B). Szárnyfedőinek felálló serteszőrei igen rövidek, csak erősebb nagyítással láthatók. Testalkata az előbbi fajéhoz hasonlít, vagyis szárnyfedői határozottan tojás alakúak. Pikkelyezése viszont a *F. squamulata*-éhoz hasonlóan fehéresszürke, kissé dúsabb barnás tarkázottsággal. Ormánya a csúcsa felé kevéssé keskenyedik, csápárka felülről alig

31. ábra. A: *Foucartia squamulata* HERBST és B: *F. liturata* STIERL. előtora — C: *Strophomorphus porcellus* SCHÖNH. feje felülről — D: *Brachyderes incanus* L. feje és előtora (Eredeti)

látható, szeme kevésbé kiugró, feje a szemekkel együtt nem szélesebb, mint az előtor csúcsa; a csúcs mögötti harántbemélyedés gyenge. 2—3 mm.

Délkelet-mediterrán faj. Magyarországon az Alföldön és a Bükk hegységben gyűjtötték; igen ritka. VII.

liturata STIERL.

17. nem: **Strophomorphus** SEIDL.

Ormányuk nagyon széles, oldalai a fej oldalainak folytatásaképpen kúp alakúan keskenyednek a csúcs felé. Széles homlokuk domború. Kúposan kidomborodó szemük (31. ábra: C) kissé közelebb áll a fej felső széléhez, mint az alsóhoz (5. ábra: E), alapja tojás alakú. Csápjuk vékony és hosszú, tőize jóval túlér a szem hátsó szélén. Csápáruk hátrafelé töleszerűen kiszélesedik, alsó éle erősen lefelé görbül. A Magyarországon is élő faj tarkóján nem látható gallérszerű bemélyedés. Előtoruk a hosszánál szélesebb, oldalai íveltek, csúcsa alig keskenyebb, mint a töve. Pajzsoeskájuk kicsi. Szárnyfedőik hosszú tojás alakúak, 9. és 10. pontsoruk a hátulsó csípők magasságában erősen megközelíti egymást (6. ábra: A). Combjaik belső élén nincs fog, karmaik a tövükön összenőtték. Egész felületüket sűrű pikkelyek és hosszú, elálló serteszőrök borítják.

Több mint 30 kelet-mediterrán elterjedésű faja közül 1 a Kárpát-medencében is honos.

- — Barnás vagy feketés, csápja és lábai világosabbak. Felületén a kerekded szürkés és barnás foltokban elhelyezkedő pikkelyek olyan sűrűn állnak, hogy a kitin-páncélt teljesen eltakarják; a fején és az előtorán a felálló szőrök kis, kerek, kopasz foltokból erednek. Felálló szőrözete szintén barnás és szürkés színekben váltakozik, a szőrök hossza meghaladja 1—1 közterecke szélességét. Hasoldalán a szőrözet rövidebb, és nagyobb részben testhez simuló. 6—8 mm.

Mediterrán faj. Magyarországon is előfordul, de igen ritka. Mindössze 2 példány ismeretes eddig Budapestről. X. (= *hispidus* BOH.)

porcellus SCHÖNH.

Változata:

- 1. Felálló serteszőreinek zöme ezüstösszürke. — Szintén igen ritka
[ab. *comatus* BOH.]

18. nem: **Brachyderes** SCHÖNH.

Ormányuk olyan széles, mint a fejük, a szélességénél alig hosszabb. Csápáruk széles, kisebb részben felülről is látható. Szemük a fej felső széléhez közel fekszik, majdnem kör alakú, csak kissé szögletes (5. ábra: F). Csápjuk hosszú és vékony. Fejük a kis előtorhoz viszonyítva nagy (31. ábra: D), homlokuk domború. Előtoruk szélesebb, mint amilyen hosszú. A szárnyfedők válla

laposan lekerekített, töve az előtor tövével nem szélesebb, alakja erősen megnyúlt tojásdad. Lábaik erősek, combjaik belső élén nincs fog, karmaik a tövükön összenőttek. A keskenyebb hím elülső lábszára a vége felé erősen befelé görbült, a szélesebb nőstényé pedig alig. Felületüket finom, kissé tarkázott pikkelyek fedik.

Közel 20 mediterrán faj is ismeretes, 1-1 fajt azonban Kínában, Perzsiában és Észak-Amerikában is megtalálták. Nálunk 1 faj fordul elő.

32. ábra. *Brachyderes incanus* L.

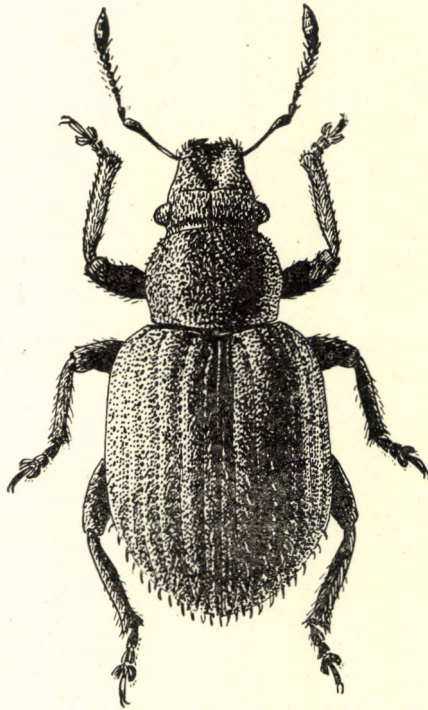
- — Nagytermetű, fekete vagy sötétbarna pikkelyek borítják, amelyek között elhelyezett világosabb színű pikkelyek elmosódott határú, világosabb foltocskákat alkotnak. Ormánya a csúcsa felé gyengén keskenyedik, elülső sarkai lekerekítettek, csúcsa mögött nagyobb kiterjedésben laposan bemélyedt. Szeme kiugró, halántéka igen rövid. Feje és előtora egyforma finoman és sűrűn pontozott. Szárnyfedőinek pontsorai finomak, szabályosak, köztterecskéi finoman ráncoltak és ezért kevésbé fényesek, mint az előtor (32. ábra). 7—11 mm.

Európai elterjedésű faj. Magyarországon fenyőféléken található, de igen ritka. Gazdasági szempontból jelentéktelen. V—VIII. (= *lepidopterus* GYLL.)

incanus L.

19. nem: *Strophosomus* STEPH.

Ormányuk széles és lapos, oldalai a fej oldalainak folytatásaképpen keskenyednek a csúcs felé. Kúposan kiugró szemük kissé közelebb áll a fej felső széléhez, mint az alsóhoz, alapja kör alakú. Csápjuk vékony és rövid, tőize eléri a szem hátulsó szélét. Csápárkuk hátrafelé nem szélesedik ki, a szem alsó széle alá húzódik. Tarkójukon gallérszerű befűződés van (4. ábra: B); ez a

33. ábra. *Strophosomus melanogrammus* FÖRST. (Eredeti)

befűződés egyes fajokon csak kétoldalt a szem mögött látható. Az előtor alakja fajonként igen változó, éppen úgy, mint a szárnyfedőiké. Combjaik belső élén nincs fog, karmaik a tövükön összenőttek. Felületüket rendszerint hosszabb vagy rövidebb serteszőrök és kerekded pikkelyek díszítik.

Eddig több mint 20 faja ismeretes, ezek közül 1 Észak-Amerikában él, a többinek az elterjedése Európára korlátozódik. Faunaterületünkön 4 faj fordul elő. A Fauna Regni Hungariae-ban felsorolt *S. ocularis* CHEVR. leírása nem elegendő a faj felismeréséhez; minthogy bizonyító példányunk sincs, a faj egyelőre törlendő. Fajai különféle cserjéken és avar között élnek, gazdasági szempontból közömbösek.

- I (4) A szárnyfedők oldala a váll mögött is egyszerűen ívelt, rajta nincs semmiféle befűződés (34. ábra: B). Tarkóján, a fej legnagyobb szélességének a magasságában éles, gallérszerű bemélyedés van,

amelybe beilleszthető az előtor elülső szegélye (4. ábra: B). Széles tojás alakú, meglehetősen rövid szárnyfedőjú fajok (34. ábra: C) (1. alnem: *Strophosomus* s. str.).

- 2 (3) Szárnyfedőin a serteszőrök majdnem olyan hosszúak, mint 1—1 közterecskének a szélessége, hátrafelé hajlanak, elállóak. A varrat melletti közterecskének elülső fele csupasz, és így igen jellegzetes hosszú, fekete folt keletkezik. Előtora előre- és hátrafelé egyaránt elkeskenyedik, a közepe táján a legszélesebb. Felületén a sűrű, kerekded pikkelyeinek a színe a vörösestől a sötétbarnáig váltakozik, közöttük gyakran nagyszámú zöldes színű pikkelyek lépnek fel foltokban. Fekete kitin-páncélja a pikkelyek között alig tetszik át, lábai és különösen csápjai világosabb vörösek (33. ábra). 4—5,5 mm.

Európában elterjedt faj, Magyarországon a síkvidéken és a magas hegyekben egyaránt gyakori. Tápnövényei különböző lomb- és tűlevelű fák és cserjék. Több helyen megemlítik, hogy fiatal fenyőcsemetéken súlyos károkat okoz. III—X. (= *coryli* FABR.)

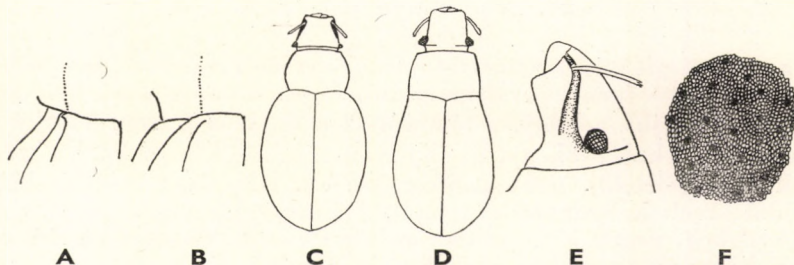
melanogrammus FÖRST.

- 3 (2) Szárnyfedőin a serteszőrök igen rövidek, többnyire csak nagyító alatt láthatók. Ezek az apró, hátrafelé hajló serték a törzsalakon csupán a szárnyfedők végén találhatóak, a változaton pedig az egész szárnyfedőn, ahol sorokba rendeződnek. A varrat melletti közterecskén ép példányokon nincs csupasz folt. Előtörának az oldalai a hátulsó kétharmadukban majdnem párhuzamosak, legszélesebb pontjuk tehát az első harmadukra esik. Felületén a kerekded pikkelyek olyan sűrűn állnak, hogy a fekete kitin-páncélt teljesen eltakarják. A pikkelyek rendszerint szürkésbarnák, gyengén tarkáztak. Csápjá és lábai világosabb vörösesbarnák. 3,5—5,5 mm.

Közép-európai faj. Törzsalakja Nyugat-Európában él, változata Magyarországon a Dunántúlon található. Tápnövényei mint az előző faj esetében. Hollandiában a rózsát is károsítja. Gyér előfordulása miatt Magyarországon nincs gazdasági jelentősége. VI—VII.

rufipes STEPH. var. **capitatus** DEG.

- 4 (1) Szárnyfedőinek oldala közvetlenül a váll mögött kimetszett, úgyhogy a vállszöglet éles fog alakjában kiugrik (34. ábra: A). Tarkó-

34. ábra. A: *Strophosomus faber* HERBST és B: *S. melanogrammus* FÖRST. szárnyfedővállá — C: *S. melanogrammus* FÖRST. és D: *S. faber* HERBST testalakja — E: *S. faber* HERBST feje oldalról — F: *Psalidium sculpturatum* BOH. előtorának skulptúrája (Eredeti)

ján a gallérszerű befűződés csak a szemek mögött látható határozottan, középen nem (34. ábra: E). Hosszúak fajok, szárnyfedők szintén hosszúak (34. ábra: D) (2. alnem: *Neolicarus* THOMS.).

- 5 (6) Egész felületét pikkelyek és ezeken kívül sűrű, elálló, hosszú serteszőrök díszítik. Hosszúak szőrszerű pikkelyei teljesen eltakarják a fekete vagy sötétbarna kitin-páncélt. Csápjai és lábai hasonlóan feketék vagy sötétbarnák. Fején hosszanti középbarázda húzódik. Előtora majdnem kétszer olyan széles, mint amilyen hosszú, harang alakú, hátrafelé alig keskenyedik el, hátulsó szögletei élesek, töve a közepén hátrafelé kissé kihúzott. Szárnyfedői majdnem olyan hosszúak, mint amilyen szélesek, oldalai a váll mögött levő befűződéstől kezdődően egyenletesen és laposan íveltek, középen a legszélesebbek. A fej és az előtor szőrzete rövidebb és hátrafelé hajló, a szárnyfedőké valamivel hosszabb és inkább felálló. 5–6,5 mm.

Európai elterjedésű faj. Magyarországon a síkságok és dombvidékek lakója; nem gyakori. Tápnövényei még alig ismeretesek. Külföldön a *Lupinus*-t említik, amelyen állítólag kárt is okoz. Gazdasági jelentősége szintén még ismeretlen. IV–VIII. (= *pilosellus* GYLL.)

faber HERBST

- 6 (5) Felületén csak alig látható, testhez simuló apró serteszőrök találhatóak, pikkelyei szintén igen gyéren állnak, és csupán a szárnyfedők oldalán tömörülnek össze oldalsáv alakjában. Az egész állat fényes fekete, csupán csápjai kissé világosabb vörösesbarna. Az előtor oldalai erősebben íveltek és hátrafelé is elkeskenyednek, úgyhogy nem harang alakú, hanem középen a legszélesebb. Szárnyfedőin a váll mögötti befűződés sokkal gyengébb, mint az előző faj esetében. Válmivel kisebb, 4–6 mm.

Elterjedése Közép- és Dél-Európára korlátozódik. Faunaterületünkön csak Orsován gyűjtötték; Magyarországon eddig még nem került elő. Tápnövényei fenyőfélék, amelyeknek fiatal hajtásain táplálkozik

[*lateralis* PAYK.]

20. nem: *Barynotus* GERM.

Nagytestű, pikkelyes felületű fajok, serteszőrei sorokban rendeződtek. Ormányuk a szélességénél jóval hosszabb. Lapos szemük a fej felső széléhez áll közelebb. Csápjuk vékony, a tőíz csúcsa nem éri el a szem hátulsó szélét. Oldalt álló csáppárkuk keskeny, és alig ívelten húzódik a szem alsó szélé felé. Előtörük alig szélesebb, mint amilyen hosszú, elől jóval keskenyebb, mint hátul, oldalai íveltek. Szárnyfedőik tojás alakúak, többnyire a közepük mögött a legszélesebbek, végük kissé csúcsosan kiszélesedik. Combjaik belső oldalán nincs fog, karmaik a tövükön is szabadon állnak.

Az eddig ismert több mint 15 faj legnagyobb része európai elterjedésű, néhány faj pedig Észak-Amerikában honos. Faunaterületünkön 3 faja él.

- 1 (2) Összes közterecskéi laposak vagy gyengén domborúak, egyik sem emelkedik ki bordaszerűen, csupán a változat 3. és 5. közterecskéje gyengén bordázott. Valamennyi közterecske középvonalaiban serteszőrökből álló sor fut végig. Ormányán csak egy mély hosszanti középbarázda található. Fekete, csápja és karomízei vörösesbarnák. Felületét a fején és az előtorán gyéribben, a szárnyfedőin sűrűbben álló, apró, kerek, világosbarna, sokszor fémes csillogású pikkelyek

35. ábra. *Barynotus obscurus* FABR. (Eredeti)

takarják. Előtora sűrűn és finoman pontozott, és sűrűn álló, igen lapos, néha elenyésző dudorokkal ellátott. Szárnyfedőinek fehéres, erősen hátrahajló serteszőrei rendszerint meglehetősen hosszúak (35. ábra). 8–10 mm.

Közép- és Észak-Európában él. Magyarországon szórványosan fordul elő, különösen a Dunántúlon; ritka. Irodalmi adatok szerint néha kerti vetemények, továbbá a bab és a lucerna leveleit rágja. Magyarországon nincs semmiféle gazdasági jelentősége. IV–VII. (= *murinus* BONSD.)

obscurus FABR.

V á l t o z a t a :

1. Közterecskéi közül a 3. és az 5. gyengén bordaszerűen kiemelkedik, de valamennyi közterecskéjén található 1-1 sertesor. — Ritka ab. *hungaricus* TOURN.
- 2 (1) Legalább a 3. és az 5. közterecskéje bordaszerűen kiemelkedik, és csak ezeken található serteszőrök. Ormányán a mélyebb középbarázdán kívül még további 2–2 oldalbarázda látható.

- 3 (4) Szárnyfedőin a közterecskék közül a 3. és 5. erősen bordaszerűen kiemelkedik, a 7. csak gyengén. Szeme lapos. Pikkelyei hasonlóak az előbbi fajéhoz, de sokkal sűrűbben állnak, az előtoron is olyan sűrűek, hogy közöttük a kitin-páncél alig, a szárnyfedőkön pedig már egyáltalában nem látható. A kiemelkedő közterecskék serteszőrei sokkal rövidebbek, mint az előző faj esetében. 8—10 mm.

Közép- és észak-európai elterjedésű faj, a Kárpát-medencében Szlovákiában és a Kárpátalján előfordul, de ezeken a helyeken is igen ritka. VII.

[moerens FABR.]

- 4 (3) Az előbbi fajhoz minden tekintetben igen hasonlít, de szárnyfedőinek 7. közterecskéje is erősen bordaszerű, szeme pedig mélyebben fekszik a fej oldalvonalánál. 8—10 mm.

Nyugat-európai faj, amely kelet felé Stájerországig hatol, állítólag Herkulesfürdőn is találták. Magyarországon ez ideig ismeretlen.

[alternans BOH.]

21. nem: *Psalidium* ILLIG.

Ormányuk a szélességénél alig hosszabb, lapos, a homloktól a szemek között húzódó mély harántbarázda választja el (6. ábra: D). Felső állkapcsukon gyakran található hosszú, előre irányuló függelék. Erősen kidomborodó szemük a fej felső széléhez közel áll. Csápjuk rövid és vastag, tőízének csúcsa eléri a szem hátulsó szélét, utolsó ostorízei szélesebbek, mint amilyen hosszúak. Csápáruk széles, erős ívben majdnem függőlegesen fordul az ormány alsó oldala felé. Előtoruk széles tojásdad, közepe mögött a legszélesebb, oldalai íveltek, töve egyenesen lemetszett. Szárnyfedőik tojás alakúak, válluk lekerekített, oldalai íveltek. Fekete testüket apró, kerek, szintén fekete pikkelyek borítják, hasoldalukat pedig hosszú, sárgás vagy fehéres szőrök. Combjuk belső élén nincs fog. A hím elülső lábszára a csúcsa közelében befelé görbült. Karmaik szabadon állók.

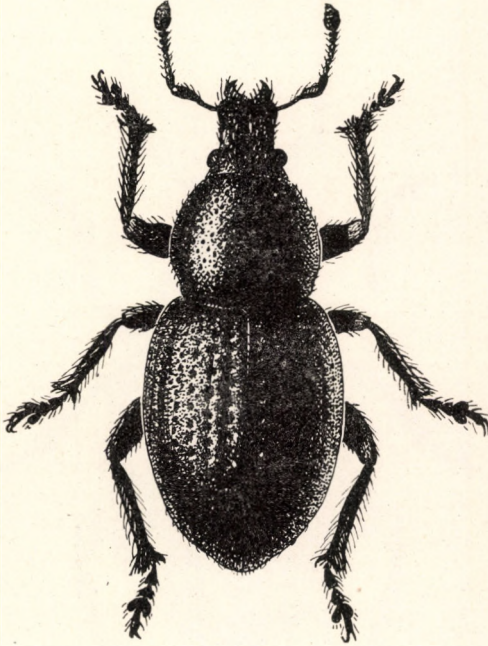
Mintegy 35 mediterrán elterjedésű faja ismeretes. Faunaterületünkön 2 faj fordul elő.

- 1 (2) Előtorán a pikkelyek olyan kicsik és laposak, hogy közöttük a kitin-páncél fényes felülete mindenütt jól látható, a pikkelyek pedig igen finom és elmosódott kör alakú rajzolat látszatát keltik. Teljesen fekete, selymes fényű. Feje finoman és sűrűn (tarkóján gyéribben), előtora jóval durvábban és egyenletesen elszórtan pontozott. Szárnyfedőinek pontsorai szabályosak, a pontok nagyobbak, mint az előtor pontjai, közterecskéi alig domborúak. Fekete pikkelyei kör alakúak, sűrűn állnak, közöttük azonban a kitin-páncél szintén jól látható. A szárnyfedők csúcsa közelében hosszú, kevésbé elálló, barnás szőrök is találhatóak. Lábszárainak csúcsa kifelé és befelé egyaránt fogszerűen kiszélesedett (36. ábra). 5,5—9 mm.

Kelet-mediterrán elterjedésű faj. Magyarországon főleg a síkságokat és az alacsony dombvidékeket lakja. Táprövényei különböző dudvanövények (*Arctium*, *Lepidium*, *Cirsium* stb.); ezekről azonban átvarázdolt a répföldekre is, ahol

alkalomadtán tetemes kárt is okozhat. Hazánkban a répát károsító ormányosbogarak között jelentős szerepet játszik. Néha egyéb természetett növényeken (bab, borsó, napraforgó, gyümölcsfacsemeték stb.) is okoz károkat. A répaföldek körül húzott árkok éppen olyan védelmet biztosítanak ellene, mint a lisztes répa-barkó (*Cleonus punctiventris* GERM.) ellen. Ezenkívül DDT vagy HCH hatóanyagú porózszerekkel védekeznek ellene. III—VII., IX. — F e k e t e b a r k ó

maxillosum FABR.

36. ábra. *Psalidium maxillosum* FABR. (Eredeti)

- 2 (1) Külsőleg igen hasonlít az előbbi fajhoz, amelytől az előtorán levő pikkelyek különböztetik meg. Pikkelyei ugyanis olyan sűrűn állnak, hogy a kitin-páncélt teljesen eltakarják, és rajta szabályos és szembe-tűnő sejtszerű rajzolatot (34. ábra: F) képeznek. A törzsalak szárny-fedőinek sorpontjai majdnem háromszor olyan nagyok, mint az előtor pontjai, a változaton pedig alig nagyobbak, mint azok.

Kelet-mediterrán elterjedésű faj, illetve annak változata. Egy ízben Bihar megyében is találták.

[*sculpturatum* BOH. var. *intermedium* REITT.]

22. nem: *Trachyphloeus* GERM.

Kistermetű, különböző testalkatú ormányosbogarak. Ormányuk rövid és széles, ritkán olyan hosszú, mint szélességének a kétszerese, felül lapított. Szemük a fej oldalának a közepén (2. ábra: B), vagy annál is lejjebb van.

Csápjuk rövid és vastag, különösen tőize erősen megvastagodott, ostorízei szorosan fűződnek egymáshoz, korong alakúak. Csápáruk oldalt álló, felülről nem, vagy alig látható. Előtoruk szélesebb, mint amilyen hosszú, töve előtt néha befűzött. Szárnyfedőik rendszerint hosszúkásak, ritkán félgömb alakúak, felületüket — kevés faj kivételével — pikkelyek borítják; ezek között igen vastag, csak ritkábban vékony, rövid, sorokba rendezett serték állnak. Egész felületüket gyakran sárgás vagy piszkosszürke lepedék vonja be, amelyen csak

37. ábra. *Trachyploeus ventricosus* GERM. (Eredeti)

a serteszőrök törnek át. Lábaik rövidek, combjaik belső élén nincs fog, karmaik szabadok, csak néhány faj esetében összenőttek a tövükön.

Majdnem 100, eddig ismert palearktikus elterjedésű faja közül faunaterületünkön 12 fordul elő. Száraz, homokos területeken, fűcsomók gyökerei között vagy kövek alatt élnek; éjjeli állatok. Gazdasági szempontból közömbösek.

- 1 (6) Ormányának töve a szemek és a csáptő között befűzött, majd ismét kiszélesedett (38. ábra: A). Karmai a tövükön összenőttek.
- 2 (3) Szárnyfedői félgömb alakúak, mélyen barázdáltak, minden közterecskéjük egyenletesen, tetőszerűen kiemelkedik. Minden közterecskén 2—2 sor vékony, rövid serteszőr ül, az alappikkelyezés sűrű, zárt, barnán és szürkén erősen tarkázott. Ormány a széles-

ségénél alig hosszabb, tövén erősen befűzött, háta, különösen elől, bemélyedt. Szeme lapos. Előtora több mint kétszer olyan széles, mint amilyen hosszú, oldalai erősen lekerekítettek, töve felé gyengén, csúcsa felé erősen elkeskenyedő (37. ábra). 4—5 mm.

Délkelet-európai faj. Az egész Kárpát-medencében előfordul, de különösen Magyarországon gyakori. IV—VII.

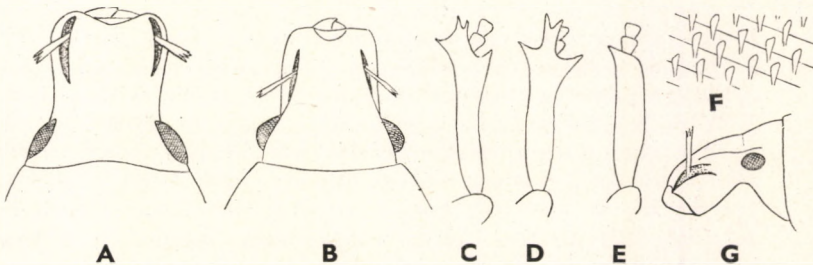
ventricosus GERM.

- 3 (2) Szárnyfedői széles tojás alakúak, finoman vagy egyáltalában nem rovátkoltak, közterecskéi laposak vagy csak gyengén kiemelkedők.
- 4 (5) Szárnyfedőinek oldala ívelt, felülete jól láthatóan rovátkolt, közterecskéi laposak, többnyire csak a szárnyfedők végén állanak rajta durva, rövid serteszőrök. Ormánya sokkal hosszabb, mint amilyen széles, a csúcsa felé fokozatosan kiszélesedik, háta végig sekélyen kimélyített. Csápárka teljesen oldalt álló, egyenesen a lapos szem felé irányul. Előtora kétszer olyan széles, mint amilyen hosszú, oldalai erősen ívelt, töve felé és csúcsa felé elkeskenyednek, középen a legszélesebb. Felületén a pikkelyek finomak, hosszúkás négy-szög alakúak, sűrűn állók, szürkék vagy sárgásszürkék, a szárnyfedők utolsó negyedében többnyire halvány, világosabb, hátrafelé ívelt harántövet alkotnak. 5—6 mm.

Délkelet-európai elterjedésű faj. Faunaterületünkön eddig csak a Bánátban gyűjtötték, de ott is ritka

[**ypsilon SEIDL.**]

- 5 (4) Szárnyfedőinek oldala gyengén ívelt, majdnem párhuzamos, felületén nincsenek rovátkák, a páratlan közterecskék helye azonban gyengén bordaszerűen kiemelkedik; a bordákon 1—1 világos sörtesor, a bordák közötti lapos páros közterecskéken pedig 1—1 igen gyér, gyakran sötétebb, rövid, vastag sörtékből álló sor húzódik végig. Ormánya hosszabb, mint amilyen széles, háta a befűződés mögött alig szélesedik ki, alsó oldala annál inkább, úgyhogy a csápárkok külső széle felülről jól látható. Az ormány háta lapos, a csúcs felé erősen lefelé görbül. Előtora szélesebb, mint amilyen hosszú, oldalai erősen ívelt, a tő felé röviden, de erősen lekerekítettek,

38. ábra. A: *Trachyphloeus ventricosus* GERM. és B: *T. alternans* GYLL. feje felülről — C: *T. alternans* GYLL., D: *T. spinimanus* GERM. és E: *T. aristatus* GYLL. elülső lábszára — F: *T. parallelus* SEIDL. szárnyfedősertéi — G: *T. bifoveolatus* BECK feje oldalról (Eredeti)

a csúcs felé gyengébb ívben kihúzóttak, az előtor legszélesebb pontja így a tő közelében van. Szárnyfedői alig egyharmaddal hosszabbak, mint amilyen szélesek együttesen. Rendszerint kevésbé megkülönböztethető alappikkelyei aprók, kerekdedek, piszkosszürkék, közöttük azonban szőrszerű pikkelyek is találhatóak. 3,5—4 mm.

Magyarország endemikus faja. Eddig a Dunántúlon és a Duna—Tisza között találták (Budapest, Máriabesnyő, Isaszeg, Sződ, Székesfehérvár, Duka, Siófok). V—VII.

Frivaldszkyi KUTHY

- 6 (1) Ormányának töve a szem és a csáptő között nem befűzött, hanem majdnem egyenes vonalban elkeskenyedik a csúcsa felé (38. ábra: B). Karmai szabadon állnak.
- 7 (16) Elülső lábszárának a csúcsán 3 nagy, tövissel ellátott fog van, 1 a csúcs külső oldalán, 1 középen és 1 a csúcs belső oldalán; a külső élen ezenkívül serték is találhatóak (38. ábra: C).
- 8 (9) Páratlan közterecskéi igen gyengén kiemelkednek és csak rajtuk található 1—1 rövid, vastag serteszőrökből álló sor, a páros közterecskék laposak és szőrtelenek. Lapos ormánya alig hosszabb, mint amilyen széles, háta a csúcsa felé erősen összeszűkül és ott lemezgett. Szeme teljesen oldalt álló. Mély csápárkának csak a külső széle látható felülről. Előtora közel másfélszer olyan széles, mint amilyen hosszú, harang alakú, oldalai hátul majdnem párhuzamosak, elől erős ívben keskenyednek a csúcs felé, elülső harmada félkör alakban sekélyen bemélyített. Szárnyfedői igen széles tojás alakúak, egyenletesen ívelt oldalai középen a legszélesebbek. Rovátkái finomak. Elülső lábszárának csúcsán több tövissel ellátott fog van. 2,5—3,2 mm.

Közép- és dél-európai faj. Magyarországon is elterjedt, nem ritka. II., V—VI., VIII—X. (= *scaber* REDTB.)

alternans GYLL.

- 9 (8) Közterecskéi egyenletesen laposak, mindegyiken 1—1 serteszőr sor található.
- 10 (11) Ormányhátának az oldalai párhuzamosak, sőt a csúcsa felé kissé kiszélesednek, ezért csápárka felülről nem látható. Háta teljes hosszában és szélességében sekélyen bemélyített, csúcsa lefelé görbül, csápárka mély és keskeny, a szem elülső szélét eléri. Szeme lapos. Előtora majdnem kétszer szélesebb, mint amilyen hosszú, tövi harmadában a legszélesebb, oldalai hátrafelé alig, a csúcs felé erősen elkeskenyednek. Csúcsa előtt mély befűződés látható, amely az előtor hátára is kiterjed, hosszanti középvonalában finom barázda húzódik. Rövid, tojás alakú szárnyfedői élesen rovátkoltak, közterecskéi laposak. A felületét nem teljesen borító pikkelyek világosbarnák és sárgák, ritkábban fehérek, kissé szögletesek, közöttük aránylag sűrűn álló, a közterecskéken egysoros vonalakban elhelyez-

kedő, igen erős és hosszú serteszőrök találhatók. Az előtor serteszőrei sokkal rövidebbek és hátrafelé dőlnek. Elülső lábszárának csúcsán több, tövissel ellátott fog van. 2,5—3,8 mm.

Európai faj. Magyarországon is szórványosan előfordul. VI—VIII. (= *erinaceus* REDTB.)

scabriculus L.

11 (10) Ormányhátának az oldalai a csúcs felé összefutnak.

12 (13) Az elülső lábszár végén álló fogak közül a középső igen nagy, és rajta többnyire 2 tövis ül (38. ábra: D). Lapos ormánya a szélességénél alig hosszabb, csúcsa lemetszett, a homloktól széles, igen sekély harántbemélyedés választja el, egész hosszában lefelé görbült. Gödör alakú csápárka teljesen oldalt áll, felülről még a széle sem látható. Előtorának a szélessége nem éri el hosszának a kétszeresét, az első harmadban a legszélesebb, onnan előrefelé nagyon erősen, hátrafelé pedig jóval mérsékeltbben elkeskenyedik, hátának elülső harmada sekélyen bemélyedt. Széles tojásdad szárnyfedőinek barázdái finomak, sokszor csak nehezen láthatók. Szabálytalan négyszögű, finom pikkelyei barnák vagy piszkoszürkék, a közterecskékben egysoros vonalban elhelyezkedő serték igen rövidek, néha nehezen láthatók. Előtorán és fején a serték csak nagyítóval vehetők észre. 2,8—3 mm.

Európai elterjedésű faj. Magyarországon egyike a gyakoribb *Trachyphloeus*-fajoknak. III., V—IX. (= *lanuginosus* GYLL.)

spinimanus GERM.

13 (12) Az elülső lábszár végén levő fogak sokkal kisebbek, helyüket néha csak a serték közül előmeredő vastag tövisek jelzik.

14 (15) Szárnyfedőin a serték hosszúak, lapátszerűen kiszélesedettek (38. ábra: F). Előtora kétszer olyan széles, mint amilyen hosszú, többnyire szabálytalan téglalap alakú. Ormánya a szélességénél alig hosszabb, háta a csúcsa felé gyengén elkeskenyedik, közvetlenül a töve mellett kissé kiszélesedik, felülete lapos, csúcsa lefelé görbült. Előtora az elülső harmadában a legszélesebb, oldalai onnan a csúcs felé egyenes vonalban erősen összeszűkülnek, hátrafelé szintén egyenes vonalban gyengén összefutnak. Felülete majdnem egyenletesen laposan boltozott, a csúcs előtt levő bemélyedés igen sekély. Szárnyfedői párhuzamos oldalúak, hátul együttesen erősen lekerekítettek, barázdái szélesek, nagyon finomak, sokszor alig látszanak. Közterecskéi laposak. Sokszor alig kivehető pikkelyei kerekdedek, piszkoszürkék. 3,2—3,8 mm.

Közép-Európa keleti felében él. Magyarországon a síkságok és az alacsony dombvidékek lakója. IV—VII.

parallelus SEIDL.

15 (14) Szárnyfedőin a serteszőrök igen rövidek, csak nagyító alatt láthatók, nem lapátszerűen kiszélesedettek. Előtora másfélszer olyan

széles, mint amilyen hosszú, oldalai egyenletesen íveltek. Ormánya a szélességénél hosszabb, háta a csúcsa felé erősen elkeskenyedik, és így mély csápárka részben felülről is látható. Ormányháta lapos, mérsékelten görbült. Előtora a közepe táján a legszélesebb, háta az elülső harmadban gyengén bemélyedt, közepén sekély hosszanti barázda fut végig, a tő közelében kétoldalt 1—1 sekély bemélyedés is látható. A szárnyfedők oldala szintén párhuzamos, barázdái szélesebbek, de sekélyek, közterecskéi domborúbbak. 2,5—3 mm.

Európai és mediterrán elterjedésű faj. Magyarországon eddig egyetlen példányát Magyaróváron gyűjtötték. VII.

laticollis BOH.

- 16 (7) Elülső lábszárának a végén sem fogak, sem tövisek nem láthatók, csupán egyszerű serteszőrök (38. ábra: E).
- 17 (18) Feje igen erősen megnyúlt, ormánya lényegesen hosszabb, mint amilyen széles. Ormányát a fejtől harántbarázda választja el (38. ábra: G). A az ormány háta majdnem lapos, a csúcsa felé tetemesen elkeskenyedik és erősen lefelé görbült. Szeme lapos. Csápárka csak a csáptőn mély, a szeme felé ellaposodik, felülről nézve jól látható. Előtora majdnem olyan széles, mint amilyen hosszú, csúcsa felé erősen, töve felé gyengén keskenyedő oldalakkal; csúcsa előtt gyengén befűzött, töve közelében a sekély középarázdától kétoldalt 1—1 elég mély gödröske van. Szárnyfedői tojás alakúak, oldalai egyenletesen lekerekítettek és hátrafelé gyengén kiszélesedettek, így valamivel a közép mögött a legszélesebbek. Barázdái finomak, finoman pontozottak, közterecskéi majdnem laposak. Felületén a pikkelyek kör alakúak, nem állnak teljesen zártan, szürkésen és barnásan tarkáztak. Az előtor sertéi rövidebbek, mint a szárnyfedőké. 3—5 mm.

Európai elterjedésű faj. Magyarországon is előfordul, de ritka, Szlovákiában és Erdélyben gyakoribb. VIII.

bifoveolatus BECK

V á l t o z a t a :

1. Szárnyfedőinek pikkelyei barnák és részben fehérek. — A törzsalak között, ritka ab. **tessellatus** MARSH.
- 18 (17) Feje rövid, ormánya nem, vagy csak alig valamivel hosszabb, mint amilyen széles. Az ormány tövén nincs harántbarázda.
- 19 (20) Előtora kétszer olyan széles, mint amilyen hosszú, csúcsa előtt befűzött, közepén hosszanti barázdával. Mérsékelten görbült ormánya a szélességénél hosszabb, hosszában kimélyített háta a csúcsa felé erősen elkeskenyedik, párhuzamos oldalú csápárkának külső széle felülről látható. Szárnyfedői szabályos tojás alakúak, oldalai egyenletesen íveltek, a közepük táján a legszélesebbek. Barázdái szélesek, mélyek és durván, de sekélyen pontozottak. Sertéi sűrűn

állnak, hosszúak és a végükön gyengén kiszélesedettek. Felületét sűrűn, majdnem zártan elhelyezett szürkésbarna, szabálytalan négy-
szög alakú pikkelyek borítják. 3—3,5 mm.

Európai elterjedésű faj. Magyarországon a nem leggyakoribb faja. III—X.
(= *stipulatus* GERM.)

aristatus GYLL.

20 (19) Előtora közel másfélszer olyan széles, mint amilyen hosszú; felületén sem befűződés, sem hosszanti középbarázda nem található, vagy csak igen gyenge nyomokban.

21 (22) A szárnyfedők sertéi aránylag hosszúak, azonban jóval rövidebbek, mint az előző faj esetében, amelyhez különben igen hasonlít. Sertéi is sűrűn helyezkednek el a közterecskéken. A *T. aristatus* GYLL.-tól az előtor alakján kívül főként a keskenyebb szárnyfedő, valamint a finomabb és élesebb, finomabban pontozott barázdák különböztetik meg. Valamivel kisebb is. 2,5—3 mm.

Közép-európai elterjedésű faj. Magyarországon szintén elterjedt, az alacsonyabban fekvő vidékeket kedveli. Az előbbi fajnál jóval ritkább. V—VIII.
(= *squamulatus* OLIV., *spinus* GOEZE)

Olivieri BEDEL

22 (21) Szárnyfedőinek sertéi igen rövidek és finomak. Ormánya a szélességénél nem hosszabb, háta a csúcsa felé gyengén elkeskenyedik, Csápárkának felső éle a szeme felé irányul, az alsó pedig szögletesen megtörve lefelé; az utóbbi bélyeg mind a 2 előző közeli rokon fajtól megkülönbözteti. Előtörának oldalai íveltek, közepük mögött a legszélesebbek, előrefelé erősen, hátrafelé gyengébben keskenyednek, felületén nincs bemélyedés. Szárnyfedői hosszabbak, tojás alakúak, finoman barázdáltak, közterecskéi laposak. Felületén a kis, kerek, szürkés pikkelyek nem teljesen zártak. 2,1—3 mm.

Kelet-európai faj. Magyarországon mindenütt szórványosan fordul elő. III—VI., VIII. (= *sabulosus* REDTB.)

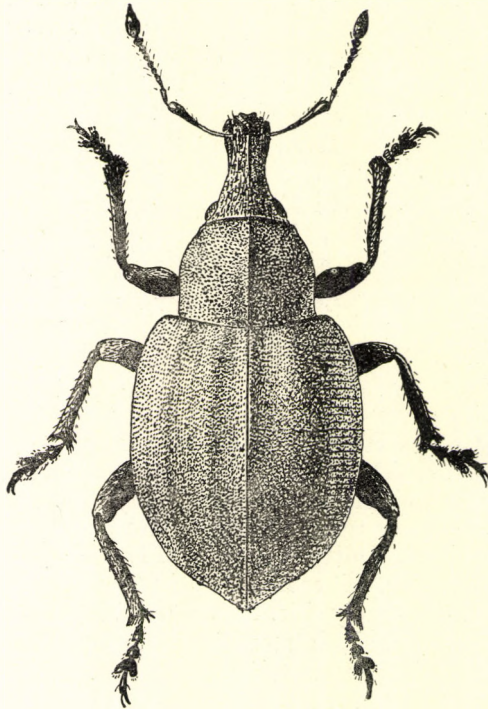
inermis BOH.

23. nem: **Tropiphorus** SCHÖNH.

Közepes testnagyságú, nagyon finoman, majdnem porszerűen pikkelyezett fekete vagy sötétbarna ormányosbogarak. Szárnyfedőjük széles, a pikkelyek között rendszerint nincsenek szerteszórók. Ormányuk a szélességénél sokkal hosszabb, lapos szemük valamivel a fej alsó széléhez áll közelebb, mint a felsőhöz. Csápjuk hosszú és vékony, tíze sem erősen megvastagodott. Csápárkuk oldalt álló, de minthogy az ormány alsó része elől kissé kiszélesedik, a csápárok egy része felülről is jól látható. Előtörük nem, vagy csak valamivel szélesebb, mint amilyen hosszú, hosszanti középele vagy sima középvonala majdnem mindig jól látható. Szárnyfedőik válla kiugró, szélesebb, mint az előtor töve, oldalai kerekítettek vagy majdnem párhuzamosak, végük

rendszerint csúcsosan kihúzott, pontsorai néha alig láthatók, máskor igen durvák, közterecskéi laposak, néhány fajukon azonban legalább részben bordaszerűen kiemelkednek. Lábaik erősek, rövidek, combjaik belső élén nincs fog, karmaik a tövükön összenőttek.

Eddig mintegy 20 palearktikus faja ismeretes. A Kárpát-medencében 9 faj fordul elő. Életmódjuk az előbbi nem fajaiéhoz hasonlít. Tápnövényeik között természetett növények nemigen szerepelnek, így gazdasági szempontból közömbösek.

39. ábra. *Tropiphorus micans* BOH. (Eredeti)

- 1 (2) Szárnyfedőinek sorsorjai igen nagyok és gödørszerűen bemélyedtek,* a pontok közötti terek sokkal keskenyebbek, mint a pontok; a kissé domború közterecskék a pontsoroknál nem, vagy csak alig szélesebbek. A páratlan közterecskék csak hátul, és ott is csak gyengén emelkednek ki. Tojás alakú szárnyfedőinek pikkelyei feketék, helyenként gyenge fémeszöld csillogással. Közöttük nagyon finom és rövid szőröcskék láthatók. Előtörőnek oldalai párhuzamosak, széles csúcsa előrefelé, töve hátrafelé ívelt (40. ábra: A). Hosszanti középele finom, de határozottan kiemelkedik, felülete igen sűrűn és finoman ráncoltan pontozott. 5 mm.

* A *T. cucullatus* FAUV. [lásd 16 (15) sorszámot] sorsorjai meglehetősen nagyok és mélyek, előtőra azonban a csúcsa felé erősen elkeskenyedek, szárnyfedői széles tojás alakúak és élénken tarkázottan pikkelyezettek.

Az Osztrák-Alpokban él; az irodalmi adatok szerint Horvátország és Szlovákia magas hegységeiben is megtalálták

[**globatus** HERBST]

- 2 (1) Szárnyfedőinek sorpontjai jóval kisebbek, vagy ha nagyok, akkor egész sekélyek, nem gödörszerűen bemélyedtek.
- 3 (4) A felül kissé lapított előtor közepe mögött, az élesen kiemelkedő hosszanti középél két oldalán 1—1 terjedelmes, de sekély bemélyedés van; kisebb és gyengébb egyenetlenségek más helyeken is előfordulhatnak. Előtorának oldalai íveltek, maga az előtor közepén a legszélesebb, csúcsa majdnem egyenesen lemetesztett, felülete finom, kerekded pikkelyekkel fedett. Szárnyfedői hosszúak, különösen a hímek szárnyfedőjének oldalai egyenesek, hátrafelé kissé elkeskenyedők, pontsorai elenyészően sekélyek és páratlan közterecskéik bordaszerűen kiemelkednek (az 5. és 7. közterecske messze a csúcs előtt megvastagodik, és hirtelen véget ér); 1—1 sor apró, elálló, sárgás színű serteszőröcskével díszítettek. Apró, kerek pikkelyei feketék, helyenként piszkosszürke pikkelyek halvány foltokat alkotnak. 6—7 mm.

Közép-Európa magas hegységeiben fordul elő. Faunaterületünkön eddig csak Horvátországban (Velebit) találták (= *carinatus* auct.)

[**styriacus** BEDEL]

- 4 (3) Az előtor felülete egyenletesen boltozott, minden egyenetlenség nélkül.
- 5 (10) Szárnyfedőinek elülső felében a 3. és az 5. közterecske legfeljebb alig láthatóan emelkedik ki, a szárnyfedők korongja egyenletesen boltozottnak látszik.
- 6 (7) Szárnyfedőinek töve az előtor tövénél sokkal szélesebb, szárnyfedői igen rövidek és szélesek, korongjuk elől kissé lapított, a 7. és a 8. közterecskéje erősen bordaszerűen kiemelkedik, a felület ezektől kezdve az oldalszegélyig lapos vagy homorú. Előtora a töve felé gyengén, a csúcsa felé erősebben elkeskenyedik, oldalai a közepük mögött majdnem egyenesek. Felületét éppen úgy, mint a szárnyfedőket, finom sárgás, néha zöldesbe játszó apró, kerekded pikkelyek fedik halvány foltokban. Előtorának hosszanti középéle keskeny, határozottan kiemelkedő. Szárnyfedőinek pontsorai alig láthatók (39. ábra). 6,5—7,5 mm.

Kelet-európai faj. Magyarországon messze elterjedt hegyvidéki állat, de nem közönséges. V—VII.

micans BOH.

V á l t o z a t a i :

1. A 3. és az 5. közterecske a tövénél egész gyengén kidomborodik, serteszőröcskéi jobban láthatók. — Ritka
forma typica

2. A szárnyfedő korongjának 3. és 5. közterecskéje lapos, az igen apró serteszőrök alig láthatók. — Magyarországon a változat gyakoribb, mint a törzsalak
ab. *obesus* FAUV.

- 7 (6) Szárnyfedőinek töve az előtor tövéénél alig szélesebb, szárnyfedői hosszúkásabb tojás alakúak, korongjuk elöl sem lapított, a 7. és a 8. közterecskéje gyengén bordázott, és ezektől kezdődően a felület az oldalszegélyig kissé domború.
- 8 (9) Szárnyfedőinek korongján a páratlan közterecskéken nincsenek elálló serteszőröcskék. Előtorának hosszanti középéle elenyésző, oldala laposan ívelt, közepén a legszélesebb, a töve felé majdnem annyira elkeskenyedő, mint a csúcsa felé. Pikkelyei aprók, kerekdedek, nem állnak olyan sűrűn, mint a szárnyfedőkön, gyengén bronzos csillogásúak. A szárnyfedők pontsorai sekélyek, a sorpontok aránylag nagyok, mindegyikben 1—1 nagyobb, hosszúkás pikkely ül. A közterecskék a korongon jóval szélesebbek, mint a pontsorok, és gyengén, egyformán domborúak. A szárnyfedők pikkelyezése halvány, elmosódott tarkázottságot mutat. 6—7 mm.

Közép-európai hegyvidéki faj. Faunaterületünkön eddig a Kárpátok vonulatában és Horvátországban találták. VII.

[*tomentosus* MARSH.]

- 9 (8) A szárnyfedők korongján is jól láthatók a páratlan közterecskék elálló, sorokba rendezett serteszőröcskéi. Előtorának hosszanti középéle éles és határozottan kiemelkedő. Pikkelyei finomabbak és kissé gyérebbebb állnak, ugyancsak finomabbak a szárnyfedők pontsorai is, amelyeknek pontjaiban nincs nagyobb hosszúkás pikkely. Az előbbi fajtól (és a *T. carinatus* MÜLL. gyengén bordázott példányaitól is, amelyekhez különben igen hasonlít) továbbá azáltal is különbözik, hogy szárnyfedőinek a töve nem szélesebb, mint az előtor töve. 6 mm.

Mediterrán elterjedésű faj. A Kárpát-medencében Erdélyből és Kárpát-ukrajnából is említik. IV., VII.

[*obtusus* BONSD.]

- 10 (5) A 3. és az 5. közterecske a szárnyfedők korongján is határozottan bordaszerű, néha azonban csak gyengén.
- 11 (14) Előtorának hosszanti középéle határozottan kiemelkedik. Pikkelyei igen aprók, gyéren állnak, színezetük egyenletes.
- 12 (13) A szárnyfedők töve határozottan szélesebb, mint az előtor töve, vállai szögletesen kiugrók. Pikkelyei hosszúkásak. Előtora majdnem olyan hosszú, mint amilyen széles, csúcsa sokkal keskenyebb a tövéénél, oldalai laposan és egyenletesen ívelték. Szárnyfedői mindkét ivar esetében tojás alakúak, pontsorai nagyon sekélyek, finom apró sorpontokkal, a páratlan közterecskék erősen bordázottak, a párosak teljesen laposak. 5,5—6,5 mm.

Közép-európai faj. A Kárpátok vonulatán gyakori. Magyarország területéről az irodalom csak Zalatapolcáról említi, de ez az adat is ellenőrzésre szorul. (= *elevatus* HERBST, *mercurialis* FABR.)

carinatus MÜLL.

- 13 (12) A szárnyfedők töve alig észrevehetően szélesebb, mint az előtor töve, vállalai lekerekítettek. Pikkelyei kerekdedek. Előtora a szélességénél rövidebb, csúcsa felé erősebb ívben keskenyedik el, mint a töve felé, oldalai a hátulsó felükön majdnem egyenesek. A hím szárnyfedői keskenyebbek, hosszúkásabbak, mint a nőstény szárnyfedői. Pontsorai mélyebbek, sorpontjai jóval nagyobbak és kevésbé sekélyek. Páratlan közterecskéi gyengébben bordázottak, a párosak kissé domborúak. A páratlan közterecskék elálló serteszőrei jobban szembetűnők. 5—6 mm.

Erdély endemikus faja, ritka

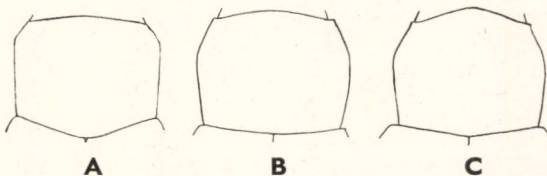
[**transylvanicus DANIEL**]

- 14 (11) Előtórán középen nem középél húzódik, hanem egyszerű, sima, pont nélküli sáv. Felületének pikkelyei nagyobbak, kerekdedek, és lényegesen erősebb foltozottságot mutatnak, mint az összes eddig tárgyalt fajokon.
- 15 (16) Az előtor oldalai — felülről nézve — majdnem a laposan ívelt csúcsig egyenesek és csak a csúcs előtt hirtelen keskenyednek el (40. ábra: B). Szárnyfedőin a sorpontok kicsik, sekélyek, a bennük ülő pikkelyek hosszúak, sokkal keskenyebbek, mint a közterecskék kerek pikkelyei. A bordaszerűen kiemelkedő közterecskék serteszőröcskéi alig láthatók. A páros közterecskék laposak. Felületének világosabb színű pikkelyei rendszerint élénkzöldek, fémes csillogásúak. Nagyobb faj. 5,5—6,5 mm.

Főként a Balkán félsziget északkeleti részein él, de előfordul Ausztria hegyvidékein, továbbá Horvátországban és Szlovákiában (?) is. Magyarországon eddig még nem került elő

[**ochraceosignatus BOH.**]

- 16 (15) Az előtor oldalai a tőtől csak a középig egyenesek és onnan lapos ívben elkeskenyednek a félkör alakúan ívelt csúcs felé (40. ábra: C). Szárnyfedőin a sorpontok nagyobbak és mélyebbek, a pontokban található pikkelyek alig keskenyebbek, mint a közterecskék pikkelyei. A bordaszerűen kiemelkedő közterecskék elálló serteszőrei

40. ábra. A: *Tropiphorus globatus* HERBST, B: *T. ochraceosignatus* BOH. és C: *T. cucullatus* FAUV. előtora (Eredeti)

hosszúak, jól láthatók. A páros közterecskék enyhén domborúak. Felületének világosabb színű pikkelyei szürkések vagy sárgások, gyakran elég élénkzöldes vagy vöröses csillogással, a sötétebbek között élénk foltocskákat alkotnak. Kisebb, 4,5—5,5 mm.

Közép- és Dél-Európa hegyvidékein él. Faunaterületünkön eddig Horvátországból és Szlovákiából mutatták ki. Magyarországon egyetlen példányát a Bükk hegységben találták. VI.

cucullatus FAUV.

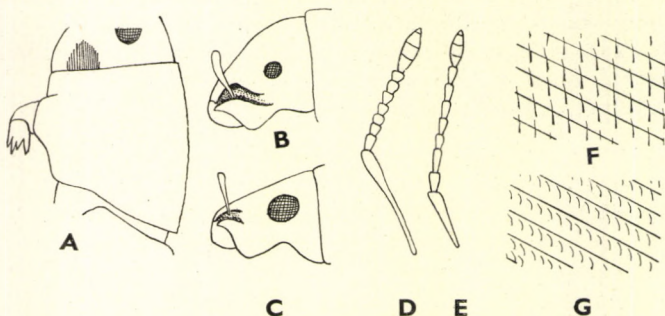
5. alcsalád: **Tanymecinae**

Testük hosszúkás tojás alakú. Ormányuk széles, rövid, lapított felületén legfeljebb közepén van hosszanti él. Csápjuk aránylag rövid, de nem nagyon vastag. Csápáruk többnyire sekély, a szem előtt lefelé kanyarodik. Szemük kerekded, meglehetősen domború, a fej oldalmagasságánál mindig alacsonyabb. Előtörök elülső szegélye a szemek alatt oldalt is egyenesen lemetsett, a szemek mögött előre irányuló hosszú szőrök ülnek (41. ábra: A). Testüket igen sűrűn finom pikkelyek borítják, amelyek csak ritkán fémes csillogásúak. Néhány fajon a pikkelyeken kívül hosszú, felálló szőröket is találunk. Karmaik szabaddon állók.

Eddig az alcsalád több mint 1000 faja ismeretes, amelyek az egész világon elterjedtek. A Kárpát-medencében 3 nem 11 faja fordul elő.

A n e m e k h a t á r o z ó k u l c s a

- 1 (2) Szemük nagyon kicsi, a fej oldalának a közepén helyezkedik el (41. ábra: B), erősen domború. Testfelületüket szürke és sötétbarna, sohasem fémes csillogású pikkelyek fedik, amelyek között hosszú, felálló szőrök állnak. Előtörök kissé szélesebb, mint amilyen hosszú, majdnem korong alakú (1. nemzetség: *Thylacitini*) (= *Thylacites* GERM.)
1. nem: **Cycloderes** SAHLB.
- 2 (1) Szemük nagyobb, a fej felső széléhez közelebb helyezkedik el (41. ábra: C), kevésbé domború. Testfelületüket finom, porszerű

41. ábra. A: *Tanymericus palliatus* FABR. előtora oldalról — B: *Cycloderes pilosus* FABR. és C: *Tanymericus palliatus* FABR. feje oldalról — D: *T. palliatus* FABR. és E: *Chlorophanus graminicola* GYLL. csápjá — F: *Cycloderes pilosus* FABR. és G: *C. Guinardi* DUVAL szárnyfedőszőrei (Eredeti)

pikkelyek sűrűn borítják, közöttük nincsenek hosszú, felálló szőrök. Előtoruk mindig hosszabb, mint amilyen széles (2. nemzetség: *Tanymecini*)

- 3 (4) Hamuszürke, néha csíkosan világosabb és sötétebb pikkelyekkel borított fajok, amelyeknek csápja erősen térdes és tőize sokkal hosszabb, mint az ostor első 3 íze együttesen (41. ábra: D). Előtoruk töve egyenes
2. nem: **Tanymecus** SCHÖNH.
- 4 (3) Testfelületüket élénk, néha fémes csillogású, sárga, zöld, kékés, részben fahéjszínű, igen finom, hímorszerű pikkelyek borítják; ezek már gyenge érintésre is lehullanak és vegyszerek hatására könnyen elszíneződnek. Csápjuk gyengén térdes, aránylag rövid tőizük alig olyan hosszú, mint az első 3 ostoríz együttesen (41. ábra: E). Előtoruk töve mind a két oldalon ívesen kimetszett
3. nem: **Chlorophanus** GERM.

1. nem: **Cycloderes** SAHLB.

Ormányuk igen széles, a fej oldalától a széles és gyengén kimetszett csúcs felé egyenes vonalban elkeskenyedik. Szemük többnyire félgömb alakúan kidomborodik, a fej oldalán közepén helyezkedik el (41. ábra: B). Rövid csápjuk tőize nem éri el a szem hátulsó szegélyét, ostorízei rövidek, az első kettő kivételével rövidebbek, mint amilyen szélesek. Csápáruk meredeken fut le az ormány alsó oldala felé. Előtoruk majdnem korong alakú, töve finoman szegélyezett, szemük alatt az előtor csúcshegélyén ülő, előre hajlott szőrök láthatók. Pajzsockájuk igen kicsi. Szárnyfedők széles tojás alakúak, vállaik lekerekítettek, csúcsuk előtt kissé befűzöttek. Lábaik rövidek és erősek, combjaik belső élén nincs fog, lábfejeik különösen rövidek. Testfelületüket szürkés és barnás pikkelyek, valamint hosszú (csak ritkán rövid), felálló serteszőrök díszítik.

Az eddig ismert közel 120 faja közül a túlnyomó többség mediterrán állat, 1 euroszibériai elterjedésű, 2 Dél-Amerikában, 1 Dél-Afrikában és 2 Közép-Afrikában él. Faunaterületünkön 3 faj fordul elő. Alacsony fűfélék között élnek; gazdasági jelentőségük még nem ismeretes.

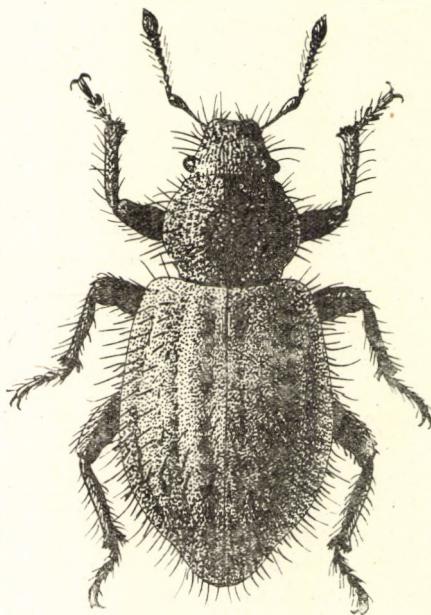
- 1 (4) Kis fajok, hosszúságuk nem éri el a 6 mm-t sem. Előtoruk háta lapított.
- 2 (3) Szárnyfedőin a serteszőrök hosszúak, hátul jóval hosszabbak, mint egy közterecske szélessége, meredeken elállók (41. ábra: F). Tarkóján a szeme mögött nincs gallérszerű bemélyedés. Előtora a tő és a csúcs felé egyformán elkeskenyedik, legszélesebb pontja tehát közepén van. Fekete, egész felületét nagyon sűrűn álló szürkés és barnás pikkelyek fedik, feje, előtorának két oldala és a korongján található 2 hosszanti sáv, valamint a szárnyfedők 4–4 teljesen elmosódott sávja világosabb, a test többi része sötétebb színű pikkelyek 1 borított. Fejének sertéi a leghosszabbak, lábainak serteszőrei ugyan-

olyan sűrűn állnak, de valamivel rövidebbek. Vöröses csápján csak finom, rövid szőrök találhatók (42. ábra). 4—5,5 mm.

Eurosibériai elterjedésű faj. Magyarországon a síkságokon és az alacsonyabb dombvidékeken elterjedt és gyakori. III—VI., VIII—X.

pilosus FABR.

- 3 (2) Szárnyfedőinek serteszőrei jóval rövidebbek, hátul sem érik el egy közterecske szélességét, erősebben hátra dőlnek (41. ábra: G).

42. ábra. *Cycloderes pilosus* FABR. (Eredeti)

Tarkóján a szeme mögött jól látható gallérszerű harántbemélyedés van. Szeme sokkal laposabb. Előtora a csúcs felé erősebben elkeskenyedik, mint a tő felé, legszélesebb pontja tehát az előtor hátulsó harmadában van. A pikkelyek színe sokkal egyöntetűbb, testfelületén rendszerint alig lehet valamilyen rajzolatot megkülönböztetni. Egyébként is a legtöbb példányon kéregszerű bevonat képződik, amely a pikkelyeket felismerhetetlenné teszi. 4—5 mm.

Mediterrán elterjedésű faj, amelyet faunaterületünkön eddig csak Horvátországban mutattak ki

[Guinardi DUVAL]

- 4 (1) Jóval nagyobb faj (a kis példányok mérete is meghaladja a 6 mm-t). Előtörának háta domború, a hosszánál jóval szélesebb, középen a legszélesebb, csúcsa és töve felé egyenlő mértékben keskenyedik el. Tarkóján nincs harántbemélyedés. Szeme erősen kiugró. Szárny-

fedőinek az alakja hasonlít az előző fajok szárnyfedőihez, de domború. Pikkelyei kerekdedek, a szárnyfedőkön valamivel kisebbek, mint a fejen és előtoron, a fej pikkelyei fehéresek, ugyancsak fehéres pikkelyek az előtor korongjának két oldalán 2 hosszanti sávot alkotnak és szegélyezik az előtor hátát. A szárnyfedők pikkelyei valamivel sötétebbek, fehéres, valamint sötét pikkelyfoltocskákkal. 6—9 mm.

Mediterrán elterjedésű faj, amelyet a Kárpát-medencéből eddig csak Herkulesfürdőről és Orsováról közöltek

[fritillum PANZ.]

2. nem: *Tanymecus* SCHÖNH.

Ormányuk alkata az előbbi nem fajainak ormányához nagyon hasonlít. Szemük a fej felső széléhez közelebb áll, kevésbé kiugró (41. ábra: C). Csápjuk rövid, vékony, erősen térdes (41. ábra: D), tőize nem éri el a szem hátulsó szélét,

43. ábra. *Tanymecus dilaticollis* GYLL. (Eredeti)

ostorízei közül csak az első kettő hosszabb, mint amilyen széles. Csápárkuk gödör alakú, majdnem kerek és teljesen az ormány oldalán fekszik. Előtoruk különböző alakú, de töve mindig egyenesen lemetsett, elülső szegélyéről a szemek alá hosszú pillaszőrök nyúlnak előre (41. ábra: A). Pajzsocskájuk kicsi, de jól látható. A szárnyfedők válla, bár szintén lekerekített, mégis erősen kiugró, csúcsa kihegyesedik. Lábaik olyanok, mint az előbbi nem fajaié. Testfelületüket sűrűn álló pikkelyek borítják, felálló serteszőrök nincsenek a lábakon sem.

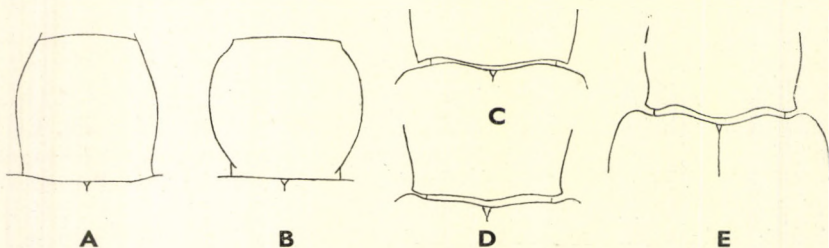
A nem eddig kimutatott mintegy 90 faja — Ausztráliát és szigetvilágát kivéve — elszórtan az egész világon előfordulnak. A Kárpát-medencében 2 faja ismeretes; gazdasági szempontból mindkettő jelentős kártevő.

- 1 (2) Előtora hengeres, oldalai laposan ívelték, csúcsa és töve felé kb. egyformán elkeskenyedik, felülete egyenletesen boltozott (44. ábra: A). Ormánya jól láthatóan hosszabb, mint amilyen széles, a csúcsa felé kissé kiszélesedik, hosszanti középvonalában sekély hosszanti árok húzódik végig. Szeme nagy és gyengén domború, homloka a szemek között keskenyebb, mint az ormány csúcsának legszélesebb pontján. Testét a szürke, keskeny pikkelyek sűrűn takarják, amelyek az előtor korongján is egyenletesen eloszlanak. Pikkelyei rendszerint egyforma hamuszürkék, a test oldalán valamivel világosabbak, a szárnyfedők váltakozó közterecskéin pedig néha kissé barnás színűek. 8—12 mm.

Euroszibériai faj. Magyarországon csak a sík területek és az alacsonyabb dombvidék lakója. Tápnövényei a vadon élő növények közül az *Arctium lappa* és a csalánfélék. A termesztett növények közül különösen a répaféléket károsítja, de megfigyelték azonkívül lucernán, dohányon, napraforgón stb. is. Répaföldeken a lisztes répabarkó (*Cleonus punctiventris* GERM.) elleni védekezés (lásd ott) e faj ellen is eredményes; különben HCH és DDT hatóanyagú védekezőszerekkel csökkentik számukat. IV—VII. — Hegyesfarú barkó

palliatu FABR.

- 2 (1) Előtora a hátsó harmadban a legszélesebb, a csúcsa felé nagyon lapos, a töve felé igen meredek ívben keskenyedik, háta kevéssé domború, különösen az oldalak mentén ellaposodik (44. ábra: B). Ormánya a tőtől kezdve a csúcs felé egyenletesen elkeskenyedik, hosszanti középvonalában finom, kiemelkedő élecske húzódik végig. Szeme sokkal kisebb, majdnem félgömb alakú, homloka a szemek között szélesebb, mint az ormány bármely más pontján. Pikkelyei szürkék, néha majdnem fehérek, de durvábbak és sűrűbben állanak, mint az előző faj testén. Az előtorán harántosan elhelyezkedő pikkelyek a hosszanti középvonal mentén élhez hasonló vonalat alkotnak. Szárnyfedőin a pikkelyek egyszínű szürkék, vagy a váltakozó közterecskéken gyakran barna sávozást okoznak. Szárnyfedői rövidebbek. Jól kisebb faj (43. ábra). 4—8 mm.

44. ábra. A: *Tanyemecus palliatus* FABR., B: *T. dilaticollis* GYLL. előtora — C: *Chlorophanus excisus* FABR., D: *C. graminicola* GYLL. és E: *C. viridis* L. előtorának töve (Eredeti)

Mediterrán faj. Magyarországon messze elterjedt. Vadon élő tápnövényeit nem ismerjük, a gazdasági növények közül a tengeri szenved legtöbbet károsításától. Az utóbbi években olyan tengeritáblákat is találtak, amelyeken a kukoricabarkó az összes palántát teljesen lerágta. Kis parcellák jóval érzékenyebbek a támadásával szemben, mint a nagyok, ahol a táblák belsejébe nem hatol be. Nagy táblákon helyesen alkalmazott vetésforgó esetén főleg azon az oldalon kell védőintézkedéseket hozni, amelyen az előző évben kukorica volt. Minden DDT és HCH hatóanyagú szerrel való porozás vagy permetezés, sőt a bordói lé is kielégítő védelmet nyújt, ha a védekezést idejében alkalmazzák. IV—VI., VIII. — **Kukoricabarkó**

dilaticollis GYLL.

Változata:

1. Szárnyfedőinek váltakozó közterecskéin sötétbarna pikkelysávok látszanak. — A törzsalak között nem ritka ab. **vittiger** GYLL.

3. nem: **Chlorophanus** GERM.

Testalkatuk, lapos, széles és rövid ormányuk, az előtor elülső szegélyéről a szem alá előrenyúló pillaszőrök, valamint a felálló serteszőrök teljes hiánya világosan mutatja közeli rokonságát az előbbi nemmel. Ezekről a fajokról azonban élénk, néha fémes csillogású zöld, sárga, kékes, vagy részben fahéjszínű, igen finom hímorszerű pikkelyei* könnyen megkülönböztetik. Csápjuk tőize nagyon rövid, alig hosszabb, mint az első 3 ostoríz együttesen, csápjuk ezért kevésbé terdes (41. ábra: E), ostorízeik vastagok. Elülső lábszáruk különösen a vége felé erősen befelé görbül; a csúcs belső oldalán ülő erős fog szintén befelé irányul.

A palearktikus régióból közel 50 faja ismeretes, a Kárpát-medencében 6 faja fordul elő. Tápnövényei különböző fűzfélék és csalánfélék. Fejlődésmenetük még nincs tisztázva. Gazdasági jelentőségük elenyésző.

- 1 (2) Az előtor hátulsó szögletei felülről nézve lekerekítettek vagy tompaszögűeknek látszanak, oldalai a tő felé is ív alakúan elkeskenyednek (44. ábra: C). Csápostorának csak a 2. íze lényegesen hosszabb, mint amilyen széles, az 1., valamint a 3—7. íz valamivel szélesebb, mint amilyen hosszú. Testét fémesen csillogó zöld pikkelyek borítják, csak a fej és az előtor oldalának a pikkelyei tompafényű citromsárgák. Az előtor korongján és a szárnyfedők varratmenti közterecskéin, valamint a szárnyfedők közepén a válltól majdnem a csúcsig húzódó széles sávon a pikkelyek gyéribben állnak, amiért ezek a felületek sötétebbeknek látszanak. Lábaik a pikkelyek sokkal élénkebb fémes csillogásúak (45. ábra). 7—10 mm.

Kelet-európai faj. Magyarországon a síkságok és a dombvidékek lakója, de csak szórványosan fordul elő. V.

excisus FABR.

* Ezek a finom pikkelyek azonban igen kényesek és már gyenge érintésre is lekopnak, ezért a bogarak legjobban ciánban vagy kéndioxidban gyűjthetők.

Változata:

1. Szárnyfedőin a válltól a csúsig húzódó sötétebb sáv hiányzik, minthogy a pikkelyek ott is sűrűn állnak. — Ritka ab. *fallax* SAHLB.
- 2 (1) Az előtor hátsó szögletei felülről nézve kifelé irányulnak, hegyesek. Kifelé álló fognak látszanak akkor is, ha oldalai a tő felé néha kissé behúzottak is (44. ábra: D). A csápostoron legalább az első 3 íz lényegesen hosszabb, mint amilyen széles, sokszor azonban a többi is.

45. ábra. *Chlorophanus excisus* FABR. (Eredeti)

- 3 (4) A szárnyfedők oldalán húzódó, világos színű pikkelyekből álló sáv nem éri el az oldalszegélyt, hanem csak a 6. és 7. közterecskére korlátozódik; ettől a sávtól az oldalszegélyig a pikkelyek szintén zöldessárgák, de lényegesen gyéribben állnak, mint a sávon, és így a szárnyfedőknek ez a része sötétebb színű. Az előtor korongján és a szárnyfedők közepén a pikkelyek fahéjszínűek, a vállbütyköt mindig a világos sáv takarja el. 8–10 mm.

Kelet-európai elterjedésű faj. Irodalmi adat szerint Zemplén megyében (Vinna) gyűjtötték, ami azonban még megerősítésre szorul

[*voluptificus* GYLL.]

- 4 (3) A szárnyfedők oldalán húzódó világos sáv eléri az oldalszegélyt, a korong pikkelyei rendszerint erősen elütő színűek, ritkán hasonlóan sárgászöldek, de ilyenkor is sokkal gyéribben állnak, és a felület ennek következtében sötétebbnek látszik, mint az oldalszegély.

- 5 (6) A szárnyfedők korongjának pikkelyei is sárgás- vagy barnászöldek, színben tehát alig különböznek az oldalszegély pikkelyeitől, de lényegesen gyéribben állnak, és így ez a felület sötétebbnek látszik. Az oldalsáv színe nem különül el élesen a korongétól. A korong gyéribben pikkelyezett felülete a szárnyfedő tövének közelében 6 közterecskére terjed ki. A szélső öt közterecskét a világosabb oldalsáv takarja, amely helyenként kisebb-nagyobb mértékben szabálytalan vonalban áthatol a 6. közterecskére is. Az előtor korongján a pikkelyek szintén sárgászöldek, ritkán vöröses fénnel csilognak. 6—10 mm.

Közép-európai faj, amely azonban lehúzódik Észak-Afrikáig. Magyarországon síkvidéken, dombvidéken és a középhegységekben egyaránt megtalálták, azonban mindenütt aránylag ritka. V—VIII.

gibbosus PAYK.

Változata:

1. Az előtoron és néha a szárnyfedők korongján a pikkelyek vöröses színben csilognak. — A törzsalak között, ritka ab. **Ullrichi** FAUST
- 6 (5) A szárnyfedők korongjának pikkelyei fahéjszínűek vagy zöldesek, az oldalsáv világos színétől mindig élesen elkülönülnek.
- 7 (8) A szárnyfedők korongjának sötét felülete a tő közelében csak 5 közterecskére terjed ki, a 6., külső közterecskét a világos oldalsáv takarja, amely az 5. pontsor mentén élesen elkülönül és a vállbütyköt magába foglalja. A szárnyfedők korongján a pikkelyek szintén zöldes színűek. Egyébként az előbbi fajhoz igen hasonlít, és talán annak csak változata. 7—8,5 mm.

Nyugat-európai elterjedésű faj. A Kárpát-medencében eddig csak Zemlén-megyében (Vihorlát, Vinna) és Herkulesfürdőn gyűjtötték

[**dorsiger** FAUST]

- 8 (7) A szárnyfedők korongjának rendszerint fahéjszínű, ritkábban zöldes pikkelyekkel fedett része legalább a belső 6, néha azonban 7 közterecskét is felöleli, valamint a vállbütyköt is magába foglalja. A világos oldalsáv 5 közterecskére terjed ki, a csúcs közelében azonban gyakran elfoglalja a 6. közterecskét is.
- 9 (10) Az előtor és a szárnyfedők korongján a pikkelyek zöldes vagy bronzos csillogásúak. Az előtor mindkét oldalán a tőszegély előtt mély harántbarázda húzódik, úgyhogy az előtor oldala — felülről nézve — a hátsó sarkok előtt kimetszettnek látszik (44. ábra: E). Az ormány hátát kétoldalt 1—1 tompa él határolja. Előtora majdnem hengeres, a csúcsánál csak kevéssel keskenyebb, mint a tövénél. Szárnyfedőinek pontsorai finomak, közterecskéi kissé domborúak, 2 csúcsa éles, de rövid, csak gyengén szétálló. 10—12 mm.

Európai elterjedésű faj. A Kárpát-medencében főként a magasabb fekvésű területeket kedveli és ott gyakori, Magyarországon azonban ritka (Csepel, Nógrád-terőce). V—VII.

viridis L.

Változata:

1. Felületén a pikkelyek nem zöldek, hanem bronzos csillogásúak. — Nem ritka ab. *salicicola* GERM.

- 10 (9) Az előtor és a szárnyfedők korongján a pikkelyek fahéjbarnák, fémes csillogás nélkül, köztük ritkán elszórt, fémes zöld pikkelyek is vannak. Előtorának töve előtt nincs harántbarázda, oldala — felülről nézve — a hátulsó sarkok előtt nem kimetszett (44. ábra: D). Az ormány hátát határoló lécek elől élesek, a közepe mögött azonban majdnem teljesen eltompulnak. Szárnyfedőin a pontsorok durvábbak, ami azonban csak a pikkelyeitől megfosztott szárnyfedőkön szembetűnő. 2 csúcsa hegyes, hosszú, és rendszerint erősebben szétálló fejbán végződik. 11—14 mm.

Közép-Európában honos, Magyarországon is messze elterjedt és gyakori. V—VIII. (= *flavescens* HERBST)

graminicola GYLL.

6. alcsalád: *Cleoninae*

Hosszúkás tojás alakú, karcsú vagy ritkábban zömök fajok. Ormányuk rendszerint vastag, jóval hosszabb, mint a fejük, felül többnyire lapított, rajta 1—5 hosszanti él, ritkán élek nélkül; más nemek fajain az ormány hengeres vagy kissé kúpos, hosszanti lécek nélkül. Szemük függőleges irányban többé-kevésbé megnyúlt, lapos. Csápjuk aránylag rövid és vastag, határozottan térdes, és csak kevés fajon alig térdes. Csápáruk meredeken vagy laposan a fej alsó oldalára kanyarodik. Előtoruk elülső szegélye a szem alatt harántirányban lemetszett vagy gyengén előre ívelt (1. ábra: C), rajta hosszú pillaszőrök helyett legfeljebb csak sűrű, rövid szőröket találunk. Egyes fajok szárnyfedővége hegyben kihúzott. Karmaik szabadok vagy a tövükön összenőttek. Testüket általában többé-kevésbé élénk pikkelyes foltok vagy apró foltocskák díszítik, de előfordulnak egyenletesen szőrözött, sőt majdnem kopasznak látszó fajok is. Elálló szőrökkel ellátott fajok csak kivételesek. Általában nagyobb termetűek.

Az egész világon elterjedt alcsaládnak eddig több mint 1200 faja ismeretes. Ezek közül a Kárpát-medencében 66 faj előfordulását mutatták ki.

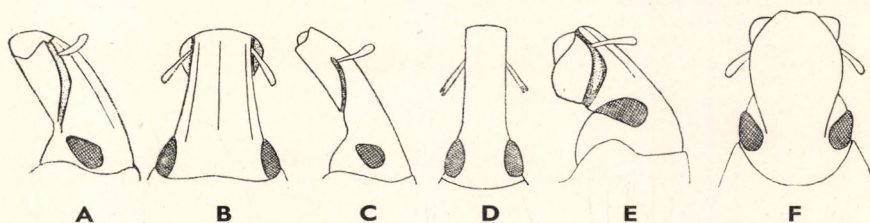
A n e m e k h a t á r o z ó k u l c s a

- 1 (2) Ormányuk vastag, a csúcsa felé gyakran kissé kiszélesedett, hátán 1—5, rendszerint jól fejlett hosszanti éle van (46. ábra: B). Csápáruk a csáptőtől előrefelé az ormány csúcsáig is jól látható, elől sokszor nyitott (46. ábra: A). Előtorukon különböző, az alaphól kiemelkedő skulptúra látható, csak ritkán egyszerűen pontozott. Hátulsó lábfejüknek 2. íze csak kivételesen hosszabb, mint a 3. Többnyire nagytestű, hosszúkás fajok, szárnyfedőjük széles, felüle-

tük pikkelyes vagy rövid, sohasem hosszú és elálló szőrökkel fedett (1. nemzetség: *Cleonini*)*

1. nem: **Cleonus** SCHÖNH.

- 2 (1) Ormányuk rendszerint vékony, hengeres (46. ábra: D), ritkán rövid, széles, ilyenkor azonban az ormány háta lapos, és rajta legfeljebb alig látható középél fut. Csápáruk a csúcs felé erősen megrövidült (46. ábra: C). Előtoruk egyszerűen pontozott. Hátulsó lábfejük 2. íze csak kivételesen olyan hosszú, mint a 3., rendszerint ennél rövidebb. Testükön ritkán vannak hosszú, felálló szőrök (2. nemzetség: *Lixini*).
- 3 (8) Csápáruk hosszú, a csáptőtől lapos ívben fut hátra, és a szem előtt eléri az ormány alsó oldalát (46. ábra: C). Ormányuk hosszú, hengeres, rendszerint sokkal, és csak kivételesen alig valamivel hosszabb, mint a fej (46. ábra: D).
- 4 (7) Felületükön a rövid, testhez simuló szőrökön kívül nincsenek hosszú, felálló szőrök. Nagyobb fajok.
- 5 (6) Testük hosszú, hengeres, előtoruk ritkán szélesebb, mint amilyen hosszú, szárnyfedőjük csúcsa néha egyenként tövisszerűen megnyúlt (47. ábra: A) 2. nem: **Lixus** FABR.
- 6 (5) Testük széles tojás alakú, zömök, előtoruk mindig szélesebb, mint amilyen hosszú. Szárnyfedők mindig közösen lekerekítettek (47. ábra: F) 3. nem: **Larinus** GERM.
- 7 (4) Felületükön az igen finom, testhez simuló szőrök mellett hosszú, meredeken elálló szőrök is vannak; hasonlóképpen szőrösek a lábaik is. 4—5 mm hosszú, kistermetű fajok (= *Stolatus* MULS.) 4. nem: **Lachnaeus** SCHÖNH.

46. ábra. A: *Cleonus punctiventris* GERM. feje oldalról és B: felülről — C: *Lixus Ascanii* L. feje oldalról és D: felülről — E: *Rhinocyllus conicus* FRÖL. feje oldalról és F: felülről (Eredeti)

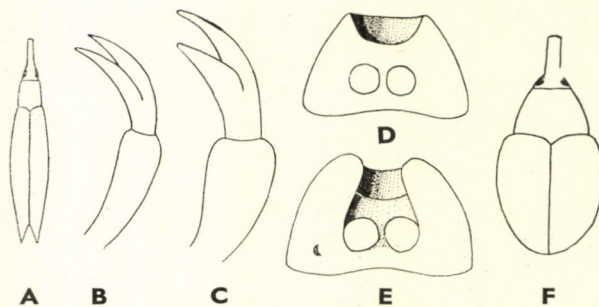
* Egyes szerzők ide sorolják a *Lepyrus* GERM. nemet is, amelynek ormányárka bizonyos fokig hasonlít az ide tartozó fajokéra, de ormányuk hosszabb, combjuk belső oldalán többnyire erős fog van, és karmaik a tövükön szabadok. Ezek a bélyegek, valamint egyéb jellegzetességek is a nemet a következő alesaládba utalják.

- 8 (3) Csápárcuk merőlegesen fut le az ormány alsó oldalára (46. ábra: E). Ormányuk nem, vagy csak kevéssel hosszabb, mint a fejük, felül lapított (46. ábra: F).
- 9 (10) Felületükön a szőrök egyszerűek, nem hasítottak. Karmaik egyformák (47. ábra: B). Előmellükön nincs az ormány befogadására szolgáló vájat (47. ábra: D) 5. nem: **Rhinoeyllus** GERM.
- 10 (9) Felületükön a szőrök majdnem tövig hasítottak. Karmaik nem teljesen egyforma hosszúak (47. ábra: C). Előmellükön az ormány befogadására szolgáló vájat van (47. ábra: E) 6. nem: **Bangasternus** GOZIS

1. nem: **Cleonus** SCHÖNH.

Általában nagy vagy közepes testnagyságú, széles vagy tojás alakú ormányosbogarak. Ormányuk vastag, csúcsa felé kevés kivétellel kiszélesedik, felületén 1–5 hosszanti él fut végig (46. ábra: B). Csápjuk vastag és rövid, csápárcuk meredeken az ormány alsó oldalára kanyarodik (46. ábra: A), szemük lapos, függőleges irányban erősen megnyúlt. Előtörük a csúcsa felé erősen elkeskenyedik, elülső szegélye a szem alatt harántirányban lemetszett, ritkábban gyengén előre ívelt (szemkaréj), előreálló pillaszőrök nincsenek rajta. Pajzsockájuk nagyon kicsi, azonban látható. Szárnyfedőjük többnyire hosszúkás tojás alakú, ritkábban széles, vége sohasem egyenként hegyesen kihúzott, pontsorai szabályosak, egyes fajokon néhány pontsor erősen bemélyedt. Lábaik vastagok, karmaik a tövükön összenőttek. Felületüket fehér, szürke vagy piszkossárga, finom, testhez simuló szőröcskék vagy pikkelyek által alkotott, rendszerint szabálytalan és többé-kevésbé sűrű foltok márványozzák; ezeken hosszú, elálló szőrök sohasem találhatók.

E nemnek több mint 500 faja ismeretes. Ausztrália kivételével az egész világon előfordulnak, a legtöbb faj azonban Ázsiában honos. A Kárpát-medencében az irodalom 23 fajt említ. Több faj Magyarországon is igen számottevő répakártevő, a legtöbb fajnak azonban gyér előfordulása miatt nincs különösebb gazdasági jelentősége.

47. ábra. A: *Lixus paraptericus* L. testalakja — B: *Rhinoeyllus conicus* FRÖL. és C: *Bangasternus orientalis* CAP. karmai — D: *R. conicus* FRÖL. és E: *B. orientalis* CAP. előmelle — F: *Larinus jaceae* FABR. testalakja (Eredeti)

- 1 (2) A 2 csápárkot az ormány alsó oldalán egy oldalról is jól látható mély harántbarázda köti össze, amelyet kétoldalt 1—1 fog határol (49. ábra: A). Teste széles tojás alakú (1. alnem: *Leucosomus* MOTSCH.). Ormánya közepén és két oldalán hosszanti élek futnak, amelyek a fej felületén ellaposodnak. A három él által határolt barázdák sűrűn szőrözöttek. Csápostorának első 2 íze majdnem egyforma hosszú. Előtorának középvonalában elől gyenge él, hátul sekély barázda húzódik a tő előtti bemélyedésig, szélei közelében

48. ábra. *Cleonus fasciatus* MÜLL. (Eredeti)

1—1, a közepén kifelé ívelő fehér szőrsáv látható. Szárnyfedői oldalt erősen íveltek, válla kissé hegyesszögű, pontsorainak töve gödörszerűen bemélyedt. Az ép példányok felületét egyöntetű, alig márványozott szőrözet fedi, mind a két szárnyfedőn, annak közepe mögött nagyobb, a csúcsa előtt kisebb, élesen elütő, pont alakú folt van. Hasoldalán a szőrözet között kerekded, kopasz, fekete foltocskák láthatók. 10—16 mm.

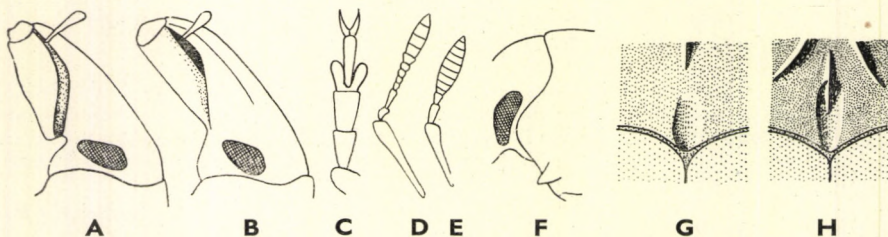
Európai elterjedésű faj. Magyarországon gyakori, a sík- és dombvidékek lakója, magasabb hegyvidékeken ritka. Lárvája fűzfélék gyökereivel táplálkozik, de több ízben cukorrépán is nagy számban találták; ilyen esetekben tetemes kárt okoz. III—VI., VIII—X. (= *quadripunctatus* SCHRANK, *ocellatus* FÄHR.) — Négy pontos répaparkó

pedestris PODA

- 2 (1) Csápárkait az ormány alsó oldalán nem köti össze harántbarázda, a 2 megfelelő fog is hiányzik (49. ábra: B). Hosszúkás tojás alakú.

- 3 (18) Hátsó lábfejének 2. íze sokkal hosszabb, mint a 3., az 1. is megnyúlt (49. ábra: C), az ízek talpán csak gyér szőrözet található, amelyen a fényes kitin-páncél áttetszik.
- 4 (7) Csápostorának 2. íze jóval hosszabb, mint az 1., amely majdnem gömb alakú (49. ábra: D) (2. alnem: *Bothynoderes* SCHÖNH.).
- 5 (6) Az előtor hátán az apró és igen sűrűn elrendezett pontocskák között sokkal nagyobb és gyérebben elszórt pontok is vannak. Ormányának közepén és két szélén hosszanti él húzódik, csúcsán háromszög alakú kopasz felület van. Előtorán a korong közepén gyengén határoltan bemélyedt, közepén megrövidült hosszanti él van, tövén pedig kis, mély gödör. Szárnyfedőinek válla lekerekített derékszögű, oldalai gyenge ívben keskenyednek a csúcsig, a csúcs előtti bütyök lapos, kopasz, csak a tövén van egy kis fehér folt. Felületét apró hamvaszürke pikkelyek borítják, az előtor korongján és a szárnyfedők tövén 1—1 négyszög alakú, barnásfekete pikkelyekből álló folt, a szárnyfedők közepén és a csúcsa előtt 1—1 további rézsútos barnásfekete folt van. Ezekon kívül rendszerint még apró, sötét foltocskák is láthatók. 10—14 mm.

Európai elterjedésű faj. Magyarországon a sík- és dombvidékek közönséges lakója. Természetes tápnövényei a *Chenopodium* és a *Beta* rokonságába tartozó növények. Gazdasági szempontból a cukorrépa veszedelmes kártevője. Magyarországon évente egy nemzedéke van, a fejlődés időtartama a peterakástól az imágó kifejlődéséig mintegy három hónapra tehető. A kifejlett imágó a telet bábkamrájában tölti, ritkán 1-1 példány az őszi hónapokban is található a föld felszínén. Kivételesen báb-, sőt lárva alakban telelnek át, ilyen esetekben az átalakulás csak tavasszal fejeződik be. Kedvezőtlen környezeti körülmények következtében az imágó egy teljes évet diapauzában tölthet. Különösen ott fordul elő tömegesen, ahol állandó cukorrépatermesztés folyik. Erős fertőzés esetében a répatermést teljesen meg is semmisítheti. A lárva a fiatal répa külső felületén 2—4 mm széles járatokat rág, az imágó pedig az éppen kikelő szikleveles vagy néhányleveles növény leveleit rágja le. Az imágó tevékenysége folytán tehát a palánta, a lárva táplálkozása következtében pedig a gyökeresedő növény pusztul el. Az előbbi jelenlétét tarrágás, utóbbiét a növények elfonnyadása jelzi. A lisztes répabarkó kártevésének leküzdése érdekében a következő eljárás a legcélravezetőbb. A tervszerű vetésforgó a barkókat vándorlásra kényszeríti, és kénytelenek új répatáblákat felkeresni. Ennek megakadályozására az új táblákat — főleg a régi tábla felé eső oldalain — egyszerűen körülárkoljuk, és az árokba DDT hatóanyagú védekezőszert szórunk. Az új táblához érkező bogarak így beleesnek az árokba, és ott

49. ábra. A: *Cleonus pedestris* PODA feje oldalról — B: *C. punctiventris* GERM. feje oldalról, C: hátsó lábfeje és D: csápjja — E: *C. nigrosuturatus* GOEZE csápjja — F: *C. tetragrammus* PALL. előmelle — G: *C. glaucus* FABR. és H: *C. nigrosuturatus* GOEZE előtorának részlete erősen nagyítva (Eredeti)

elpusztulnak. Ha ez a preventív védekezés valami okból kifolyólag elmaradt, vagy ha a táblán bármilyen más okból tömegesen fellépne a bogár, akkor nagy része kalciumarzenáttal (Darsin) elpusztítható. Madarak, baromfi, főleg a pulyka és a gyöngytyúk, továbbá fürkészarazsak és egyéb rovarok, valamint nem utolsósorban az ún. mészkórság (a *Metarrhizium anisopliae* és a *Tarichium wella* nevű gombák által okozott betegség) nagymértékben csökkentik a bogarak számát. III—VI., IX—X. — **L i s z t e s r é p a b a r k ó**

punctiventris GERM.*

V á l t o z a t a :

1. Szárnyfedői sűrűn álló apró, sötét pikkelyfoltokkal erősen márványozottak. —
A törzsalak között, gyakori ab. **stigma REITT.**

- 6 (5) Az előtor hátán a korong egyformán sűrűn pontozott, a pontocskák között nincsenek nagyobb pontok vagy ráncok. Felül fehères pikkelyszőrökkel sűrűn fedett. Ormányának középéle a csúcsától a homlok közepén levő gödröcskéig éles, oldalélei tompák. Előtorának egyenetlenségei mint az előbbi fajon, de csak teljesen ellaposodott nyomokban láthatók, csúcsa befűzött, a befűződés előtt az oldalon 1—1 nagy, majdnem fogszerű szöglet van. Szárnyfedői hasonló alakúak, testfelületét sűrűn álló szürkésfehér pikkelyek borítják, mindkét szárnyfedő tövén 1 kerekded, közepe táján 1 rézsútosan elhelyezett hosszúkás, és csúcsa előtt 1 kis sötét folt látszik. Kisebb, 8—10 mm.

Európa déli felében él. A Kárpát-medence területén Erdélyben gyűjtötték néhány példányát

[**albicans GYLL.**]

- 7 (4) Csápostorának 2. íze sokkal rövidebb, mint az 1. (49. ábra: E) (3. alnem: *Coniocleonus* MOTSCH.).
- 8 (9) Előtorának hosszanti középéle a hátulsó gödörben folytatódik, és így eléri az előtor tövét. A szárnyfedők csúcsa előtt levő bütyök nagy és éles. Ormányán 2 barázda húzódik végig, ezek között pedig középen hosszanti él emelkedik ki. Az előtor háta oldalt a középen kissé öblös. A szárnyfedők közepe előtt és mögött 1—1 rézsútos, csupasz sáv van, az elülső nagyobb, mint a hátulsó, egyébként a szárnyfedőket sűrű, szürke szőrözet borítja. 10—13 mm.

Dél-európai faj. Irodalmi adatok szerint Erdélyben, Szlovákiában és Budapesten gyűjtötték. Igen ritka

cicatricosus HOPPE

- 9 (8) Előtorának hosszanti középéle nem húzódik a hátulsó gödörig, vagy ha igen, akkor sem éri el az előtor tövét. A szárnyfedők csúcsa előtt levő bütyök kicsi és tompa.

* A magyar irodalomban szereplő *C. farinosus* FÄHR. (= *irroratus* MÉN., *betavorus* CHEVR.), amely a *C. punctiventris* GERM.-től főleg abban különbözik, hogy előtorának hátulsó gödrében 3 hosszanti él fut, téves meghatározás következtében került faunalistánkba.

- 10 (15) Előtorának hosszanti középéle a hátulsó gödör előtt ér véget (49. ábra: G).
- 11 (14) Szárnyfedőinek töve egyenletesen boltozott vagy legfeljebb alig észrevehetően lapított.
- 12 (13) Az előmell két oldalán egy-egy, kissé hátulról és oldalról jól látható fog van (49. ábra: F). A szárnyfedők tövén a pontsorok nem bemélyedtek, csak az elülső, gyengén rézsútós fekete folt helyén a 3—5. pontsor kis kiterjedésben gödörszerűen bemélyedt. Közterecskéi teljesen laposak. Az ormány hátának két széle tompa él alakú. Előtorának hátulsó gödre nagyon sekély, felületének pontozása viszonylag finom, az állat egész felső felülete simának látszik. Előtorának 4 fehér sávja keskeny és élesen határolt, a 2 középső hátrafelé erősen széttartó. Szárnyfedőjén csak az elülső fekete folt látható, a hátulsónak legfeljebb nyoma, valamint a csúcsa előtti bütyök mögött fekvő folt; ezek a foltok élesen kirajzolódnak; egyébként a szárnyfedőket egyszínű szürke szőröcskék egyenletesen takarják. 9—15 mm.

Kelet-európai faj. A Kárpát-medencében Erdélyben és a Bánátban gyűjtötték néhány példányát. Magyarországról az irodalom Budapestről is említi. Tápnövénye ismeretlen, gazdasági jelentősége nincs (= *microgrammus* auct. non GYLL.)

tetragrammus PALL.

- 13 (12) Előmellének két oldalán a csípők előtt nincs fog. A szárnyfedők tövén az 1., 3. és 4. pontsor csak igen kis mértékben gödröcskeszerűen bemélyedt, közterecskéi kissé domborúak. Ormányán csak 1 hosszanti középél látható. Csápja rövid és vastag. Előtorán a korong két oldalán 1—1 keskeny, fehér szalag fut végig, ezek az előtor közepéig homorúan ívelten széttartók, majd onnan a tőig párhuzamosak. A szárnyfedők 4 fekete foltja majdnem vízszintesen helyezkedik el, a 2 hátulsó sokszor igen gyenge, sőt hiányozhat is, a csúcs előtti lapos bütyök mögött fekvő fényes fekete foltocska szintén jól látható. A testfelület többi részét fehér szőröcskék egyenletesen sűrűn takarják. 10—13 mm.

Euroszilériai elterjedésű faj. Magyarországon csak elszórtan fordul elő, ritka. Tápnövénye a *Pinus silvestris*. Hazánkban ritkasága miatt nincs gazdasági jelentősége

glaucus FABR.

Változata:

1. Szárnyfedőit a 4 nagyobb folton kívül sűrűn elhelyezkedő apró fekete foltocskák márványozzák. — Gyakoribb, mint a törzsalak ab. **turbatus** FÄHR.

- 14 (11) Szárnyfedőinek a töve egész szélességében erősen bemélyedt, úgyhogy tőszegélye élszerűen kiemelkedik. Az előmell két oldalán 1—1, kissé hátulról és oldalról jól látható nagy fog helyezkedik el. Előtorán a 2 fehér korongsík elől nem olyan erősen széttartó, és több-

nyire összefügg egymással, úgyhogy egy széles hosszanti középsávnak látszik. Szárnyfedőin a 4 sötét folt erősebben rézsútós. Színezetében az előbbi faj változatáéhoz hasonlít. Karcsúbb és hosszabb, mint az előbbi faj. 13—15 mm.

Európai elterjedésű faj, amelyet Magyarországon eddig még nem gyűjtöttek, kimutatása azonban lehetséges. Tápnövényeit nem ismerjük

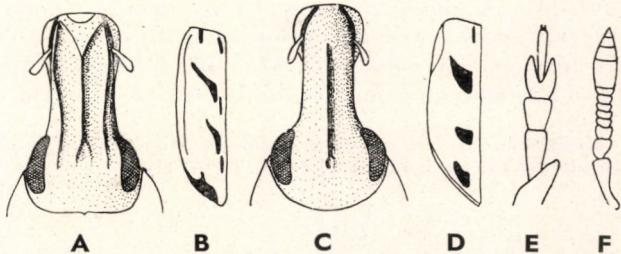
[*nebulosus* L.]

- 15 (10) Előtorán a hosszanti középél a hátulsó gödörbe is behatol, de nem éri el az előtor tövét (49. ábra: H.) Az 1., 3. és 4. pontsor a szárnyfedők tövén mélyen és hosszan bevágott.
- 16 (17) Ormányán a hosszanti középélen kívül kétoldalt 1—1 lényegesen finomabb él is húzódik (50. ábra: A). A szárnyfedők sötét foltjai keskenyek, hegyesek és erősen rézsútósak (50. ábra: B). Előtorának 2 sárga korongsávja a középig széttartó, onnan kezdve pedig majdnem párhuzamos, az oldalsávok szintén élesen kirajzolódnak. Szárnyfedői hosszúak, oldalai laposan íveltek, testfelületét igen sűrű, a kitin-páncélt teljesen eltakaró szőrözet fedi; ez a szőrözet a varrat melletti közterecskén és az oldalakon sötétebb, mint a korongon, a foltok pedig nagyon élesen elütnek környezetüktől. 10—14 mm.

Európában és Nyugat-Ázsiában honos faj. Magyarország déli felében gyakoribb, északon ritka. Tápnövénye irodalmi adatok szerint a *Thymus officinalis*; gazdasági szempontból közömbös. III—V., VIII—IX. (= *obliquus* FABR.) — **Karcsú répabarkó**

nigrosuturatus GOEZE

- 17 (16) Ormányán a hosszanti középélen kívül több élnek nyoma sincs (50. ábra: C). Szárnyfedőinek sötét foltjai szélesebbek, kevésbé hegyesek, és majdnem vízszintesen állnak (50. ábra: D). Előtorán a rendszerint nagyon gyengén látható korongsávok egyenletesen és laposan íveltek, az oldalsávok szintén gyengék. Szárnyfedői szélesebbek, elülső kétharmadukban párhuzamosak, majd onnan a csúcs felé erősebben közelednek egymáshoz. Testének szőrözete lényegesen gyérebb, és ezért rendszerint sötétebbnek látszik, mint az előző fajon, foltjai pedig nem ütnek el olyan élesen környezetüktől. 12—14 mm.

50. ábra. A: *Cleonus nigrosuturatus* GOEZE feje felülről és B: szárnyfedője — C: *C. excoriatius* GYLL. feje felülről és D: szárnyfedője — E: *C. madidus* OLIV. hátulsó lábfeje és F: csápja (Eredeti)

Mediterrán elterjedésű faj. Erdélyben, Magyarországon a Dunántúlon és Szlovákia déli részén találták, de mindentűtt ritka. Tápnövényei ismeretlenek, nincs gazdasági jelentősége. IV—VII.

excoriatus GYLL.

- 18 (3) Hátsó lábfejének 2. íze rövidebb, vagy ritkán alig hosszabb, mint a 3. (50. ábra: E), az első 3 íz talpa kefeszerűen szőrözött.
- 19 (22) Csápja rövid és vastag, különösen tőize feltűnően rövid, sokkal rövidebb, mint az ostor, s ezért a csáp alig térd alakú; ostora 6-ízűnek látszik, a 7. íz csökevényes és szorosan a bunkóhoz tapad (50. ábra: F) (4. alnem: *Pachycerus* SCHÖNH.). Az ormányhát két oldalán és középen hosszanti él látható. Előtora a csúcs előtt befűződött, elülső szegélye a szem alatt előre ívelt, tehát szemkaréja van.
- 20 (21) Előtörának elülső felében egy hosszanti középél húzódik a sekély barázdához hasonló hátsó gödörig, hátán a nagyon finom és nagyon sűrű pontozás között kisebb-nagyobb, meglehetősen lapos és fényes, rendszertelenül elhelyezett varszerű dudorok vannak, világos korongsávjai keskenyek és majdnem félkör alakúan íveltek, oldalai nagy terjedelemben sárgák. Csápostorának 1. íze közel kétszer olyan hosszú, mint a 2. Ormányának középéle gyenge, a csúcs közelében sem osztott. A szárnyfedők tövén apró szemölcsök láthatók, a korong elülső felén egyöntetűen sárgás szőrökkel fedett, a felület többi része fekete foltokkal márványozott. Oldalai az elülső harmadukban homorúan íveltek. 7—14 mm.

Eddig Közép- és Dél-Európában, valamint Marokkóban mutatták ki. Magyarország sík- és dombos vidékeiről, továbbá Erdélyből és a Bánátról is ismeretes. Tápnövénye a *Beta vulgaris*. IV—VI., VIII. — T a r k a r é p a b a r k ó

madidus OLIV.

- 21 (20) Az előtor elülső felében hosszanti középbarázda húzódik a csúcsáig, a háta sűrűn és durván ráncoltan pontozott, amely pontozás a tő közelében kissé finomabb, mint elől. Szőrözete nagyon gyér, inkább csak az oldalakon láthatók kis pamacszerű foltocskák. Csápostorának első 2 íze majdnem egyforma hosszú. Ormányának középéle erős, a csúcs közelében egy hosszanti barázda által kettéosztott. Szárnyfedőin az elülső kétharmad elég sűrűn és finoman szemölcsözött, egész felülete gyéren és finoman szőrözött, a sötét színű szőrök között apró, világos színű szőrökből álló foltocskák vannak. Oldalai az elülső harmadukban homorúan íveltek. 8—15 mm.

Mediterrán faj. Magyarországon főleg a Dunántúlon, de elszórtan máshol is előkerült. Ritka. *Echiumon* gyűjtötték. IV—VII.

varius HERBST

- 22 (19) Csápja jóval hosszabb és vékonyabb, mint az előző alnem fajainak csápja, tőize rendszerint majdnem olyan hosszú, mint a 7-ízű ostor; a 7. íz szorosan csatlakozik a bunkóhoz (51. ábra: D).

- 23 (36) Előtorán és szárnyfedőinek a tövén nincsenek szemölcsök.
- 24 (33) Ormánya a csúcsa közelében kiszélesedett (51. ábra: A).
- 25 (30) Szárnyfedőinek a válla lekerekített, kiugró, valamivel szélesebb, mint az előtor töve (51. ábra: B), csúcsa előtt kis bütyök van (5. alnem: *Mecaspis* SCHÖNH.).
- 26 (27) A hasoldal rövidebb fehér szőrei között a kerekded, kopasz, fekete foltok élesen kirajzolódnak. Ormányának hosszanti középéle és még inkább 2 szélső tompa éle gyengén kiemelkedik. Előtorán a hosszanti középbarázda meglehetősen mély, tőle kétoldalt 1—1 lapos és széles, kifelé élesen határolt bemélyedés van; mindkettőt közepén lapos, hosszanti kiemelkedés osztja két részre. Oldalsávja széles és élesen határolt. Oldalai majdnem párhuzamosak, a csúcs előtt kissé befűzötték. Szárnyfedői egyenletesen és gyéren finom szürkés szőrökkel fedettek. A varrat melletti, valamint a 4. és a 6. közterecske fekete, a 2 utóbbi legalább részben kopasz. 10—14 mm.

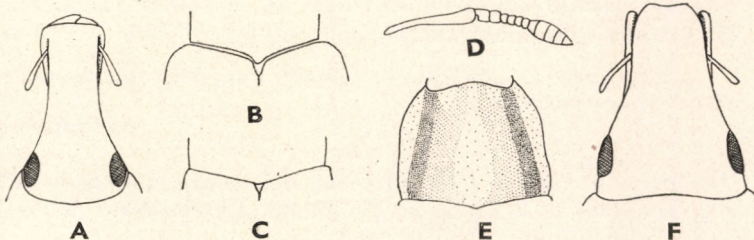
Közép- és dél-európai elterjedésű faj. Magyarországon messze elterjedt és gyakori. Tápnövénye a *Picris hieracioides*; állítólag fenyőcsemetéken is okoz károkat. IV—VII., VIII—XI.

alternans HERBST

Változata:

1. A szárnyfedők oldalán a pontsorok jóval durvábbak és gyérebben pontozottak.
— Nem ritka ab. **caesus** GYLL.

- 27 (26) A hasoldal hosszabb és bolyhosabb szőrei között a kerekded, kopasz, fekete foltok elmosódtak.
- 28 (29) Testszőrzete sűrűn, szabálytalanul, foltokban márványozott. Előtorán a hosszanti középbarázda sekély, a töve felé gyakran erősen megrövidült, a tőle kétoldalt fekvő nagyon lapos és széles bemélyedés külső szélei szabálytalanok; szőrzete gyérebb és nem takarja egyenletesen az egész felületet. Szárnyfedőinek pontsorai meglehetősen durvák. 8—11 mm.

51. ábra. A: *Cleonus alternans* HERBST feje felülről — B: *C. alternans* HERBST és C: *C. cinereus* SCHRANK előtorának töve és válla — D: *C. alternans* HERBST csápja — E: *C. declivis* OLIV. előtora — F: *C. fasciatus* MÜLL. feje felülről (Eredeti)

Mediterrán elterjedésű faj. Magyarországon eddig csak Budapesten gyűjtötték. Igen ritka (= *coenobita* ÖLIV.)

striatellus FABR.

- 29 (28) Testszőrözete kevésbé sűrű, egyenletesebben eloszlott, a szárnyfedőkön a sötétebb pikkelyek nem foltokban rendeződnek el, hanem inkább a közterecskék mentén sávokban. Ugyancsak egyenletesebb az előtor szőrözete is, a világos korongsáv és a világos oldalszőrözet között széles, sötétebb sárgásbarna szőrsáv húzódik végig. Egyébként az előbbi fajhoz nagyon hasonlít. 11 mm.

Dél-európai faj. Az irodalom szerint Erdélyben (Szent Erzsébet) gyűjtötték

[**nanus** GYLL.]

- 30 (25) Szárnyfedőinek a válla nem lekerekített, nem szélesebb, mint az előtor töve (51. ábra: C), csúcsa előtt nincs bütyök (6. alnem: *Pseudocleonus* CHEVR.).

- 31 (32) Az előtor középéle erős, majdnem a tövéig ér, korongján a középél két oldalán keskeny, szabálytalan barázda látható, majd 1—1 ugyan csak keskeny élszerű kiemelkedés után ismét 1—1 szélesebb, lapos, hosszanti barázda; a barázdák fehéren szőrözöttek, az előtor külső oldalán szabálytalan alakú szőrsáv látható. Az előtor felülete finoman ráncolt, helyenként nagy, lapos, kerekded pontokkal. Szárnyfedőinek fehér szőrözete sűrű, közte rendszerint kevés, szabálytalan, kopasz, tehát sötét folt van. A hasoldal fehér szőrei között jól látható nagy, kerek, kopasz, fekete pontok vannak. 6—14 mm.

Európai elterjedésű. Magyarországon is messze elterjedt és gyakori. Táp-növényei répafélék, a természetett répaföldeken azonban csak szórványosan fordul elő, és így csak jelentéktelen kártevő. III—VII., VIII—X. — H a m v a s r é p a b a r k ó

cinereus SCHRANK

- 32 (31) Előtórán a középél csak az elülső felére korlátozódik, és ott is meglehetősen gyenge. Az előtor korongján ezenkívül nincs semmiféle kiemelkedés vagy hosszanti árok, fehér szőrsáv is csak az oldalán látható. Testfelülete erősen és sűrűn ráncolt. Szárnyfedőinek szőrözete lényegesen gyérebb, mint az előző faj esetében, egész felületük majdnem feketének látszik, a finom szürkés szőrök helyenként kis világos szőrfoltocskákat alkotnak. A hasoldal szürkés szőrözete között alig különböztethetők meg sötétebb foltok. 7—13 mm.

Elterjedése az előbbi fajéhoz hasonlít. Magyarországon nagyon ritka. Táp-növényeit nem ismerjük

grammicus PANZ.

- 33 (24) Ormánya a csúcsa felé sohasem szélesebb, hanem inkább kissé elkeskenyedek (51. ábra: F) (7. alnem: *Chromoderus* MOTSCH.).

- 34 (35) Előtóra igen durván ráncolt, korongja a csúcs felé összefutó háromszög alakú folton nagyon gyéren szőrözött; fekete, oldalai viszont

fehérek, kivéve 1—1 négyszög alakú fekete foltot a csúcs mögött, közel a koronghoz. Szárnyfedőin a közepe előtt és mögött 1—1 nagyon széles, szabálytalan szélű fehér harántsáv húzódik, amely a szárnyfedők korongján eléri a csúcsot. A szőrsávok által szabadon hagyott felületek jóval keskenyebbek, mint maguk a sávok. Pontsorai igen nagy pontokból állnak, a tövükközelében erősen bemélyedtek (48. ábra). 8—12 mm.

Eurosibériai faj. Magyarországon homokos és közép-kötött talajú lapályain, valamint alacsonyabb dombvidékein nagyon elterjedt és közönséges. Tápnövénye az *Achillea millefolium* és a *Beta*-félék. A cukorrépa helyenként nagy kárt okoz. Fejlődése egyéves. Ellentétben a lisztes répabarkóval, lárvája nem a répa külszínét károsítja, hanem berágja magát a répa belsejébe, és ott függőleges járatokat készít. A répa belsejében bábozódik, és ott be is fejezi fejlődését. Az imágók egy része még a répák feldolgozása előtt kirágja magát, a többi, a később lerakott petékből származó bogarak a cukorgyár gépei között pusztulnak el. Így számuk valószínűleg csak ritkán érhet el veszélyes nagyságot, legfeljebb csak ott, ahol a fertőzött gyenge töveket a betakarítás után is a földben hagyják. Az idejekorán kibújt imágók a répaföldön maradnak, majd a következő évben a lisztes répabarkóval együtt vándorolnak az új répavetések felé. Az utóbbi ellen folytatott védekező eljárás tehát ennél a fajnál is hatásos. III—VI., IX—X. (= *albidus* FABR.) — S á v o s r é p a b a r k ó

fasciatus MÜLL.

- 35 (34) Előtora nem ráncolt, csak durván pontozott, egész felülete, 1—1 többnyire keskeny, fekete és fényes oldalsó sáv kivételével, piszkos-fehéren szőrözött (51. ábra: E). Szárnyfedőinek nagyobbik részét fehér szőrök borítják, amelyek a vállak környékét, a korong 2—2 erősen rézsútos, keskeny és hosszú foltját, valamint a hátulsi foltból kiinduló és a csúcs felé irányuló, szintén keskeny hosszanti sávot hagyják csak szabadon. Pontsorai sokkal finomabbak, mint az előző fajon, a tövükön szintén alig barázdáltak. 8—11 mm.

Elterjedése hasonlít az előző fajéhoz, de annál jóval ritkább. Tápnövényei szintén répafélék, de kártevéséről eddig alig van adat. Ritkasága miatt gazdasági szempontból jelentéktelen. Magyarországon főleg futóhomokos területeken található. II—VII., X.

declivis OLIV.

- 36 (23) Előtora és szárnyfedőinek töve sűrűn szemölcsözött (8. alnem: *Cleonus* s. str.).
- 37 (42) Az előtor csúcsa a szemek alatt oldalt is egyenesen lemetszett, szemkaréja nincs.
- 38 (39) Ormányának hosszanti középélét az ormány elülső felében mély barázda osztja ketté (52. ábra: A), 1—1 oldalsó éle jól fejlett. Az előtor oldalai a csúcs felé lapos ívben elkeskenyednek, a csúcs előtt nincs befűződés. Korongjának közepén lapos hosszanti bemélyedés fut végig, amelynek közepe táján rövid élecske emelkedik ki. Korongját 3 keskeny, sokszor elenyésző szőrsáv díszíti, oldalát pedig 1 szélesebb, szürkés, hosszanti sáv. Szárnyfedőinek szőrözete rendszerint elég gyér, ritkán jól láthatóan márványozott, többnyire

kissé foltozott sötétszürke. Hasoldalán a világos szőrök között erősen elütő nagy fekete pontok vannak. 9—12 mm.

Európai elterjedésű faj. Magyarországon csak szórványosan fordul elő, éspedig inkább a dombos, hegyesebb vidékeken. Tápnövényeit nem ismerjük. V—VI.

trisulcatus HERBST

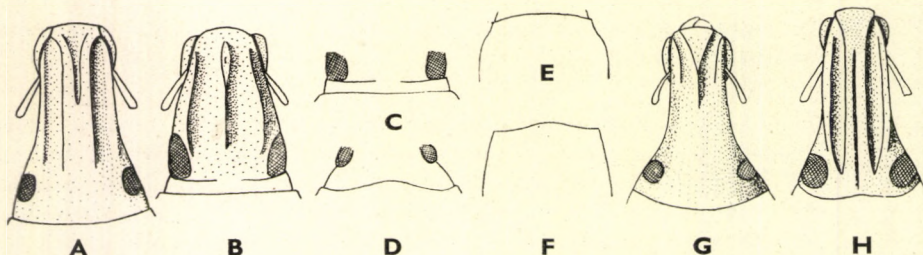
39 (38) Ormányának hosszanti középele az ormány elülső felében sem kettéosztott (52. ábra: B).

40 (41) Tarkóján közvetlenül a szemek mögött keskeny harántbarázda látható, amely azonban középen majdnem elenyésszik (52. ábra: C). Ormányának középső és oldalsó élei erősek (52. ábra: B). Előtora a csúcsa előtt erősen befűzött, a befűződéstől a tő felé gyengén kiszélesedik (52. ábra: E). Testfelületén a szemölcsök nagyok, fényesek és sűrűn állnak, a hosszanti középbarázda az előző fajéhoz hasonlít. 3 jól látható hosszanti fehér szőrsávját középen hasonló színű harántszőrsáv köti össze, oldalának keskeny szőrsávja középen félkörívben halad a korong felé. Majdnem párhuzamos oldalú szárnyfedőin élesen elkülönülő fehér szőrfoltok vannak. Fehéren szőrözött hasoldalán a fekete foltocskák szintén élesen határoltak. 8—11 mm.

Európai és nyugat-ázsiai elterjedésű faj. Magyarországon messze elterjedt és gyakori, a magasabb hegyvidékeket azonban kerüli. Tápnövénye az *Achillea millefolium*; gazdasági szempontból közömbös. III—VIII., VIII—X. (= *marmoratus* FABR.)

tigrinus PANZ.

41 (40) Az előbbi fajnál sokkal nagyobb. Tarkóján a szem mögött nincs barázda (52. ábra: D). Előtora a csúcsa mögött nem befűzött, oldala egyenletesen, laposan ívelt (52. ábra: F); korongján és oldalán nem különböztethetők meg külön szőrsávok. Rendszerint egyöntetűen sárgásan szőrözött, amely szint csak a nagy, fényes fekete szemölcsök szakítják meg; idősebb példányokon a korong egyöntetűen fekete. Szárnyfedőin a szemölcsök nagyobbak, és a csúcs

52. ábra. A: *Cleonus trisulcatus* HERBST és B: *C. tigrinus* PANZ. feje felülről — C: *C. tigrinus* PANZ. és D: *C. achates* GEBL. tarkója — E: *C. tigrinus* PANZ. és F: *C. achates* GEBL. előtorának elülső része — G: *C. roridus* PALL. és H: *C. piger* SCOP. feje felülről (Eredeti)

felé is jól láthatók. Hasoldalának fekete foltocskái kisebbek. Egyébként az előbbi fajhoz igen hasonlít. 12—15 mm.

Mediterrán faj. Magyarország alacsonyabb fekvésű területein elterjedt, de ritka. Tápnövényei *Centaurea*-félék és az *Achillea millefolium*; gazdasági szempontból közömbös. III—VII., VIII—IX. (= *morbillosus* FABR.)

achates GEBL.

- 42 (37) Az előtor csúcshegélye oldalt a szemek alatt ívesen előrehúzódik, szemkaréja van.
- 43 (44) Előtorán és szárnyfedőin, az előző 2 fajhoz hasonlóan, élesen elhatárolt sárgás vagy szürkés szőrfoltok vannak. Ormányának hosszanti középéle erős és ép, a 2 oldalsó gyenge (52. ábra: G). Előtora a csúcsa mögött erősen befűződött, korongjának középvonalában elől lapos, fényes kiemelkedés van, emögött a tövéig érő sekély hosszanti barázda. Az előtor hátán középen, valamint kétoldalt a csúcsa mögött és a töve előtt 1—1 harántos szőrfolt látható, oldalán pedig félkör alakú oldalsáv. A szárnyfedők élesen határolt sárgás vagy szürkés szőrfoltjai szintén harántirányban rendeződnek el és keskeny, szabálytalan harántöveket alkotnak. Hasoldalán a fekete foltocskák jól láthatók. 12—16 mm.

Európai elterjedésű faj. Magyarország alacsonyabb fekvésű területein is elterjedt, de ritka. Tápnövényeit nem ismerjük. VIII.

roridus PALL.

- 44 (43) Előtorán és szárnyfedőin nincsenek élesen elhatárolt sárgás vagy szürkés szőrfoltok, felülete egyöntetűbben, gyengén márványosan szürkén szőrözött. Az ormányának hosszanti középélét teljes hosszában mély barázda osztja ketté, oldalélei is határozottak, az ormány hátán tehát összesen 4 hosszanti él, és közöttük 3 barázda látszik (52. ábra: H) Előtora a csúcsa mögött gyengén befűződött, hosszanti középvonalában 1 keskeny és két oldalán gyakran egységes széles szőrsávva összeolvadt 2 keskeny sáv fut. Szárnyfedőit egységesen és nem túl sűrűn borítják a finom szürke szőrök, a közepe előtt és mögött erősen rézsútos, a csúcsa előtt kerekded sötétebb, gyengébben szőrözött folt van. Hasoldalán a fekete foltok sűrűbbek és kevésbé élesen elhatároltak. 10—19 mm.

Európában és Észak-Afrikában honos. Magyarország lapályain és alacsony dombvidékein elterjedt és közönséges. Tápnövényei különféle *Carduus*-fajok. Gazdasági szempontból hazánkban közömbös, bár Nyugat-Európában mint répakártevőt említik. III—VII., VIII—IX. (= *sulcirostris* L.)

piger SCOP.

V á l t o z a t a :

1. Nagyobb példányok (15—19 mm), amelyeknek a hátán a rajzolat elmosódott, tehát szőrözetük egyöntetűbben, aprón márványozott. — A törzsalak között, de nem gyakori ab. *scutellatus* BOH.

2. nem: *Lixus* FABR.

Keskeny, hosszúkás, hengeres testalkatú fajok, ormányuk hosszú, vékony, rendszerint a csúcsa felé kissé keskenyedik, vagy egyforma vastag (46. ábra: D), vagy a csúcsa felé alig észrevehetően kiszélesedik. Gyengén ívelt, néha egyenes, felülete többnyire egyenletesen boltozott, csak ritkán látható rajta gyenge hosszanti középél. Csápjuk aránylag rövid, vastag, erősen térdes, csápárka nem kanyarodik erősen az ormány alsó oldala felé,

53. ábra. *Lixus Ascanii* L. (Eredeti)

hanem lapos ívben fut a szem alsó szélének irányában, a csúcsa felé eső vége megrövidült, nem nyitott (46. ábra: C). Szemük lapos vagy gyengén domború. Előtörök a csúcsa felé kúposan elkeskenyedek, néha majdnem hengeres, elülső szegélye oldalt lemetszett vagy a szem alatt karéjosan ívelt, ugyanitt gyakran hosszabb szőrök is találhatók; felülete egyenletesen boltozott. Pajzsockájuk alig látható. Szárnyfedők vége néha erősen, egyenként kicsúcsosodik, máskor együttesen lekerekített. Lábaik rövidek, vaskosak, combjuk belső oldalán csak kivételesen van fog, a faunaterületünkön élő fajok karmai összenőttek. Testfelületüket nagyon finom, ritkán sűrűbb, egyöntetű vagy gyengén foltozott szőrözet takarja, egyes példányokon ezenkívül élénksárga lepedék is található, aminek magyarázata még nem teljesen tisztázott.

Az egész világon elterjedt nem több mint 500 faja ismeretes, faunaterületünkön ezek közül 25 fordul elő. Ezek dudvanövények szárában fejlődnek, természetett növényeket kisebb mértékben csak a *L. Ascanii* L. károsít.

- 1 (2) Teste feltűnően karcsú, szárnyfedői 1—1 különálló hosszú, hegyes nyúlványban végződnek, amelynek hossza csaknem eléri a 2 utolsó

potrohszelvény együttes hosszát (47. ábra: A) (1. alnem: *Lixus* s. str.). A hím ormánya olyan hosszú, mint az előtora, a nőtényé hosszabb, a csúcsa felé alig keskenyedik, sűrűn és finoman pontozott felületén elenyésző hosszanti él húzódik. Szeme tojás alakú, domború. Csápja vékony, első 2 ostoríze megnyúlt, a 3. alig hosszabb, mint amilyen széles, a többi egyre rövidül, az utolsók már gyengén korong alakúak. Előtora hosszú, keskeny, csúcsa felé egyenletesen elkeskenyedik, közepén sekély és finom barázda észlelhető, felülete nagyon finoman és sűrűn pontozott. Szárnyfedőinek pontsorai durvák, szélesebbek, mint a közterecskék. 13–24 mm.

Európában és Ázsia nyugati felében él. Magyarországon messze elterjedt, de nem gyakori. Tápnövénye a *Phellandrium aquaticum*. III—VIII.

paraplecticus L.

- 2 (1) Teste szélesebb, szárnyfedőinek vége vagy szintén egyenként töviszerűen kihegyezett, a kihúzott csúcsok hossza azonban ilyenkor távolról sem éri el a 2 utolsó haslemez együttes hosszát (54. ábra: A), vagy igen sokszor a szárnyfedők vége nem nyúlt meg, csak egyenként röviden kicsúcsosodik (54. ábra: B), vagy pedig végük közösen lekerekített (54. ábra: C).
- 3 (34) A szárnyfedők vége egyenként töviszerűen kihúzott (54. ábra: A), vagy legalább egyenként kihegyesedik (54. ábra: B).
- 4 (33) A szárnyfedők hátulsó harmadában nincs széles, fehéres szőrökből álló harántszáv.
- 5 (26) A szárnyfedők oldalát nem szegélyezi élesen határolt fehéres szőrsáv.
- 6 (21) Az előtor elülső szegélye a szemek alatt karéjosan ívelt (2. alnem: *Eulixus* REITT.)
- 7 (10) A szárnyfedők vége egyenként töviszerűen kihúzott, ezek a tövisek lényegesen túlhaladnak a potroh végén, de hosszuk távolról sem éri el a 2 utolsó haslemez együttes hosszát (54. ábra: A). Testük jóval szélesebb, mint az előző faj igen karcsú teste.
- 8 (9) Testfelületét olyan sűrű, világos színű szőrözet borítja, hogy az egész állat szürkésnek látszik, a szárnyfedők oldala pedig majdnem teljesen fehér, ennek a szegélynek belső széle azonban nem élesen határolt. Ormánya a tövénél a legvastagabb, a kissé kidomborodó középvonal két oldalán fehéres szőrsáv húzódik majdnem a csúcsáig (55. ábra: A). Csápja az ormány csúcsához közel ered. Szeme lapos. Előtora aránylag széles, csonkakúp alakú, oldalai, különösen a csúcs közelében, erősebben íveltek, felülete nagyon finoman és sűrűn, egyenletesen pontocskázott, és 2 széles, fehéres hosszanti szőrsávja van. Szárnyfedőinek pontsorai finomak, közterecskéi szélesek és laposak. 14–19 mm.

Pontusi faj. Faunaterületünkéről eddig csak Erdélyből ismeretes néhány példánya. Tápnövénye a *Crambe tataria*

[*canescens* FISCH.]

- 9 (8) Testfelületét — kivéve a sárga lepedékkal bevont példányokat — igen finom és gyér szőrözet takarja, úgyhogy az állat feketének látszik, a szőrözet a szárnyfedők oldalain sem észrevehető. Ormánya hosszú, már a tövén is keskeny, nem szélesebb, mint a csúcán, felülete egyenletesen boltozott, finoman pontozott, hosszanti szőr-sávok nincsenek rajta (55. ábra: B). Szeme lapos, kissé előre irányított. Előtorának alakja hasonlít az előző fajéhoz, oldalai azonban gyengébben íveltek, felülete sokkal durvábban ráncoltan pontozott. Szárnyfedőinek alakja és pontsorai hasonlóak az előző fajéhoz, csak csúcának tövisei nem párhuzamosak, hanem kissé kifelé hajlottak. 12—22 mm.

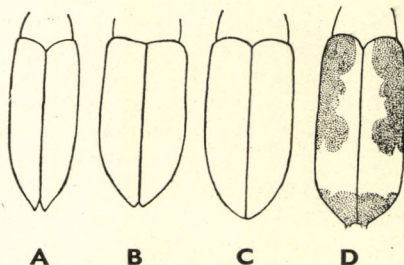
Európai faj. Magyarországon messze elterjedt és gyakori. Tápnövénye a *Conium maculatum*. IV—VI.

iridis OLIV.

Változata:

1. Kisebb példányok, előtoruk oldalai erősebben íveltek, korongja finomabban és kissé gyérebben pontozott. — Magyarországon igen ritka
var. *causicus* PETRI

- 10 (7) Szárnyfedőinek vége nem tövisszerűen kihúzott, hanem csak egyenként röviden kicsúcsosodik (54. ábra: B).
- 11 (12) Előtorának elülső szegélyén a szemek alatt levő szemkaréj nagyon kicsi, csupán fogszerű, néha alig látható (55. ábra: C). Ormánya laposan ívelt, csúcса felé gyengén elkeskenyedik, megrövidült hosszanti középél nyomaival. A hím ormánya rövidebb, mint az előtor hossza, a nőstényé olyan hosszú. Szeme kicsi, lapos. Előtora csonkakup alakú, oldalai gyengén íveltek, tövén közepén sekély bemélyedés van, előtte pedig gyakran megrövidült középél. Felülete nagyon sűrűn szemcsézetten pontozott. Szárnyfedői a pajzsocska táján sekélyen bemélyedtek, az 5. közterecske végén rövid, kiemelkedő élecske látható. Egész testét egyenletesen takarja a finom, rövid, ritkás, szürke szőrözet. 9—13 mm.

54. ábra. A: *Lixus iridis* OLIV., B: *L. myagri* OLIV., C: *L. cardui* OLIV. és D: *L. cylindricus* L. szárnyfedői (Eredeti)

Magyar endemizmus. Eddig csak Dabason, Vasipusztán és a mohácsi szigeten gyűjtötték, igen ritka. Tápnövényét nem ismerjük, valószínűleg valamelyik *Euphorbia*-faj

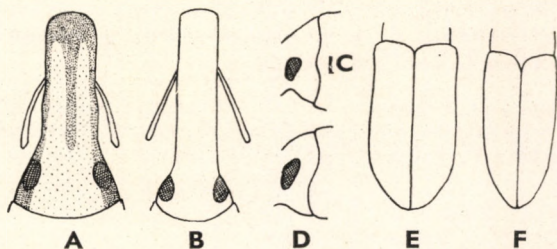
euphorbiae CAP.

- 12 (11) Előtórának elülső szegélyén a szemek alatt levő szemkaréj nagy kiterjedésű, ha néha igen lapos is (55. ábra: D).
- 13 (14) Felületének szürke szőrözete egyenletesen eloszlott, vagy apró, világos színű foltocskákba tömörült, oldalán mindig több és nagyobb világos színű folt van, 1 a vállszögleten, 1 — a legnagyobb — a közepe előtt, majd mögötte több kisebb. Ormánya az elülső combknál vastagabb, alig hajlott, erős hosszanti középéllal, amelynek tövén kétoldalt bemélyedés van, közepétől a csúcsa felé elkeskenyedik (oldalról nézve). Szeme lapos. Csápja rövid és vastag, csak 1. ostoríze hosszabb, mint amilyen széles, a 2. olyan széles, a többi szélesebb, mint amilyen hosszú. Előtora a szélességénél rövidebb, csonkakúp alakú, felületén az igen sűrű és finom pontozáson kívül nagy, durva pontok is találhatóak, oldalát élesen határolt fehér szőrsáv díszíti. Szárnyfedői szintén aránylag rövidek (2,5-szer olyan hosszúak, mint az előtor), végük gyengén kihegyesedő, az 5. közterecske végén nincs élecske, pontsorai finomak, közterecskéi laposak. 8—13 mm.

Mediterrán faj. Magyarországon igen ritka, eddig csak Sátoraljaújhelyen találták. Tápnövényeit nem ismerjük

lateralis PANZ.

- 14 (13) Szőrözete az oldalak mentén nem tömörül nagy, fehér szőrfoltokba.
- 15 (18) Testfelületének szőrözete sűrű, az oldalak mentén szabálytalanul határolt sávot alkot, hátán is többé-kevésbé tarkázott. Hasoldalán a szőrözet között kopasz pontok vannak.
- 16 (17) Szélesebb, szárnyfedőinek töve jóval szélesebb az előtor tövénél, elülső kétharmadában egyforma széles (55. ábra: E). Ormánya gyengén hajlott, vastagabb, mint az elülső combok és rövidebb, mint az előtor hossza, rendszerint jól látható hosszanti középéllal. Előtora alig hosszabb, mint a legnagyobb szélessége, oldalai erősen

55. ábra. A: *Lixus canescens* FISCH. és B: *L. iridis* OLIV. feje felülről — C: *L. euphorbiae* CAP. és D: *L. myagri* OLIV. szemkaréja — E: *L. myagri* OLIV. és F: *L. punctirostris* BOH. szárnyfedőinek alakja (Eredeti)

íveltlen elkeskenyednek a csúcs felé, felületén a sűrű, finom pontozás között nagy, kerek pontok is találhatóak, két oldalán 1—1 erős, korongján 2 halványabb fehér sáv van. Szárnyfedőin a pontsorok erősebbek, közterecskéi laposak, csúcsuk röviden kihegyezett, előtte rövid hosszanti él emelkedik. 7—14 mm.

Észak-mediterrán elterjedésű faj. Magyarország területén messze elterjedt, de aránylag ritka. Tápnövényei: *Lepidium*-, *Brassica*-, *Sisymbrium*- és *Eryzimum*-félék, esetleg a *Carduus crispus* is. IV—V.

myagri OLIV.

V á l t o z a t a i :

1. Ormányának hosszanti középüle hiányzik, felülete durvábban pontozott. —
Ritka ab. **rugifer** PETRI
2. Szőrözete sárgásszürke, erősen foltozott. — Nagyon ritka
ab. **irroratus** REITT.
3. Szőrözete fehér, nagyon sűrű, úgyhogy teste fehèresnek látszik. Előtórán a fehér
sávok erősen kirajzoltak. — Nagyon ritka ab. **lepidii** MOTSCH.

- 17 (16) Sokkal karcsúbb, szárnyfedőinek töve alig szélesebb, mint az előtor töve, vállán a legszélesebb, onnan a csúcs felé egyenletesen elkeskenyedik (55. ábra: F). Egyébként az előbbi fajhoz igen hasonlít, de előtora jól láthatóan hosszabb, mint amilyen széles, szárnyfedőinek pontsorai finomabbak, lábfejei karcsúbbak. Valamivel kisebb. 9—11 mm.

Balkáni elterjedésű faj. Magyarországon az Alföldön és a Dunántúlon fordul elő, de ritka. Tápnövénye a *Berteroa incana*. III—VI.

punctirostris BOH.

- 18 (15) Testének szőrözete nagyon finom, rövid és gyér, hasoldala egyenletesen szőrözött.
- 19 (20) Előtora durván és mélyen pontozott, a pontok között levő közterecskék nem élszerűek, szemkaréja erős. Ormánya alig vastagabb, mint az elülső combok, az előtor hosszánál rövidebb, középvonalában élnek legfeljebb a nyoma látszik. Előtora csonkakúp alakú, oldalai gyengén, egyenletesen íveltek. Szárnyfedőinek töve nem szélesebb, mint az előtor töve, vállai erősen csapottak, utolsó harmadáig majdnem párhuzamos oldalúak, pontsorai erőteljesek, közterecskéi laposak, finoman, de nem nagyon sűrűn pontozottak, ezért többnyire fényesek. 9—12 mm.

Palearktikus elterjedésű faj. Magyarországon számos lelőhelyről ismeretes, az északi hegységekben azonban, úgy látszik, hiányzik. Tápnövényei: *Chenopodium album*, *Mentha*- és *Atriplex*-félék. V—VII., IX—X. (= *inquinatus* BOH.)

subtilis STURM

- 20 (19) Előtórának pontozása lényegesen finomabb és sűrűbb, a kerekded pontok között levő közterecskék élszerűek, szemkaréja nagyon gyenge, sokszor jóformán hiányzik. Ormánya kifejezetten rövid és

vastag, majdnem vastagabb, mint az elülső combok, az előtor hosszánál jóval rövidebb, középvonalának tövén többnyire határozottan kiemelkedő középél van, ettől kétoldalt 1—1 bemélyedés. Előtora majdnem párhuzamos oldalú, csúcsa előtt hirtelen elkeskenyedik. Szárnyfedői a derékszögű vállaktól kezdődően egyenletesen elkeskenyednek a csúcs felé, pontsorai finomabbak, lapos közterecskéi sűrűbben pontozottak, tehát majdnem fénytelenek, szőrözetük rendszerint kissé dúsabb, mint az előző fajé. 5—11 mm.

Dél-európai faj. Magyarországi elterjedése igen hasonlít az előbbi fajéhoz, nem közönséges. Tápnövényeit nem ismerjük. III—VIII., IX—X. (= *costirostris* SEIDL.)

difficilis CAP.

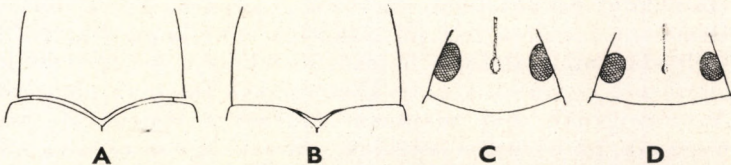
Változatai:

1. Ormányának középéle és az ettől kétoldalt fekvő bemélyedés hiányzik vagy elenyésző. — A törzsalak között, elég ritka ab. **brevipes** BRIS.
 2. Előtórának szemkaréja teljesen vagy majdnem teljesen hiányzik. — Igen ritka ab. **obsoletus** ENDR.
- 21 (6) Előtórának elülső széle oldalt egyenesen lemetszett, szemkaréja nincs (3. alnem: *Ortholixus* REITT.).
- 22 (23) A szárnyfedők töve egyenként erősen, majdnem félkörben ívelt (56. ábra: A). Ormánya szélesebb, mint az elülső combok, a hímé rövidebb, a nőstényé majdnem olyan hosszú, mint az előtor hossza, nagyon gyengén ívelt, középéle igen gyenge vagy teljesen hiányzik. Előtora a szélességénél hosszabb, oldalai nagyon gyengén keskenyednek a csúcs felé, csak elülső harmadukban szűkülnek erősebben össze; felülete egyenletesen boltozott, a sűrű, igen finom pontocskázás között sok kis kerekded pont van. Szárnyfedői keskenyek, vállukon a legszélesebbek, pontsorai erőteljesek, nagyon gyengén pontocskázottak, lapos közterecskéi fényesek. Szőrözete igen finom, alig látható. 5,5—10 mm.

Kelet-mediterrán faj. Magyarországon a sík- és dombvidékeken messze elterjedt, nem ritka. Tápnövényei ismeretlenek. VI—VII., IX—X. (= *scapularis* FAUST)

elegantulus BOH.

- 23 (22) A szárnyfedők töve majdnem egyenes, csak a pajzsoeska előtt gyengén háromszög alakban kimetszett (56. ábra: B).

56. ábra. A: *Lixus elegantulus* BOH. és B: *L. sanguineus* ROSSI szárnyfedőinek töve — C: *L. junci* BOH. és D: *L. Ascanii* L. homlokgödre (Eredeti)

- 24 (25) Teste szélesebb, szárnyfedői csak utolsó harmadukban keskenyednek el. Előtorának elülső szegélye egyenesen lemetszett. Szárnyfedőinek szőrözete egyenletesen eloszlott, nem, vagy alig észrevehetően foltos, rendszerint rozsdaszínű. Ormánya vastagabb, mint az elülső combok, alig hosszabb, mint az előtor, középéle gyenge. Szeme teljesen lapos. Előtora legnagyobb szélességénél kissé rövidebb, oldalai a csúcs felé erősen íveltten elkeskenyednek, pontozása igen sűrű és egyenletes. Szárnyfedőinek pontsorai finomak, lapos közterecskéi szélesek és finoman recézettek. 7—12 mm.

Közép-Európa déli felében él. Magyarországon inkább az alacsonyabb fekvésű területeken fordul elő gyakrabban, a magasabb hegyiségekben ritkábban. Tápnövénye a *Picris hieracioides*. III—VIII. (= *seniculus* BOH., *bicolor* PANZ.)

sanguineus ROSSI

- 25 (24) Teste jóval karcsúbb, szárnyfedői a vállaktól egyenletesen keskenyednek a csúcsig. Előtorának elülső szegélye a szem alatt csak alig észrevehetően karéjosan előrehúzott. Szárnyfedőin a szőrözet sűrűbb és többnyire foltosan tarkázott (lásd még 20/19 alatt.)

difficilis CAP. ab. **obsoletus** ENDR.

- 26 (5) Szárnyfedőin, rendszerint csak az oldalszegélyen, élesen elhatárolt fehér szőrsávok húzódnak (4. alnem: *Compsolixus* REITT.)

- 27 (28) A szárnyfedők első 3 és az 5. közterecskéjén, valamint az oldalszegélyen fehér szőrsáv fut végig, a 4. és 7. gyérebbe szőrözött, a 6. és 8. majdnem kopasz, csúcstövise hosszú. Ormánya valamivel vastagabb, mint az elülső combok, az előtor hosszánál rövidebb. Előtora valamivel szélesebb, mint amilyen hosszú, oldalai meg lehetőségen erős ívben elkeskenyednek a csúcs felé, felülete durván pontozott. Szárnyfedői alig szélesebbek, mint az előtor töve, a csúcs felé egyenletesen elkeskenyednek, vállalai lekerekítettek. 11—20 mm.

Mediterrán elterjedésű, a feljegyzések szerint „Magyarország” területén is előfordul, de ez újabb megerősítésre szorul

[**anguinus** L.]

- 28 (27) Csak a szárnyfedők oldalain van élesen határolt fehér szőrsáv, korongja egyenletesen szürkén vagy barnásan szőrözött.

- 29 (30) Homlokán nagy és mély, kerekded gödröcske van (56. ábra: C). Hasoldala egyöntetűen szőrözött, kopasz, kerek foltok nélkül. Ormánya a csúcsa felé jól láthatóan elkeskenyedik. Előtora kissé szélesebb, mint amilyen hosszú, szemkaréja gyenge, felülete sűrűn pontozott, a pontok közötti közterecskék finoman pontocskázottak. A szárnyfedők töve majdnem egyenesen lemetszett. Szárnyfedői hosszúak, párhuzamos oldalúak, csúcsai nagyon röviden kihegyezettek. A nőstény ormánya majdnem olyan hosszú, mint az előtora, a hímé rövidebb. 9—15 mm.

Mediterrán faj. Az irodalom faunaterületünkről is említi (Novi, Léva, de ez utóbbi adat valószínűtlennek látszik). Tápnövényei: *Spinacia oleracea*, *Atriplex patula* és *Beta*-félék

[junci BOH.]

- 30 (29) Homlokán csak kis, pontszerű gödröcske van (56. ábra: D). Hasoldalán a szőrözlet között élesen határolt kis, kerek, kopasz foltok vannak. Ormánya a csúcsa felé nem keskenyedik el észrevehetően. Előtora lényegesen hosszabb, mint amilyen széles, elülső szélén erős szemkaréj található. Szárnyfedőinek töve egyenként ívelt.
- 31 (32) Az első 2 haslemezt vastag, egyszerű, hegyes szőrök borítják. Gyengén hajlott ormánya olyan hosszú, mint az elülső combok vastagsága, mindkét ivar esetében az előtor hosszánál rövidebb, középéle gyenge vagy hiányzik. Szeme teljesen lapos, hosszúkás tojás alakú. Előtórának oldalai hátul párhuzamosak, sőt néha kissé behúzódtak, felülete finoman recézetten pontozott, a pontok között sűrűn állnak nagyobb pontok is. Szárnyfedőinek töve egyenként majdnem félkör alakban ívelt, válla szélesebb, mint az előtor töve, oldalai az utolsó negyedig majdnem párhuzamosak, végük röviden, de élesen kicsúcsosodik, fehér oldalszegélyén és szürkés vagy barnás szőrözettel borított korongján néha elszórt, apró, sötétebb foltocskák láthatók (53. ábra). 6—15 mm.

Európa déli felében egész a Kaukázusig elterjedt. Magyarországon messze elterjedt és gyakori. Tápnövényei a *Beta vulgaris*, a *Sisymbrium sophia* és az *Atriplex patula*. Állítólag kerti veteményekben is megtalálták lárváját, de kártevése nem jelentős. III—X. — Sz e g é l y e s d u d v a b a r k ó

Ascanii L.

V á l t o z a t a i :

1. Kisebb példányok (6—7 mm), előtoruk hengeres, finomabban pontozott, szárnyfedőcsúcsuk nagyon rövid. — A törzsalak között, ritka ab. *circumlatu s* BOH.
2. Előtora ívelt, szárnyfedőinek korongja barnásszürkén, egyöntetűen szőrözött, a 7. és 8. köztterecskéje kopasz. — Elég ritka ab. *albomarginatus* BOH.
3. Szárnyfedőinek élesen határolt oldalszegélye csak a 9. és 10. köztterecskére terjed ki, a legszélső kopasz. — Ezt az egyébként nyugat-európai változatot az irodalom szerint Sátoraljaújhelyen is megtalálták (= *lateralis* BRIS. nec PANZ.) var. **Laufferi** PETRI

- 32 (31) Az első 2 haslemezt nem egyszerű szőrök, hanem mélyen hasított kétágú pikkelyek takarják. Az előző fajhoz nagyon hasonlít, ormánya azonban kissé hosszabb. Sűrűbben ráncoltan-pontozott előtora a csúcsán határozottan befűzött, a szárnyfedők tövének a közelében semmiféle bemélyedés nincs, pontsorai mentén apró, fehér szőrfoltocskák láthatók, csúcsa tompaszögűen kihegyezett. A hasoldal kopasz, kerek foltjai gyérebbek. 8—10 mm.

Délkelet-európai elterjedésű faj. Az irodalom szerint hazánkban Újpesten gyűjtötték. Tápnövényeit nem ismerjük

Apfelbecki PETRI

- 33 (4) Szárnyfedőinek hátulsó harmadában széles, fehér, harántirányú szőr-sáv húzódik, ebből a töve felé ugyanolyan széles, hosszanti, fehér szőrsáv indul ki, amely erősen és hirtelen összeszűkülve eléri a tövet (54. ábra: D) (5. alnem: *Callistolixus* REITT.). Ormánya hosszabb, mint az előtor, gyengén hajlott, alig vastagabb, mint az elülső comb, a középvonal csúcsarmadában kis, hosszúkás árkoeska van. Szeme kissé domború. Előtora valamivel rövidebb, mint amilyen széles, nagyon durván és sűrűn pontozott, fehér oldalszegélye széles. Szárnyfedői szélesebbek, mint az előtor töve, a pontsorok tövén mély, hosszúkás gödröcskék találhatóak, oldalai majdnem párhuzamosak, hátul hirtelen lekerekítettek, és 2 aránylag hosszú, egymástól távolabb álló csúcsban végződnek. Haslemezein a világos színű szőrök pamacsokban állnak, a köztük levő teret testhez simuló szőrök és gyér, kopasz foltok töltik ki. 7—15 mm.

Mediterrán elterjedésű faj. Magyarországon szórványosan fordul elő, ritka. Tápnövényei a *Laserpitium latifolium*, a *Carduus acanthoides*, továbbá *Rumex*- és *Artemisia*-félék (= *cylindrus* FABR.)

cylindricus L.

- 34 (3) Szárnyfedőinek vége együttesen lekerekített (54. ábra: C), ritkán (*L. elongatus* GOEZE) alig észrevehetően szögletes, ilyenkor azonban az előtor egyenletesen, nagyon sűrűn és finoman pontozott, nagyobb kerek pontok nélkül, a mi az eddig felsorolt fajok egyikénél sem fordul elő.
- 35 (48) Előtorának korongja mindig kettősen pontozott, a finom alappontozás között jóval nagyobb pontok is vannak (6. alnem: *Dilixellus* REITT.).
- 36 (43) Előtorának elülső szegélyén többé-kevésbé erős szemkaréj van.
- 37 (38) Szemkaréja kicsi, fogszerű (pl. 55. ábra: C). Szárnyfedőinek közte-reckéi harántirányban finoman hullámosak. Gyengén hajlott ormánya aránylag széles, csúcsa felé gyengén kiszélesedik, középele nincs (vagy ritkán igen gyenge), mindkét ivar példányain hosszabb, mint az előtor, és valamivel vastagabb, mint az elülső combok. Előtora valamivel hosszabb, mint amilyen széles, csonkakúp alakú, oldalai gyengén íveltek, hátát — az elülső szegély mögött levő harántsáv kivételével, amely csak finoman pontozott — sűrűn álló durvább pontok teszik egyenetlenné. Szárnyfedőinek válla kissé szélesebb, mint az előtor töve, hátrafelé gyengén keskenyednek. Szőrözete finom, gyér és rövid, többnyire nagyon apró szőrfoltocskákkal tarkázott. Hasoldalán a kopasz foltok gyérek és elmosódtak. 13—22 mm.

Európában és Ázsia nyugati felén él. Magyarországon mindenütt előfordul és gyakori. Tápnövényei: *Malva*-, *Athca*- és *Cirsium*-félék. IV—VI., VIII. (= *pulvereus* OLIV.)

algirus L.

V á l t o z a t a :

1. Ormánya aránylag vastagabb, gyenge középéllel. Előtora hengeres, oldalai majdnem egyenesek, párhuzamosak, csúcsa előtt befűzött. Szemkaréja alig látható. Nagyon kicsi, 10 mm. — Budapesten gyűjtötték

var. *hungarus* PETRI

38 (37) Szemkaréja széles, de meglehetősen lapos. Közterecskéi nem hullámosak.

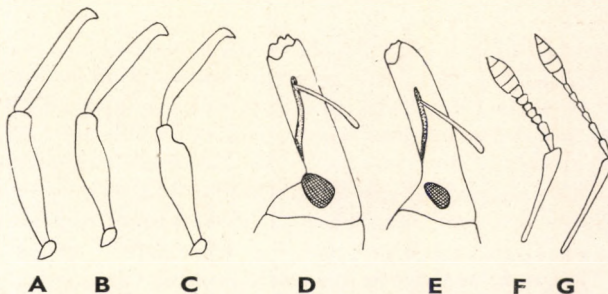
39 (40) Elülső combja a közepén gyengén kiszélesedett, lábszárainak belső éle egyenes (57. ábra: A). Előtórának durvább pontjai is kicsik, sekélyek, nagyon sűrűn állnak, úgyhogy felülete egyenletesen finoman ráncoltnak látszik. Ormánya vastagabb, mint az elülső comb, az előtor hosszánál rövidebb, felülete egyenletesen boltozott és finoman pontozott. Szeme aránylag nagy és lapos. Előtora a csúcsa felé gyengén keskenyedik, majdnem hengeres, oldalai gyengén íveltek. Szárnyfedői a tövükön olyan szélesek, mint az előtor töve, oldalai párhuzamosak, végük lekerekített. Szőrözete finom, a varrat és az oldalak mentén néha valamivel sűrűbb. Lábfejei karesúak, 7–12 mm.

Európai elterjedésű faj. Magyarországon is mindenütt előfordul, de csak szórványosan. Tápnövényeit nem ismerjük. V—VIII.

flavescens BOH.

40 (39) Elülső combja közepén erősen, néha majdnem fogszerűen kiszélesedik, és elülső lábszára ennek megfelelően a töve közelében elkeskenyedik és befelé hajlik. Előtórán a nagyobb pontok sokkal nagyobbak, úgyhogy felülete erősen egyenlőtlenül pontozottnak látszik.

41 (42) Előtórán a pontozás nagyon durva és mély, ennek következtében a nagy pontok között levő közterecskék erősen kidomborodó ráncokat alkotnak. Hasoldalán a szőrözete között kissé elmosódott kopasz foltok láthatók. Ormányának finom pontozását jóval nagyobb pontok szakítják meg, középéle nagyon gyenge, valamivel vastagabb az elülső comboknál, mindkét ivaron hosszabb, mint az előtor.

57. ábra. A: *Lixus flavescens* BOH., B: *L. cribricollis* BOH. és C: *L. bardanae* FABR. elülső lába — D: *L. vilis* ROSSI és E: *L. punctiventris* BOH. feje oldalról — F: *L. punctiventris* BOH. és G: *L. fasciculatus* BOH. csápja (Eredeti)

Előtora nem hosszabb, mint amilyen széles, oldalai a csúcsa felé erősebben íveltek. Szárnyfedői az előtor tövével valamivel szélesebbek, oldalai majdnem párhuzamosak, végük lekerekített, tövük mögött alig láthatóan bemélyedtek; pontsoraik durvák, de nagyon sekélyek, közterecskéik finoman recézettek. Elülső combja a közepén megvastagodott, de nem fogszerűen, elülső lábszárának belső éle gyengébben kimetszett (57. ábra: B). Szőrözete finom és különösen az oldalak mentén meglehetősen sűrű. 11—15 mm.

Közép- és dél-európai faj. Magyarországon eddig csak néhány helyről ismeretes: Debrecen, Keszthely és Vörs. Tápnövényei a *Rumex acetosa* és *Vicia faba*. V. (= *ferrugatus* OLIV.)

cribricollis BOH.

- 42 (41) Előtórának pontozása szintén durva, de sokkal sekélyebb, mint az előző faj esetében, a pontok közterecskéi laposabbak. A hasoldal szőrözete között nincsenek kopasz foltok. Ormánya finoman, egyöntetűen pontozott, arányai az előbbi fajéhoz hasonlítanak. Előtora hosszabb és keskenyebb, oldalai gyengébben íveltek. Szárnyfedőinek alakja szintén az előző fajéhoz hasonlít, de tőszegélye mögött jól láthatóan bemélyedt; pontsorai éppen olyan nagy, de mély pontokból állnak, közterecskéi fényesebbek. Elülső combjának kiszögellése többé-kevésbé fogszerű, elülső lábszárának belső éle tövi harmadában erősen kimetszett, megvékonyodott és görbe (57. ábra: C). Szőrözete finom, többnyire nagyon halványan tarkázott 8—14 mm.

Európai elterjedésű faj. Magyarországon a Dunántúlon és a Duna—Tisza között számos lelőhelyen előfordul, de ritka. Tápnövényei az *Iris pseudacorus* és *Rumex-félék*. IV—V., VII.

bardanae FABR.

V á l t o z a t a i :

1. Kisebb (9—10 mm), előtora hengeres, párhuzamos oldalú és pontozása gyérebb, mélyebb. — Ritka ab. *irresectus* BOH.
2. Az előbbihez hasonlít, de ormánya erősebben hajlott, homloka erősebben bemélyedt. — Ritka ab. *scutulatus* PETRI

- 43 (36) Előtórának elülső széle egyenesen lementszett, szemkaréja nincs.
- 44 (45) Ormánya teljesen egyenes, háta törésmentesen átmegy a homlokba (57. ábra: D), valamivel vastagabb, mint az elülső comb és rövidebb, mint az előtor, középéle jól fejlett. Szeme lapos. Előtora csonkakúp alakú, oldalai gyengén íveltek, és a csúcs felé nem szűkülnek erősen össze; felülete nagyon sűrűn és finoman ráncoltan pontozott, a nagyobb pontok is sűrűn állnak, fehér oldalszegélye van. Szárnyfedői az előtor tövével szélesebbek, párhuzamos oldalúak, csak utolsó harmadukban szűkülnek össze a lekerekített csúcs felé. Pontsorai igen finomak, szőrözete nagyon finom és sűrű, szárnyfedőinek kissé bemélyedt tövén nagyobb és gyakran a pontsorok mentén kisebb világosabb foltok találhatóak. Hasoldalának szőrözete között a kopasz foltok jól kivehetőek. 8—16 mm.

Európa déli felében a Kaukázusig, valamint Észak-Afrikában élő faj. Magyarországon messze elterjedt, de ritka. Tápnövényei *Senecio*- és *Genista*-félék, valamint a (?) *Quercus robur*. IV., VI—VII., IX—X.

vilis Rossi

- 45 (44) Ormánya erősebb vagy gyengébb ívben hajlott (57. ábra: E).
- 46 (47) Csápja rövid és vastag, ostorízei többnyire már a 3.-tól kezdve szélesebbek, mint amilyen hosszúak (57. ábra: F). Ormánya kb. olyan vastag, mint az elülső combja, és az előtoránál alig hosszabb, középélének legfeljebb a nyomai láthatók. Szeme lapos. Előtorának oldalai párhuzamosak, csak elülső harmadukban szűkülnek össze lapos ívben, szemkaréja nagyon gyenge, felületén a finom, sűrű pontozás között nagy, kerek, meglehetősen mély, sűrűn elhelyezett pontok vannak. Szárnyfedői kissé szélesebbek, mint az előtor töve, oldalai — az utolsó harmad kivételével — majdnem párhuzamosak, végük lekerekített, pontsorai finomak, közterecskéi sűrűn pontozottak, fénytelenek, szőrözete sűrű, apró foltocskákba tömörül. Hasoldalának kopasz pontjai jól elhatároltak. 10—15 mm.

Európa déli felében él. Magyarországon messze elterjedt, de nem gyakori. Tápnövénye a *Senecio jakobaea*. V., VIII.

punctiventris Boh.

- 47 (46) Csápostorának mind a 7 íze hosszabb, mint amilyen széles (57. ábra: G). A hím ormánya olyan hosszú, mint az előtora, a nőtényé másfélszer olyan hosszú és durván, kissé ráncoltan pontozott. Előtora közel olyan hosszú, mint amilyen széles, vagy valamivel hosszabb, csonkakúp alakú; oldalai íveltek, felülete sűrűn és finoman ráncoltan, ezen kívül durvábban és sűrűn pontozott. Szárnyfedői az előbbi faj szárnyfedőire hasonlítanak, csak karcsúbbak, pontsorai durvák és sűrűn pontozottak, közterecskéi majdnem simák, fényesek, a töve mögött levő bemélyedés erősebb. Lábai karcsúbbak. Szőrözete is az előbbi fajéra hasonlít. 6,5—14 mm.

Délkelet-Európában és a Szovjetunió déli részében fordul elő. A Kárpát-medencében Budapesten, Nagymihályon és Szöllöskén gyűjtötték, igen ritka. Tápnövényeit nem ismerjük

fasciculatus Boh.

- 48 (35) Előtorának korongja egyenletesen finoman szemcsézett vagy pontozott, a nagy pontok teljesen hiányoznak (7. alnem: *Lixochelus REITT.*).
- 49 (50) Előtorának korongja egyenletesen finoman szemcsézett, nem pontozott. Mind a két ivar ormánya alig hosszabb, mint az előtor háta, az elülső combnál valamivel vastagabb, gyakran sekély hosszanti barázda nyomaival. Előtora hosszabb, mint amilyen széles, csonkakúp alakú, oldalai gyengén íveltek, csúcsa mögött erősen és élesen befűzött, két oldala, a korong 2 hosszanti sávja, valamint a befűző-

désben levő barázda sűrűbben szőrözött. Szárnyfedői szélesebbek, mint az előtor töve, oldalai az utolsó harmaduk kivételével párhuzamosak, végük külön lekerekített. Szőrözete sűrű, szárnyfedőin a sűrűbben összetömörült szőrök számos foltocskát alkotnak. 9—14 mm.

Közép-Európától Iránig fordul elő. Magyarországon is messze elterjedt és gyakori. Tápnövénye az *Onopordum acanthium*. III—VI. (= *pollinosus* GERM.)

cardui OLIV.*

- 50 (49) Előtorának korongja egyenletesen finoman pontozott. Az előző fajhoz egyébként a megtévesztésig hasonlít. Szeme azonban laposabb, előtorának befűződése gyengébb, szárnyfedőinek pontsorai kissé erőteljesebbek, csúcsa néha kissé kihegyesedőnek látszik. Általában kisebb az előbbi fajnál, 4—11 mm.

Közép- és dél-európai faj. Magyarországon a legközönségesebb *Lixus*-faj. Főleg a sík- és dombvidékeken fordul elő. Tápnövénye szintén az *Onopordum acanthium*. V—VII. (= *rufitarsis* BOH., *filiformis* FABR.)

elongatus GOEZE

3. nem: *Larinus* GERM.

Széles, zömök testű ormányosbogarak, ormányuk többé-kevésbé hosszú, néha azonban rövid hengeres, többnyire hajlott, ritkán egyenes, kevés fajuk esetében felül lapított, hosszanti középél vagy árok csak egyes fajok ormányán található. Csápjuk rövid, erősen térdes, csápáruk lapos ívben fut a szemük alsó széle felé, a csúcs felé eső vége megrövidült és nem nyitott. Szemük rendszerint lapos. Előtoruk a csúcsa felé többé-kevésbé erősen elkeskenyedik, felületén nincsenek élek vagy árkok, töve a közepén szögletesen hátrahúzott, kétoldalt karéjosan kimetszett. Pajzsockájuk kicsi, sokszor gyengén látható. Szárnyfedőik töve az előtor tövének megfelelően lekerekített, vállszöglete jól észlelhető, majdnem kivétel nélkül a vállakon a legszélesebbek, a csúcs felé erősen keskenyedők, csúcsuk közösen lekerekített. Lábaik rövidek és vastagok. Felületüket finom, rövid szőrözet takarja, amely — főleg a szárnyfedőkön — apró foltocskákat alkot. Néha a *Larinus*-fajok felületét is sárgás lepedék vonja be.

Több mint 160 faja ismeretes, amelyek Ausztrália kivételével az egész világon előfordulnak. A Kárpát-medencében 15 fajt mutattak ki. Gazdasági növényeket nem károsítanak, így közömbösek.

- 1 (2) Ormánya teljesen egyenes, a csúcsa felé felülről is (59. ábra: A), oldalról is (59. ábra: B) kúposan kihegyesedik, mind a két ivar esetében rövidebb, mint az előtor, felületén a többé-kevésbé jól látható rövid középéltől eltekintve ráncoltan pontozott. Szeme

* A mediterrán elterjedésű, az *L. cardui* OLIV.-hez igen köze. álló *L. scolopax* BOH. Magyarországon nem fordul elő; az irodalomban említett példányok *L. fasciculatus* BOH.-nak bizonyultak.

lapos. Csápja rövid és vastag, csak 1. ostoríze kissé hosszabb, mint amilyen széles, a többi nem. Előtora a tövén a legszélesebb, onnan majdnem egyenes oldalakkal igen erősen szűkül a csúcsa felé; felületén sem éle, sem barázdája sincs, csupán a pajzsocskája előtt van egy sekély bemélyedés, egész felülete nagyon sűrűn és finoman ráncoltan pontozott. Szárnyfedői a tövüktől gyenge ívben keskenyednek a szélesen lekerekített csúcs felé, tövük mögött sekélyen bemélyedtek, pontsorai keskeny rovátkaszerűek, pontjaik sűrűn állnak

58. ábra. *Larinus jaceae* FABR. (Eredeti)

és mélyen beszúrtak, lapos közterecskéi szintén finomabban és sűrűbben ráncoltan pontozottak, mint az előtoron. Felületének finom szőrözete kis elszórt foltocskákat alkot. 5,5—9,5 mm. □ □

Közép- és Dél-Európa, valamint Nyugat-Ázsia és Észak-Afrika lakója. Magyarországon messze elterjedt és gyakori. Tápnövénye a *Cirsium arvense*. IV—XI.

turbinatus GYLL.

- 2 (1) Ormánya nem hegyesedik ki a csúcsa felé, sőt legtöbbször a csúcán kissé ki is szélesedik, nem teljesen egyenes.
- 3 (20) Ormánya nagyon vastag és rövid, sokkal vastagabb, mint az elülső comb a legszélesebb pontján.
- 4 (15) Az ormány alsó oldalán nincsenek hosszú, elálló szőrök, legfeljebb nagyon apró, erősen lesimuló szőröcskék.

- 5 (6) Az ormány alsó oldala a csúcs közelében erősen kiszélesedik, ezért ormányának csúcsa oldalról nézve lemetszett, felső éle erősen domború, csúcsi fele majdnem törésszerűen lefelé görbül, igen rövid és igen vastag (59. ábra: C), felületén hosszanti él húzódik végig. Előtora a tövén majdnem kétszer olyan széles, mint amilyen hosszú, felületén sem élek, sem gödrök nem láthatók, csupán a töve a pajzocska előtt kissé bemélyedt; pontozása nagyon sűrű, durva, a pontok közötti keskeny közterecskéken azonkívül további igen finom pontozás is található. Szárnyfedői alig szélesebbek, mint az előtor töve, közösen lekerekített csúcsuk felé egyenletesen és lapos ívben keskenyednek, pontsorai nagyon finomak, lapos közterecskéi igen finoman és sűrűn ráncoltan pontozottak, világos színű szőr-foltocskái jól láthatók. 5,5—6,5 mm.

Kelet- és Közép-Európa déli részén él a Kaukázustól az Alpokig, Magyarországon messze elterjedt és gyakori. Tápnövényei a *Centaurea solstitialis* és *annonica*. V—IX.

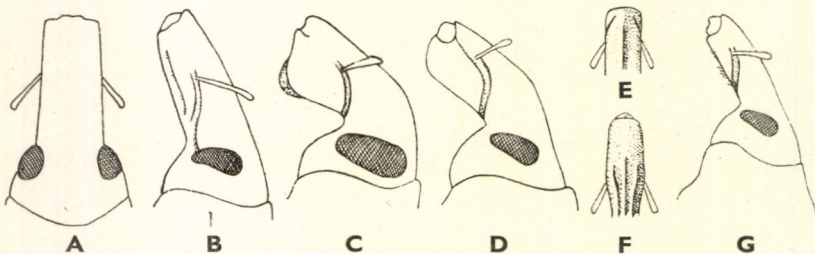
obtusus STURM

- 6 (5) Ormányának alsó oldala a csúcsa közelében nem szélesedik ki, ezért csúcsa oldalról nézve félkörösen ívelt (59. ábra: D).
- 7 (8) Ormányának felső éle az előbbi fajéhoz hasonlóan erősen görbült, egyéb bélyegeiben is erősen hasonlít rá. Előtora azonban keskenyebb, mintegy másfélszer olyan széles, mint amilyen hosszú, oldalai sokkal laposabb ívben keskenyednek a csúcsa felé, felülete valamivel finomabban pontozott és ezért fényesebb. Szárnyfedői szintén keskenyebbek, hosszúkásabbak, pontsorai erőteljesebbek, közterecskéi finomabban ráncoltan pontozottak, szőrözete sűrűbb és olyan nagy kiterjedésben takarja a szárnyfedőket, hogy inkább a kopasz részek alkotnak foltokat. 5—6 mm.

Elterjedésében is hasonlít az előbbi fajra, nyugati határát a Kárpát-medencében éri el. Magyarországon az Alföldön és a Dunántúlon fordul elő, de ritka. Tápnövénye a *Carduus acanthoides*. VII.

minutus GYLL.

- 8 (7) Ormányának felső éle majdnem egyenes vagy csak nagyon lapos ívben hajlott.

59. ábra. A: *Larinus turbinatus* GYLL. feje felülről és B: oldalról — C: *L. obtusus* STURM, D: *L. minutus* GYLL. feje oldalról — E: *L. canescens* STURM, F: *L. brevis* HERBST ormánya felülről — G: *L. latus* HERBST feje oldalról (Eredeti)

- 9 (10) Ormánya a felső élén a szem elülső szélétől a csúcsig mérve csak fele olyan hosszú, mint az előtor háta. Hosszanti középéle nagyon finom, néha elenyésző, tőle kétoldalt gyenge oldalél nyomai láthatók. Pontozása éppen úgy, mint az előtoron és a szárnyfedőkön igen sűrű és nagyon finom, amiért is felülete majdnem fénytelen. Előtorának oldalai a tövi felükön majdnem párhuzamosak, onnan a csúcsig erős ívben futnak össze. Szárnyfedői a tövükön a legszélesebbek, onnan lapos ívben keskenyednek a csúcs felé. Felületének szőrözete sűrű, különösen a szárnyfedők és az előtor oldalain. 5—6 mm.

Nyugat-európai faj. Az irodalom „Magyarországról” is említi, ez az adat azonban kétségesnek tekintendő

[*australis* CAP.]

- 10 (9) A nőstény ormánya olyan hosszú vagy valamivel hosszabb, mint az előtor középvonalának háromnegyed része, a hímé is jóval meghaladja annak felét.
- 11 (12) Ormányának középéle mellett kétoldalt nincs mély, hosszanti árok (59. ábra: E). Nagyon finoman és nagyon sűrűn recézetten pontozott előtorán csak a tő közelében láthatók valamivel nagyobb beszúrt pontok, hosszanti középéle nincs. Előtora igen széles, oldalai — különösen elülső felükben — erősen íveltek és erősen összefutnak a csúcs felé. Szárnyfedői alig szélesebbek, mint az előtor töve, vállukon a legszélesebbek és onnan lapos ívben keskenyednek a csúcs felé. Pontsorai sekélyek, keskeny rovátka alakúak, közterecskéi laposak és olyan finoman recézettek, mint az előtor csúcsának a közelében. Szőrzete a szárnyfedőkön jól körülhatárolt foltocskákat alkot. 5—8 mm.

Dél-európai faj. Magyarországon eddig csak Budapest környékén gyűjtötték néhány példányát. Tápnövényeit nem ismerjük. VI—VII.

canescens STURM

- 12 (11) Ormányán az erősen kiemelkedő középél mellett kétoldalt 1—1 mély, hosszanti árok van (59. ábra: F). Előtörán hosszanti középél látható, pontozása mindig sokkal durvább, mint az előző fajon. Ormányája majdnem teljesen egyenes.
- 13 (14) Az előtor durva pontjai között levő közterecskék erősen, ráncszerűen kiemelkednek, nagyon fényesek, szárnyfedőinek finoman recézett közterecskéin lapos, széles egyenetlenségek mutatkoznak. Előtora a tövénél mintegy másfélszer olyan széles, mint amilyen hosszú, oldalai erős ívben keskenyednek a csúcsa felé, csúcsa mögött szélesen befűzött, oldalán a fehér szőrözet széles sávot alkot. Szárnyfedői jóval szélesebbek, mint az előtor töve, vállalai lekerekítettek, oldalai — a váll mögötti gyenge befűződéstől eltekintve — egyenletesen és lapos ívben keskenyednek a csúcs felé. Pontsorai finomak, a közterecskék egyenetlenségei miatt nem szembetűnők. Szőrözete

rendszerint a vállak mögött, az oldalak mentén és a csúcs előtt nagyobb, a korongon kisebb foltokat alkot. 8—11 mm.

Közép-európai faj. Magyarországon főleg az alacsonyabb dombvidékeken él, de elég ritka. Tápnövénye a *Carlina vulgaris*. VI—IX. (= *senilis* FABR.)

brevis HERBST

V á l t o z a t a :

1. Zömökebb, előtora és szárnyfedői szélesebbek. — Ritka ab. **granicollis** BOH.

- 14 (13) Az előtor durva pontjai között levő közterecskék lapos ráncokká alakultak, nagyon finoman és sűrűn pontozottak, nem fényesek. Szárnyfedőinek közterecskéi teljesen laposak és a finom recézéstől eltekintve teljesen simák. Az előző fajra nagyon hasonlít, de annál szélesebb és szárnyfedői is rövidebbek. Szőrözete igen sűrű és a szárnyfedőknek majdnem egész felületét beborítja. A sötétebb foltok is jól láthatóan szőrözöttek; előtorának fehéres oldalszegélye erősen elütő, széles. 11—13 mm.

Törzsalakja nyugat-mediterrán elterjedésű. Kelet-európai változatát irodalmi adatok szerint Erdélyben is megtalálták

[**vulpes** OLIV. var. **orientalis** CSIKI]

- 15 (4) Az ormány alsó oldalán hosszú, elálló szőrök találhatóak, amelyeknek hossza meghaladja az ormány vastagságának egynegyedét (59. ábra: G).

- 16 (17) Kisebb faj. Ormánya felül erősen lapított, erős középéle mellett kétoldalt barázdaszerűen bemélyedt, oldalélei is jól fejlettek, pontozása durva. Előtora a tövén majdnem olyan széles, mint amilyen hosszú, csúcsa felé erősen, de lapos ívben elkeskenyedik, felületén nincs középél, nagyon finoman recézett és azonfelül kissé nagyobb, sűrű beszúrt pontokkal díszített. Ezek a pontok az előtor hátulsó felén erősebbek. Szárnyfedői a tövükön a legszélesebbek, elülső kétharmadukban csak kevéssé, hátulsó harmadukban erősen elkeskenyednek, pontsorai élesek, keskenyek, lapos közterecskéi finoman recézetten pontozottak, fényesebbek, mint az előtor. 5,5—10 mm.

Mediterrán faj. A Kárpát-medencében eddig csak Horvátországból ismerjük, az egyéb adatok (Tállya!) bizonyára tévedésen alapulnak

[**flavescens** GERM.]

- 17 (16) Nagyobb fajok (13—20 mm), ormányuk felül domború.
- 18 (19) Szárnyfedőinek 4. közterecskéje a szárnyfedők elülső felén erősebben vagy gyengébben bordaszerűen kiemelkedik, a korong az általuk bezárt felületen lelapított. Ormányának középéle erős, a csúcsa felé megrövidült, oldalain sem mély árkok, sem oldalélek nem észlelhetők, felülete durván pontozott. Előtora a tövén majdnem kétszer

olyan széles, mint amilyen hosszú, a csúcsa felé erősen, de lapos ívben összefutó oldalai a hátulsó sarkok előtt laposan kimetszettek, ezért a hátulsó sarkok hegyesek, majdnem tövisszerűek; csúcsa befűzött. Felületén éles, de finom középél fut a csúcsától a tövéig, korongjának két oldalán és a pajzsocska előtt 1—1 sekély bemélyedés látható, finoman recézett és azonkívül durván pontozott. Szárnyfedői jóval szélesebbek, mint az előtor töve, kerekded vállain a legszélesebbek, a csúcsuk felé egyenletesen, hátul erősebben elkeskenyednek. Pontsorai erőteljesek, közterecskéi laposak, finoman recézettek és harántirányban gyengén hullámosak. A hím varratszögletében sűrű szőrpárnácska van. Felületének szőrözete apró foltocskákat alkot. 12—20 mm.

Mediterrán elterjedésű faj. Magyarországon az Alföldön szórványosan fordul elő; találták továbbá a Bánátban és Erdélyben is. Tápnövényei *Carduus*-félék. VI—VII. (= *cardui* Rossi)

latus HERBST

V á l t o z a t a :

1. Kisebb példányok (12—14 mm), ormányukon a középél csőkevényes. — Ritka ab. *teretirostris* SCHÖNH.

- 19 (18) Szárnyfedőin a 4. közterecske, úgy, mint a többi, teljesen lapos, korongjának közepe nem lapított, hanem egyenletesen boltozott. Az előbbi fajra testalkatában és nagyságban nagyon hasonlít. Ormányának középéle szintén erőteljes, tövén kétoldalt rövid bemélyedés és rövid oldalél is látható, de felülete sokkal finomabban pontozott, inkább csak recézett, a nagyobb pontok igen kicsik. 13—20 mm.

Mediterrán faj, a Kárpát-medencében az irodalom szerint a Bánátban gyűjtötték; az erdélyi adatok az előbbi fajra vonatkoznak

[[*cynarae* FABR.]

- 20 (3) Ormánya hosszú és vékony, nem, vagy alig olyan vastag, mint az elülső combok a legvastagabb pontjukon.
- 21 (22) Ormányának tövi felén a középél erősen kiemelkedik, tőle kétoldalt mély barázdák és éles oldalélek húzódnak, amelyek azonban a csúcsra nem terjednek át. A hím ormánya sokkal rövidebb, mint a nőtényé. Előtora a tövén alig másfélszer olyan széles, mint amilyen hosszú, oldalai egyenletesen, lapos ívben keskenyednek a csúcsa felé, hátán gyenge középélnek a nyomai láthatók; felülete durván és sűrűn pontozott, a pontok között levő közterecskék helyenként apró, fényes és lapos, szabálytalan felületeket alkotnak. Szárnyfedői rövidek, a vállukon a legszélesebbek, a csúcs felé egyenletes ívben elkeskenyednek. Pontsorai finomak, a lapos közterecskék durva ráncoltsága miatt nem szembeötlők. Szőrözete a törzsalakon a 3. közterecskén és az oldalakon hosszanti sávokba tömörül, az alfajon pedig finom és csak nagyon halvány foltocskákat alkot. 8—10 mm.

A törzsalak nyugat-mediterrán elterjedésű, alfaja a Földközi-tenger vidékének középső és keleti szakaszán él. Faunaterületünkön eddig csak Horvátországból került elő, de megtalálták a bécsi medencében is. Tápnövénye ismeretlen

[*vittatus* FABR. subsp. *carinirostris* SCHÖNH.]

- 22 (21) Ormányán nincsenek sem élek, sem barázdák, legfeljebb azok nyomai láthatók.
- 23 (24) Szárnyfedői hosszúkásak, oldalai majdnem párhuzamosak. Ormányája majdnem olyan hosszú, mint az előtor háta, gyengén hajlott, egy gyenge középső nyomaival. Előtorának szélessége a tövén sem éri el hosszának kétszeresét, oldalai egyenletes és lapos ívben keskenyednek a csúcs felé, háta egyenletesen boltozott, csupán a pajzsocskák előtt sekélyen bemélyedt, felülete az igen finom és sűrű pontozáson kívül meglehetősen durván és sűrűn pontozott. Szárnyfedői alig szélesebbek, mint az előtor töve, elülső kétharmadukban alig, hátrább erősen elkeskenyednek, oldalai nagyon laposan íveltek. Szőrözete a szárnyfedőkön határozott, de elég apró foltocskákat alkot. 5—8 mm.

Európai faj. Magyarországon messze elterjedt és gyakori. Tápnövényei *Carlina*- és *Cirsium*-fajok, valamint a *Chrysanthemum leucanthemum*. V—VIII. (= *carlinae* OLIV.)

planus FABR.

- 24 (23) Szárnyfedői rövidek, a csúcsuk felé erősen elkeskenyednek.
- 25 (28) Ormányája az elülső comboknál csak kevéssel vékonyabb.
- 26 (27) Előtorának alappontozása között a durva pontok olyan sűrűn állnak, hogy a közöttük levő közterecskék egészen keskenyekké, sokszor ráncszerűen kiemelkedővé válnak. Hosszanti középvonalában rendszerint árok és az árokban finom él húzódik, amely hátul a tövön erősen bemélyedt középrészébe torkollik. Ormányának háta, különösen tövi felében, finom tetőszerű él alakjában kiemelkedik anélkül, hogy mellette akár ároknak, akár oldalélnak nyoma látszana. Előtorának a szélessége nem éri el hosszának a kétszeresét, oldalai lapos ívben erősen elkeskenyednek a csúcs felé. Szárnyfedői sokkal szélesebbek, mint az előtor töve, vállai erősen lekerekítettek, oldalai egyenletesen, majdnem egyenes vonalban, hátul pedig erősebb ívben keskenyednek a csúcs felé. Pontsorai finomak, lapos közterecskéi finoman recézettek és harántirányban kissé hullámosak. Szőrözete a szárnyfedőkön jól körülhatárolt foltokat alkot. 8—13 mm.

Közép- és Dél-Európa, valamint Nyugat-Ázsia lakója. Magyarországon messze elterjedt és elég gyakori. Tápnövényei a *Carlina acaulis*, *Centaurea scabiosa* és *Cirsium*. V—VIII.

sturnus SCHALL.

- 27 (26) Az előbbi fajra igen hasonlít, de jóval kisebb. Előtorának pontozása sokkal finomabb, a pontok között levő közterecskék szélesek, lapo-

sak, finoman pontocskázottak. Háta egyenletesen boltozott, rajta sem hosszanti barázda, sem él nincs. Ormányán nincs hosszanti középél. Előtora nem olyan széles, oldalai erősebben íveltek, töve közepén a bemélyedés nagyon sekély. Szárnyfedői az előtor tövén szintén sokkal szélesebbek, de sokkal rövidebbek, mint az előző faj esetében, és ezért oldalai erősebben íveltek. Szőrözete az előbbi fajéra hasonlít (58. ábra). 4—9 mm.

Elterjedése egybeesik a *L. sturnus* SCHALL. elterjedésével. Magyarországon szintén messze elterjedt és közönséges. Tápnövénye a *Carduus acanthoides*. V—VIII.

jaceae FABR.

- 28 (25) Ormánya nagyon vékony, vékonyabb, mint az elülső comb csúcsának a vastagsága, mérsékeltén görbült, felülete sűrűn, de nagyon finoman pontocskázott, hosszanti középéle vagy barázdája nincs. Előtora jóval szélesebb, mint amilyen hosszú, oldalai laposan íveltek és erősen keskenyednek a csúcs irányában, csúcsa mögött a középéltől kétoldalt 1—1 terjedelmes lapos bemélyedés észlelhető, felülete finoman recézett és meglehetősen nagy és sűrű kerek pontokkal ellátott. Szárnyfedői nagyon szélesek és rövidek, hosszuk nem éri el együttes szélességük másfélszeresét, oldalai kevéssé keskenyednek a szélesen kerekített csúcs felé. Szőrözete nagyon dús, a szárnyfedőkön márványos rajzolatot, az előtoron terjedelmes foltokat alkot. 6—7 mm.

Kelet-európai faj. Az irodalom szerint Erdély több pontján és Magyarországon (Ács) is gyűjtötték. Tápnövényeit nem ismerjük

Beckeri PETRI

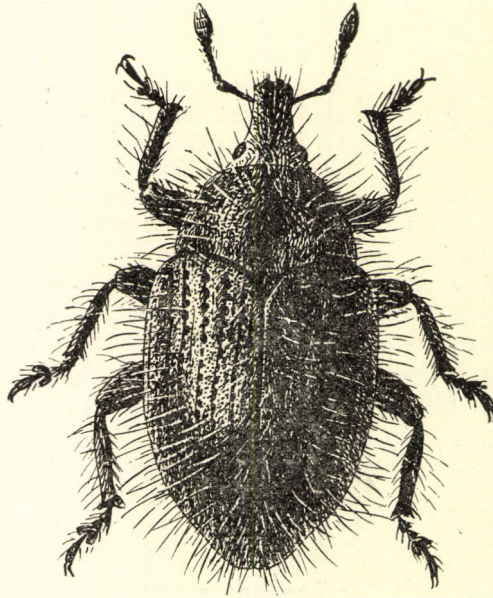
4. nem: **Lachnaeus** SCHÖNH.

Egész testfelületüket és lábaikat az igen finom alapszőrözeten kívül hosszú, meredeken elálló szőrök borítják. Ez a bélyeg megkülönbözteti az alcsalád összes faunaterületünkön élő képviselőitől. Ormányuk rövidebb, mint az előtor háta, vastag. Szemük lapos. Előtoruk a tövénél majdnem kétszer olyan széles, mint amilyen hosszú, a csúcsa felé erősen elkeskenyednek, töve kétoldalt erősen öblös. Pajzsocskájuk alig látható. Szárnyfedőik az előtor tövénél szélesebbek, tövük egyenként ívelt, oldalai a csúcs felé egyenletesen, lapos ívben elkeskenyednek, csúcsuk egyenletesen, röviden lekerekített. Csápjuk rövid, de nem túl vastag, lábaik mérsékeltén vastagok. Felületük alapszőrözete hol sűrű és jóformán zárt, hol gyérebb. Kistermetű, 3—5 mm hosszú fajok.

Eddig összesen 5 faja ismeretes, ezek közül 3 dél-európai, 1 szibériai, 1 pedig indiai elterjedésű. Gazdasági szempontból csak kertészeti jelentőségük lehet. Nálunk 1 faja fordul elő.

- — Fekete vagy elég gyakran vörösbarna, csápja vöröses, alapszőrözete sárgásbarna, hosszú, felálló szőrei majdnem fehérek. Ormánya rövid, egyenes, a homlokba törésmentes vonalban megy át, oldalai

párhuzamosak, csúcsa lekerekített, felülete sűrűn pontozott, hosszanti élek és árkok nincsenek rajta. Homloka olyan széles, mint az ormánya. Előtora szintén egyenletesen boltozott, elég durván és sűrűn pontozott. Szárnyfedőinek hossza meghaladja az előtor kétszeres hosszát, vállain a legszélesebb, csúcsa felé egyenletes és lapos ívben elkeskenyedik, felületén durva pontsorok futnak végig, amelyek sűrűn szőrözött példányokon jóval finomabbaknak látszanak. Közterecskéi laposak, nagyon finoman és sűrűn recézettek (60. ábra). 3,5—4,5 mm.

60. ábra. *Lachnaeus crinitus* BOH. (Eredeti)

Kelet-európai faj. Magyarországon a sík- és alacsony dombvidékek nem gyakori lakója. V—VIII.

crinitus BOH.

5. nem: *Rhinocyllus* GERM.

Hosszúkás, majdnem párhuzamos oldalú fekete fajok tartoznak ebbe a nembe, felületüket csak rövid, nagyjából testhez simuló, egyszerű sárgás szőrök takarják. Ormányuk nagyon rövid és vastag, nem hosszabb, mint a fejük, felülete lelapított, közepén hosszanti éllel (46. ábra:F). Csápjuk rövid és vastag, csápáruk merőlegesen fut az ormány alsó oldala felé (46. ábra: E). Előtoruk harang alakú. Pajzsockájuk kicsi, de jól látható. Szárnyfedők közel háromszor olyan hosszúak, mint az előtoruk, oldalai párhuzamosak, csak a lekerekített végük felé erősen íveltek. Felületük szőrözete foltosan tar-

kázott, az egyes szőrök nem hasítottak. Előmellükön nincs az ormány befogadására szolgáló vájat (47. ábra:D). Lábaik nem túl vastagok, rövidek, karmaik egyforma hosszúak (47. ábra: B).

A nemnek mind az 5 eddig ismert faja az eurosibériai faunaterület lakója. A Kárpát-medencében csak 1 faja él.

- — Fekete, szőrözete sűrű, sötétebb és világosabb foltokban tömörült. Ormányának lapos felületén a hosszanti középél mellett 1—1 sekély

61. ábra. *Rhinocyllus conicus* FRÖL. (Eredeti)

árok is van, oldalait pedig tompa él díszíti, vége oldalról nézve erősen kiszélesedik és csúcsa lemetszett (úgy, mint a *Larinus obtusus* STURM esetében). Szeme kissé domború. Feje és előtora nagyon sűrűn és nagyon finoman ráncoltan pontozott, a pontocskák között nincsenek nagyobb pontok. Előtorának szélessége nem éri el hosszának kétszeresét, egyenletesen boltozott, töve kétoldalt mélyen kímetszett, oldalai a csúcs felé erős ívben elkeskenyednek. Szárnyfedőinek töve az előtor tövének megfelelően egyenként félkörösen ívelt, vállainál valamivel szélesebbek, mint az előtor töve, oldalai az utolsó harmadukig majdnem egyenesek, párhuzamosak, végük egyenként gyengén lekerekített. Pontsorait keskeny, éles barázdák helyettesítik, amelyekben az egyes pontok csak erős nagyítással láthatók, lapos közterecskéi egyenletesen finoman és sűrűn pontozottak (61. ábra). 4—7 mm.

Közép- és Dél-Európában, Észak-Afrikában és Ázsia nyugati területein él. Magyarországon, Erdélyben és a Bánátban gyakori. IV—VI. (= *latirostris* LATR.)

conicus FRÖL.

6. nem: **Bangasternus** GOZIS

Az előző nem fajainak alakjára nagyon hasonlítanak, ormányuk éppen olyan rövid, széles és lapos, kimélyített hátán a középél azonban jóval gyengébb, sőt néha teljesen hiányzik. Előtoruk rövid, harang alakú, szárnyfedőik hosszúkásak, oldalaik párhuzamosak. A szőrök nem egyszerűen hegyesek, hanem majdnem a tövükig hasítottak. Előmellükön az ormány befogadására szolgáló vájat van (47. ábra: E). Karmaik nem egészen egyforma hosszúak, hanem a belsők valamivel rövidebbek, mint a külsők (47. ábra: C).

Eddig mindössze 9 mediterrán faja ismeretes. 1 faja Magyarországon is él.

- — A *Rhinocyllus conicus* FRÖL.-re hasonlít, attól a fentiekén kívül még a következőkben különbözik: Ormánya oldalról tekintve a csúcsa felé nem szélesedik ki, hanem inkább hegyesedő. Az előtor pontjai nagyobbak és ezek közterecskéiben kisebb pontok is találhatóak, pontozása tehát nem olyan egyöntetűen sűrű, mint az előbbi fajon. Szárnyfedőinek pontsorai szintén keskenyek, de nem olyan éles barázdaszerűek, az egyes pontok jól elkülönülnek egymástól, a közterecskéi keskenyebbek. Valamivel kisebb, 4–6 mm.

Mediterrán faj. Irodalmi adatok szerint hazánkban Budapesten gyűjtötték. Tápnövénye a *Centaurea nigra*

orientalis CAP.

MAGYARORSZÁG ÁLLATVILÁGA

eddig megjelent füzetei:

(A sorozat 1—50. füzetének adatait lásd az 52. füzethez mellékelt tájékoztatóban.)

51. *Móczár Miklós*: Ósméhek, Földi méhek — Colletidae, Melittidae.
XIII. kötet (Hymenoptera III.) 9. füzet, 64 oldal, 24 ábra (1960. I. 14.)
52. *Dr. Erdős József*: Fémfűrkészek II. — Chalcidoidea II.
XII. kötet (Hymenoptera II.) 3. füzet, 230 oldal, 97 ábra (1960. V. 18.)

MAGYARORSZÁG ÁLLATVILÁGA

készülő füzetek:

- I. kötet (Protozoa) 1. füzete:
R. Dr. Stiller Jolán, Állati egysejtűek — Protozoa. Általános bevezetés.
- I. kötet (Protozoa) 5. füzete:
Dr. Pellérdy László: Sejtélőködők — Coccidiomorpha.
- X. kötet (Coleoptera V., Strepsiptera) 4. füzete:
Dr. Endrődi Sebő, Ormányosbogarak I. — Curculionidae I.
- X. kötet (Coleoptera V., Strepsiptera) 1. füzete:
Dr. Endrődi Sebő, Orrosbogarak — Anthribidae.
- XI. kötet (Hymenoptera I.) 4. füzete:
N. Bajári Erzsébet, Fűrészdarázs-alkatúak I. — Ichneumonoidea I.
- XII. kötet (Hymenoptera II.) IV. füzete:
Dr. Erdős József, Fémfűrészek III. — Chalcidoidea III.
- XIV. kötet (Diptera I.) 2. füzete:
Dr. Zilahy-Sebess Géza, Fonáscsápúak I. — Nematocera I.
- XV. kötet (Diptera II.) 3. füzete:
Dr. Mihályi Ferenc, Fúrólegyek — Trypetidae.
- XVI. kötet (Lepidoptera) 7. füzete:
Dr. Gozmány László, Molylepkék VI. — Microlepidoptera VI.
- XVI. kötet (Lepidoptera) 2. füzete:
Dr. Gozmány László, Molylepkék I. — Microlepidoptera I.